

Politisk inledning budget 2019

Ett nytt aktivt regionalt ledarskap för en långsiktigt hållbar tillväxt och utveckling

Jönköpings län har goda förutsättningar för att möta framtidens utmaningar. En stark företagarkultur, ett rikt civilsamhälle och Sveriges bästa hälso- och sjukvård är vår utgångspunkt för ett nytt regionalt ledarskap. Men vi är medvetna om att det krävs prioriteringar och nya tankebanor för att klara de utmaningar som regionen står inför.

Det regionala ledarskapet ska bli tydligare och stärkas i nära samarbete med länets kommuner, näringslivet, Handelskammaren, civilsamhället, arbetsmarknadens aktörer, Jönköping University, Science Park, Länsstyrelsen, kringliggande regioner och andra samhällsaktörer. Bättre förutsättningar för regional utveckling ska skapas där innovation, produktutveckling, utbildning och forskning prioriteras.

Region Jönköpings län ska erbjuda våra invånare en jämlik hälso- och sjukvård som håller ihop. Från det egna hemmet, till den nära vården på vårdcentralerna och i kommunerna, till våra tre akutsjukhus. För att kunna upprätthålla en sammanhållen hälso- och sjukvård krävs att det finns tillräckligt med vårdpersonal. En god grundbemanning, oberoende av hyrpersonal och innovativa arbetssätt bidrar till väl använda resurser. Bristen på rätt utbildad personal är en av de viktigaste frågorna för Jönköpings län i arbetet för regional tillväxt.

Den befintliga sjukhusstrukturen i Region Jönköpings län har fungerat väl och ska fortsätta utvecklas i positiv riktning. Primärvården behöver utökade resurser och mer personal för att klara omställningen till en nära vård. Kompetensförsörjningen kommer att ha högsta prioritet.

Under 2019 kommer en plan för framtidens hälso- och sjukvård tas fram. Den kommer att omfatta hur våra tre akutsjukhus ska garanteras på lång sikt, hur omställningen till mer nära vård ska genomföras i samverkan med kommunerna, ta ett långsiktigt perspektiv på kompetensförsörjning och framtida investeringsbehov. Planen tar sikte på 2030-talet.

Region Jönköpings län ska kännas igen som den bästa offentliga arbetsgivaren. En bättre arbetsmiljö med motiverad, kompetent och nöjd personal är grundstommen för all vår verksamhet. Alla medarbetare som så önskar ska erbjudas en heltidstjänstgöring, ges möjlighet till kompetensutveckling och ha ett hållbart arbetsliv.

Alla människor ska kunna få del av grundläggande samhällsservice oavsett var de bor i Jönköpings län. Hela länet ska ges förutsättningar att blomstra och utvecklas. Goda idéer ska stöttas, ett rikt civilsamhälle ska främjas, kommunikationerna ska förbättras och företagandet ska underlättas. Region Jönköpings län ska arbeta för att öka andelen som reser med kollektivtrafik. Genom god turtäthet, prisvärda biljettpriser, snabba kollektivtrafikstråk, effektiva omstigningspunkter och anropsstyrd trafik ska fler människor få en ökad möjlighet till arbetspendling och rekreation. Länets järnvägsbanor ska rustas upp och kollektivtrafiken ska byggas ut och bli fossilfri. Region Jönköpings län ska fortsätta vara en aktiv part för att nya stambanorna byggs i ett sammanhållet system med slutpunkt 2035.

Budget 2019 tar avstamp i ett nytt aktivt ledarskap som ska skapa tillväxt och utveckling som är socialt, miljömässigt och ekonomiskt långsiktigt hållbart.

Koalition för Region Jönköpings län

Marcus Eskdahl (S)

Mia Frisk (KD)

Rune Backlund (C)

Martin Nedergaard-Hansen (BA)

Jimmy Ekström (L)

Sibylla Jämting (Mp)

Grundläggande värderingar

Kundorientering

En organisations långsiktiga framgång beror på dess förmåga att skapa värde för dem som den finns till för – kunderna. De externa och interna kundernas uttalade och underförstådda behov, krav, önskemål och förväntningar ska vara vägledande för organisationen, dess medarbetare och verksamhet.

Engagerat ledarskap

För att skapa en kultur som sätter kunden i främsta rummet krävs ett personligt, aktivt och synligt engagemang från varje ledare. Ledarskapets viktigaste uppgifter är att ange riktningen för verksamheten, ta till vara potentialen i individers olikheter och erfarenheter, skapa förutsättningar för medarbetarna samt att i dialog med dem definiera och följa upp målen.

Allas delaktighet

En förutsättning för en framgångsrik organisation är att varje medarbetare känner sig ha förtroende att utföra och utveckla sina arbetsuppgifter. Var och en måste därför se sin roll i helheten, ha klara mål, de medel som krävs samt kunskap om de resultat som ska uppnås.

Kompetensutveckling

Den samlade kompetensen är avgörande för organisationens framgång och konkurrenskraft. Därför måste kompetensutvecklingen ses både ur ett organisatoriskt och ett individuellt perspektiv, för att därmed utveckla och tillföra kompetens på ett sätt som stärker såväl individen som organisationen i sin helhet.

Långsiktighet

Organisationens verksamhet måste värderas med tanke på utveckling och konkurrenskraft över tiden. Ett uthålligt förbättringsarbete leder till ökande produktivitet och effektivitet, bättre miljö, nöjdare kunder och varaktig lönsamhet på lång sikt.

Samhällsansvar

Varje organisation har ett samhällsansvar utöver lagar och förordningar. Organisationen och dess medarbetare måste se sina processer, varor och tjänster som delar i en större helhet och aktivt medverka till förbättringar i både samhälle och miljö.

Processorientering

Organisationens verksamhet ska ses som processer som skapar värde för kunderna. Processorientering stimulerar till att analysera och förbättra arbetsflöden och arbetsorganisation, och lägger grunden för kundorienterad verksamhetsutveckling.

Förebyggande åtgärder

Det är lönsamt att förebygga fel och ta bort risker i processer, varor och tjänster. Framsynthet, förutseende och planering är nyckelord i förbättringsarbetet där även kunder och leverantörer ska engageras.

Ständiga förbättringar

Konkurrenskraft kräver ständiga förbättringar och förnyelse av alla verksamhetens delar. Förutsättningen för detta är ett metodiskt förbättringsarbete som genomsyrar organisationen och en kultur som stimulerar till ständigt lärande, kreativitet och nya idéer.

Lära av andra

För att kunna vidareutvecklas måste organisationen och dess medarbetare på alla områden skaffa sig ny kunskap om vad som är möjligt att uppnå och hur detta kan uppnås. Detta kräver jämförelser med dem som är bäst på en viss process, oavsett vilken bransch eller sektor de tillhör.

Snabbare reaktioner

I alla verksamheter är kortare svarstider, kortare ledtider och snabbare reaktioner på kundernas behov av avgörande betydelse. Det gäller såväl för utveckling, produktion och leverans av varor och tjänster, som för administrativa processer.

Faktabaserade beslut

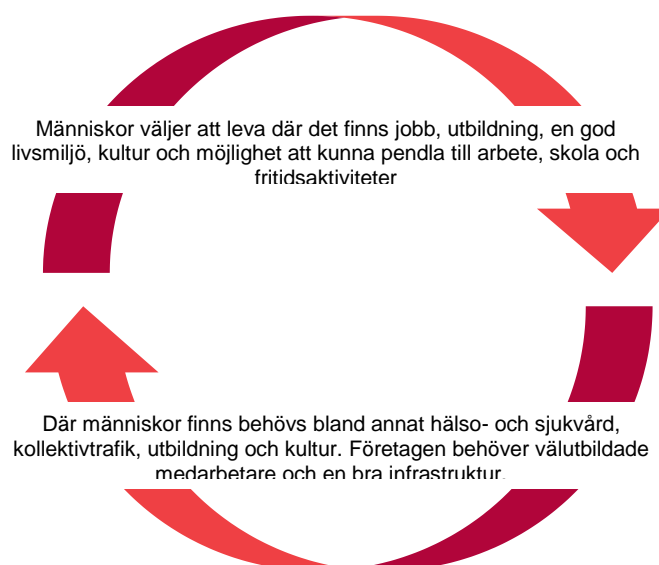
Beslut måste bygga på dokumenterade och tillförlitliga fakta. Varje medarbetare måste inom sitt arbetsområde få möjlighet att mäta och analysera fakta av betydelse för att uppfylla sina mål och för att tillfredställa sina kunder.

Samverkan

Samverkan genomsyrar varje framgångsrik organisation. Det är väsentligt att genom samverkan på flera plan och i olika avseenden ta till vara kompetenser och erfarenheter hos såväl medarbetare som hos kunder, leverantörer, partners, ägare och huvudmän.

För ett bra liv i en attraktiv region

Budget och flerårsplan har inriktningen att förverkliga visionen För ett bra liv i en attraktiv region. Visionen förverkligas genom engagemang i att tillgodose invånarnas behov av hälso- och sjukvård, folkhälsa, kultur, utbildning och kollektivtrafik samt invånarnas och näringslivets behov av god infrastruktur och kompetensförsörjning. Befolkningsutvecklingen fram till 2035, med större andel barn och äldre, ställer krav på förnyade arbetssätt som kan underlättas av digitalisering och ny teknik. För att uppnå en hållbar utveckling ställs på samma sätt krav på bland annat kollektivtrafiken men också på nya arbetssätt för ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Genom en väl fungerande verksamhet blir Region Jönköpings län attraktiv och utvecklas vidare. Inom hela Region Jönköpings län arbetar vi för en väl fungerande verksamhet, som samtidigt ständigt förbättras och förnyas med utgångspunkt i invånarnas behov. Samverkan med länets kommuner är av största vikt inom både hälso- och sjukvård och regional utveckling.

Region Jönköpings län arbetar med frågor som är avgörande för människors liv och hälsa och för länets tillväxt och utveckling. Sambanden är starka. Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) är en viktig utgångspunkt i länet där samarbete och samverkan är nyckelbegrepp. Det handlar bland annat om att samordna utvecklingsinsatser inom områden som transportinfrastruktur, näringsliv, arbetsmarknad och utbildning. Region Jönköpings län stödjer aktivt projekt och organisationer som bidrar till länets tillväxt. Revidering av RUS pågår under 2018, och ett stort antal aktörer i länet deltar i arbetet.

Region Jönköpings län arbetar för bättre hälsa och säkrare vård. För att främja folkhälsan, krävs insatser inom områden som ligger utanför regionens direkta verksamhet. De satsningarna görs i samverkan med länets kommuner, statliga myndigheter, organisationer och civilsamhället.

Invånarna erbjuds en hälso- och sjukvård med bästa möjliga värde och kvalitet och med samma förutsättningar i hela länet. Hälsofrämjande insatser ska genomsyra hälso- och sjukvården och vara en självklar del i all vård och behandling.

Behov av och efterfrågan på hälso- och sjukvård styrs av olika faktorer. Nya diagnostekniker, behandlingsmetoder och läkemedel skapar ökad efterfrågan. Nya grupper kan få behandling och det leder till större behov av resurser, även i de fall kostnaden för själva behandlingen minskar.

Allt fler människor blir allt äldre, vilket kan öka kostnaderna för vård och omsorg. Samtidigt kan digitalisering, förebyggande åtgärder och minskning av vårdsador förbättra hälsan, minska behov av vård och därmed frigöra resurser. Därför finns det starka skäl att arbeta för ett effektivare omhändertagande, med hjälp av nya arbetssätt och

metoder i vården. En förutsättning för att lyckas är att vården ges i partnerskap med patienten och närstående.

Samverkan fortsätter utvecklas i såväl sjukvårdsregionen med Östergötland och Kalmar som i Regionsamverkan Syd med regionerna Skåne, Halland, Blekinge, Kronoberg samt Kalmar län.

Budget med verksamhetsplan och flerårsplan

Budget 2019 och flerårsplan för åren 2020–2021 har inriktningen att förverkliga visionen För ett bra liv i en attraktiv region. Visionen förverkligas genom engagemang i att tillgodose invånarnas behov av hälso- och sjukvård, folkhälsa, kultur, utbildning och kollektivtrafik samt invånarnas och näringslivets behov av god infrastruktur och kompetensförsörjning. Genom samverkan med olika aktörer i länet och en väl fungerande verksamhet blir Region Jönköpings län attraktiv och utvecklas vidare. En djup förankring i befolkningen skapas genom att verksamheten leds av folkvalda politiker. Inom hela Region Jönköpings län arbetar vi för en väl fungerande verksamhet, som samtidigt ständigt förbättras och förnyas med utgångspunkt i invånarnas behov och delaktighet.

Övergripande ledningssystem

Budget med verksamhetsplan och flerårsplan är Region Jönköpings läns viktigaste styrdokument. Den regionala utvecklingsstrategin med handlingsplaner konkretiserar arbetet med att skapa attraktivitet och tillväxt tillsammans med andra aktörer. Arbetet leds och följs upp med inriktningsmål och tillhörande mätetal.

Utgångspunkten för styrningen av verksamheten är att genom god hushållning förverkliga visionen. Det innebär att verksamheten bedrivs ändamålsenligt och kostnadseffektivt och med en finansiering som långsiktigt garanterar verksamheten. Genom god hushållning med offentliga medel skapas värde för länets invånare.

Vision, värderingar och Målbild 2030, är grunden för arbetet med att formulera mål, framgångsfaktorer och mätetal, samt handlingsplaner för förbättring och utveckling inom regionens olika verksamhetsområden. Målen ska vara så konkreta att de kan brytas ned till den nivå där de ska genomföras.

Budgeten för 2019 och flerårsplanen för 2020–2021 redovisas enligt styrmodellen Balanced Scorecard (BSC), se figur xx, sidan xx. Modellen fokuserar på det som är strategiskt viktigt och innebär att

verksamheten beskrivs, planeras och följs ur fem perspektiv: medborgare och kund, process och produktion, lärande och förnyelse, medarbetare samt ekonomi. Bilden Region Jönköpings län som system (figur xx, sidan xx) visar att viktiga delar i ledning, samordning och utveckling förutom beslut och ledning är invånarinflytande, omvärldsbevakning, systematiskt förbättringsarbete och resultatuppföljning.

Målbild 2030

Målbild 2030 har formulerats inom sju områden som är viktiga för att Region Jönköpings län ska ge förutsättningar för ett bra liv i en attraktiv region. Denna målbild är utgångspunkt för budget och verksamhetsplan, regional utvecklingsstrategi, program för hållbar utveckling och andra program och handlingsplaner inom regionens egen verksamhet och för andra program och planer som regionen är med och tar fram.

Dessa områden ligger också till grund för strategiska mål, framgångsfaktorer, systemmätetal och mål inom verksamheternas olika perspektiv liksom indikatorer för det gemensamma arbetet i länet. Målen för systemmätetalen sätts vanligen högt för att stimulera till förnyelse och förbättring av arbetssätt. Måluppfyllelsen följs noga, avvikelser analyseras och vid behov görs handlingsplaner. Omvärldsjämförelser görs för resultat avseende verksamhet och ekonomi. Utveckling i länet följs genom indikatorer. Verksamhetens effektivitet värderas utifrån hur väl strategiska mål och systemmätetal nås, det vill säga det värde som skapas för medborgarna i förhållande till insatta resurser. Jämförelser görs också av hur resultaten står sig i förhållande till andra.

Bra folkhälsa

Länets invånare lever ett hälsosamt liv i ett socialt sammanhang. De känner att de har möjlighet att påverka sina liv och skattar hälsa och livskvalitet högt.

Länet är känt som bästa platsen att växa upp och åldras på. Region Jönköpings län arbetar hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande genom regional utveckling och hälso- och sjukvård. Tillsammans med invånarna och andra aktörer som kommuner, civilsamhället, föreningar, företag, länsstyrelse och högskola bedriver vi ett aktivt folkhälsoarbete.

God vård

Region Jönköpings län erbjuder en hälso- och sjukvård och tandvård som är bland de bästa i landet både vad gäller medicinska/kliniska resultat och i utveckling av arbetssätt och vårdformer.

Bra stöd ges till egenvård.

Vården ges med god tillgänglighet, ett gott bemötande och med rätt kompetens. Den är säker, jämlik och personcentrerad.

Genom samskapande med patienter, närstående och invånare ges rätt behandling på rätt vårdnivå samtidigt som ständig förbättring sker.

Regional utveckling

Region Jönköpings län är landets fjärde största tillväxtregion. God hållbar tillväxt genom bra miljö, goda möjligheter till arbete, kollektivtrafik, utbildning och utveckling gör oss till en attraktiv region.

Näringslivet har goda förutsättningar, infrastrukturen är utbyggd och kulturlivet är rikt.

Medarbetare

Region Jönköpings län är en av landets mest attraktiva arbetsgivare. Våra medarbetare har viktiga arbeten i välfärden, med meningsfulla och utvecklande arbetsuppgifter i en hälsofrämjande arbetsmiljö.

Samverkan och engagemang i ständiga förbättringar, innovation, utveckling och forskning är kännetecknen för våra chefer och medarbetare.

Kostnadseffektivitet

Förbättrad hälsa och höjd livskvalitet är det värde vi, med lägsta möjliga resursinsats, ska skapa för invånarna. Det innebär att vi vid val mellan olika verksamheter eller åtgärder eftersträvar en rimlig relation mellan effekt och kostnader. Detta i enlighet med riksdagens beslut om en kostnadseffektivitetsprincip och de riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvården som riksdagen har beslutat.

Systemsyn och förbättring/förnyelse

I en allt mer komplex verksamhet är hållbar utveckling och en gemensam systemförståelse viktiga utgångspunkter i vår verksamhetsutveckling för att uppnå bästa möjliga resultat.

För att utveckla vår verksamhet involverar och lär vi av dem vi är till för.

Arbetet med innovationer, förbättring och förnyelse av processer och arbetssätt stimuleras för en effektiv och uthållig verksamhet.

Hållbar utveckling och långsiktig finansiering

Region Jönköpings län arbetar för en hållbar utveckling inom områdena social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Förverkligandet av länets klimat- och energistrategi är en viktig del i hållbarhetsarbetet.

För att trygga verksamhetens finansiering på lång sikt ska vi ha ett ekonomiskt resultat som innebär att nödvändiga investeringar finansieras med egna medel.

Planeringsförutsättningar och regiongemensamma inriktningar

Regional tillväxt är en viktig förutsättning för att visionen För ett bra liv i en attraktiv region ska förverkligas. Region Jönköpings län verkar inom områden som är avgörande för människors liv och hälsa, men också inom områden som ger länet förutsättningar för tillväxt och utveckling. Sambanden mellan dessa områden är starka.

Perspektiv: Medborgare och kund

Jämlik hälsa, jämlik verksamhet och mångfald

Utgångspunkterna för Region Jönköpings läns verksamhet är visionen *För ett bra liv i en attraktiv region* samt individens behov, vilja och möjlighet att ta ansvar för sin egen hälsa. Region Jönköpings län arbetar med mänskliga rättigheter och diskrimineringsgrunderna för en jämlik hälsa och jämlik verksamhet. Alla ska erbjudas likvärdig vård och medborgarservice och omotiverade skillnader ska utjämnas. Alla verksamheter följer upp data med könsuppdelad statistik som analyseras och vid eventuella omotiverade skillnader vidtas åtgärder. Systemmätetalen för 2019 kommer, i de fall de är individbaserade, att redovisas könsuppdelade. I *Program för hållbar utveckling 2017–2020* finns mål för mångfald och likabehandling som en del i social hållbarhet och sedan tidigare finns en handlingsplan för funktionshinderpolitiken. Under 2019 kommer arbetet med Mänskliga rättigheter och FN:s hållbarhetsmål, Agenda 2030 att intensifieras. **Se bild** FN:s hållbarhetsmål.

Jämställdhet

Jämställdhet är en demokratifråga och handlar i grunden om en rättvis fördelning av makt, kunskap och resurser samt om att värdera kvinnor och män lika. Jämställdhetsintegrering är den politiska strategi som valts i Sverige för att uppnå ett jämställt samhälle. Strategin innebär att ett

jämställdhetsperspektiv ska införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet. För att nå jämställdhet krävs stora insatser och förflyttning av perspektiv. Jämställdhetsintegrering ska börja tillämpas på allvar i Region Jönköping län och dess verksamheter. Om regionen är ett föredöme i dessa frågor kommer fler kommuner, föreningar, företag och privatpersoner att följa efter.

För att tydliggöra den politiska ambitionen behöver bland annat jämställdhetspolicy fastställas av regionfullmäktige. Region Jönköpings län behöver konkretisera mer hur jämställdhetsarbetet ska utvecklas och genomföras i regionens samtliga verksamheter. Företag eller institutioner som utövar sin verksamhet på uppdrag från regionen ska arbeta för jämställdhet på sin arbetsplats.

Inom Region Jönköpings län ska jämställdhetsaspekter alltid beaktas innan beslut fattas. För att arbetet med jämställdhetsintegrering ska bli verklighet krävs en handlingsplan med tydliga åtgärder och uppdrag. Handlingsplanen bör innefatta tillämpning av forskning samt stöd och utbildning av personal inom den egna organisationen

Barnkonventionen

Kunskap om barn och ungas rättigheter ska hållas levande och utvecklas inom alla delar i Region Jönköpings län. Barn måste få vara barn och samtidigt tas på allvar. Barnperspektivet ska genomsyra alla politikområden. Politiska beslut ska föregås av barnkonsekvensanalys, eftersom barn ofta har andra behov och förutsättningar jämfört med vuxenvärlden. Vi har ansvar för att skapa bra förutsättningar för våra barn och unga så att de får ett framtida bra liv, och vi har också ansvar för att lyssna på dem och ge dem ett bra liv här och nu när

de är barn och unga. Vårt län ska vara den bästa platsen att växa upp på.

Därför arbetar Region Jönköpings län efter FN:s barnkonvention. Det övergripande målet för vårt barnrättsarbete är att barns och ungas mänskliga rättigheter ska beaktas. De ska bemötas med respekt, ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Förutsättningen är att kunskapen om barnets rättigheter hålls levande och utvecklas inom alla delar i vår verksamhet. Handlingsplanen har speciellt fokus på:

- utbildning och fortbildning för personal
- barnrättsombud i varje enskild verksamhet
- barn och ungas delaktighet
- barn som anhöriga.

Genom ett årligt Barnbokslut ges alla verksamheter möjlighet att på ett övergripande sätt redovisa barnrättsarbetet inom den egna verksamheten. I Barnbokslut 2019 ska särskilt belysas hur barn får stöd vid anhörigs sjukdom.

Syftet är att barnsäkra Region Jönköpings län.

Befolkningsbeskrivning

Region Jönköpings län sammanfaller geografiskt med länsindelningen som omfattar 13 kommuner. Den 31 december 2017 hade länet 357 237 invånare – en ökning med 4 502 invånare jämfört med 2016. Under 2017 ökade befolkningen i länets samtliga kommuner. Under de senaste fem åren har länets befolkning ökat med 18 121 personer. Uppdelat på kommungrupper (enligt Tabell 1) så har befolkningen i den nordvästra länsdelen ökat med 9 227 personer, den östra länsdelen med 5 732 personer och den södra länsdelen med 3 162 personer.

Fördelningen mellan kvinnor (49,5 procent) och män (50,5 procent) är i stort sett lika i länets kommuner, förutom i Jönköping där det är lika andel män och kvinnor. Andelen kvinnor är något lägre och andelen män något högre i Jönköpings län jämfört med riket. Den förväntade medellivslängden är något högre i länet än i riket, för både kvinnor och män.

Högst förväntad medellivslängd har kvinnor i Aneby kommun (85,5 år) och lägst medellivslängd har män i Eksjö och Vaggeryds kommuner (80,2 år).

Andelen barn under fem år och andelen 65 år och äldre av befolkningen är högre i länet än i riket.

Av länets befolkning har 22,2 procent utländsk bakgrund (utrikes födda samt inrikes födda vars båda föräldrar är utrikes födda). Genomsnittet för riket är 24,1 procent. Spridningen i länet är relativt stor. Habo har lägst andel med utländsk bakgrund

(9,3 procent) medan Gnosjö har högst andel (32,8 procent).

I åldersgruppen 25–64 år har 14 procent av länets befolkning kort utbildning, dvs. högst grundskoleutbildning. Motsvarande siffra för riket är 12 procent. Spridningen är stor i länet – den nordvästra länsdelen har lägst andel med kort utbildning och södra länsdelen högst.

Andel öppet arbetslösa och personer i program med aktivitetsstöd är lägre i länet (5,7 procent i aug 2018) än i riket (7,0 procent) i åldersgruppen 16–64 år. Tranås kommun har högst arbetslöshet och Habo kommun lägst. Ungdomsarbetslösheten är också något lägre i länet än i riket. I gruppen 18–24 år är siffran 7 procent i länet och 8,9 procent i riket (aug 2018). Högst ungdomsarbetslöshet har Tranås kommun och lägst har Jönköpings kommun.

Prognos över befolkningsutvecklingen

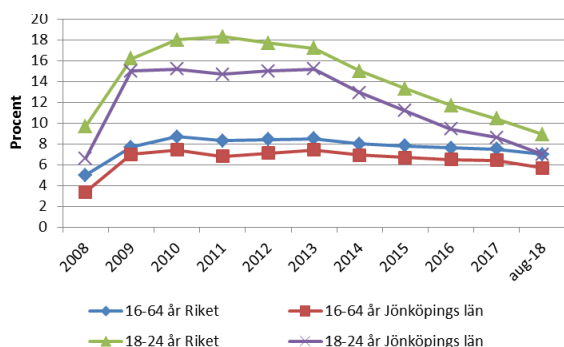
Befolkningsprognosen för Jönköpings län innebär att folkmängden under prognosperioden 2018–2030 ökar med nästan 38 000 personer, från 357 237 år 2017 till drygt 395 000 år 2030.

Befolkningstillväxten väntas vara som starkast under åren 2020–2025, med en årlig befolkningsökning på över 3 000 personer. Framför allt är det en hög inflyttning som ligger bakom denna ökning. Mot slutet av prognosperioden förväntas tillväxten ligga omkring 2 500 personer per år.

Prognosen för perioden 2018–2030 innebär följande:

- Folkmängden ökar med nästan 38 000 personer från 357 237 till drygt 395 000.
- Antalet barn i åldrarna 0–5 år ökar med 1 630.
- Antalet barn i grundskoleåldern 6–15 år ökar med 6 950.
- Antalet ungdomar i gymnasieåldern 16–18 år ökar med 3 100.
- Antalet invånare i förvärvsarbete åldrar (19–64 år) ökar med 14 400 personer.
- Antalet yngre pensionärer (65–79 år) ökar med 2 300.
- De äldre pensionärerna (80 år och äldre) ökar med 9 500.

Figur X: Arbetslöshet - andel av den registrerade arbetskraften 16–64 år samt andel av den registrerade arbetskraften 18–24 år

Källor: Arbetsförmedlingens årsstatistik 2008-2017 samt Arbetsförmedlingens månadsstatistik aug 2018.

Befolkningens hälsa

För att kunna planera och prioritera verksamheten i Regionen och i länets kommuner behövs kunskap om hälsoläget. Befolkningen i Jönköpings län mår generellt bra jämfört med riket. Dödstalen för både män och kvinnor ligger sedan 20 år tillbaka något lägre än i riket. Insjuknandet i ischemisk hjärtsjukdom (främst kärlkramp i hjärtat och hjärtinfarkt) minskar, medan antalet som insjuknar i cancer ökar (Socialstyrelsen).

I juni 2018 antog riksdagen ett nytt folkhälsopolitiskt mål med tydligare fokus på

jämlikhet i hälsa. Det nya nationella folkhälsomålet är ”att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation”. Det nya målet har åtta målområden (se sidan X) Med utgångspunkt i det nationella folkhälsomålet och de åtta målområdena presenteras lokala hälsotal. Utgångspunkt tas även i regionens strategi Tillsammans för jämlik hälsa och ett bra liv i Jönköpings län. Hälsotalen utgörs av både mått på riskfaktorer för sjukdom och mått på hälsoutfall och är hämtade från Statistiska centralbyrån, Försäkringskassan, Skolverket, Brottsförebyggande rådet, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Regionens Folkhälsoenkät Ung samt Regionens statistik över övervikt och fetma bland länets barn. I bilaga visas diagram för länets kommuner, olika åldersgrupper, kön och socioekonomiska grupper åskådliggör hälsoläget och utvecklingen i länet. I år är spindeldiagram för länets kommuner uppdaterade för att beskriva geografiska skillnader. I bilagan presenteras också hälsotal uppdelat på kön, åldersgrupper samt socioekonomiska grupper i jämförelse med riket. Statistik som ligger till grund för alla diagram finns också i bilagan.

Perspektiv: Process och produktion

All verksamhet ska skapa värde och Region Jönköpings läns mål ska nås med lägsta möjliga resursinsats. Vi fortsätter vårt intensiva förbättrings- och utvecklingsarbete genom en kontinuerlig utveckling av processer och arbetssätt. För att skapa bästa möjliga resultat, behöver det finnas en gemensam bild av hur systemet fungerar.

Bilden **Region Jönköpings län som system (figur xx, sidan xx)** visar sambandet mellan de olika delarna i systemet. I mitten beskrivs de processer som direkt

möter invånarnas behov. Processerna utgår från att skapa värde för invånarna. Överst finns pådrivande ledningsprocesser, som påverkar arbetssätt och prioriteringar. Nertill finns processer som behövs för att utveckla och stödja verksamheten. Gränsdragningen mellan de tre olika delarna är inte självklar; verksamheter kan anses höra hemma i olika delar av bilden. Regiongemensamma inriktningar för stödprocesserna beskrivs nedan.

Vi leder, samordnar och utvecklar genom:

Invånarinflytande Val Medborgarpaneler	Beslut och ledning Budget och verksamhetsplanering Balanced Scorecard med handlingsplaner Mötesplatser och medarbetarsamtal Samverkan med fackliga organisationer	Omvärldsbevakning Öppna jämförelser Folkhälsoläge Regler och program Kongresser, seminarier, litteratur	Systematiskt förbättringsarbete Ledarutveckling Microsystem Patientsäkerhet Professionell kunskapsutveckling Forskning	Resultatuppföljning Bokslut Rapporter Resultattavlor Kvalitetsregister Revision
---	--	--	--	---

Så arbetar vi för att möta invånarens behov:

Vision för Region Jönköpings län: För ett bra liv i en attraktiv region

Skapa kontakt Bemötande Telefoni Mina vårdkontakter	Analysera, åtgärda och följ upp behoven inom hälso- och sjukvård och tandvård Prevention Diagnostik Behandling Omvårdnad Rehabilitering	Förbättra folkhälsan	Utbilda Folkbildning för demokrati och ökad sysselsättning Verksamhetsförlagd utbildning	Stimulera regional tillväxt Infrastruktur Kompetensutveckling Företagsutveckling i samverkan med näringsliv och föreningar /organisationer Turism Internationell samverkan
Ge stöd till egenvård E-hälsa Lärcaféer	Främja kulturintresse Scenkonst Utställning och utsmyckning Mötesplatser	Underlätta resande med kollektivtrafik		

Samverkan i systemet och med kommuner, myndigheter, regionen och civilsamhället.

Så arbetar vi för att utveckla och stödja verksamheten:

Resursfördelning Vårdpeng Anslag Ersättningsystem Avgifter Frisktandvård	Personalutveckling Löner Rekrytering Arbetsmiljö Jämställdhet Mångfald Kompetensutveckling	Ge service IT och telefoni Varu- och tjänsteförsörjning Hjälpmedelsservice Transporter Vaktmästeri Medicinsk teknik Kost Administration Lokalförsörjning Städ	Kommunikation Intern/extern webb-utveckling Strategiskt/integrerad kommunikation Aktiv kommunikationsplanering Utveckling av kommunikationskanaler	Utvecklingsarbete Metodutveckling Utbildning
				Miljöarbete

Mål och tillitsbaserad styrning

Region Jönköpings läns målstyrning ses över. Att leda och styra en komplex organisation förutsätter att ledning och medarbetare vet vad uppgiften är och åt vilket håll de ska gå. Det förutsätter en gemensam verklighetsbild och förståelse för de mål som beslutas. Medarbetare ska få mer att säga till om och ges möjlighet att ta större ansvar.

Region Jönköpings län ska initiera en process för ökad tillitsbaserad styrning och ledning genom delaktighet av medarbetare och i dialog med länets kommuner för att utveckla Region Jönköpings läns målstyrning på fullmäktige- och nämndnivå.

Processorientering

En förutsättning för långsiktigt hållbar verksamhet är utveckling och förbättring av arbetssätt genom ständiga förbättringar. Att kunna arbeta med ständiga förbättringar förutsätter ett system med väl definierade processer och tydliga mål. Så snart en process är känd av medarbetarna och har ett visualiserat mål, finns möjligheter att göra den allt bättre med hjälp av ständiga förbättringar. Genom en tydlig systematik i form av mål, mätningar och upprepade PGSACYkler (planera, göra, studera, agera) **se bild** med alla medarbetare involverade kommer vi allt närmare målet.

Ju högre takten är för genomförda dokumenterade förbättringar enligt modellen ovan, desto snabbare når vi målen och därmed visionen.

Många av Region Jönköpings läns processer upprepas på flera håll i organisationen. För bästa möjliga resultat krävs att dessa processer är lika i sin utformning och leder till likartade resultat. Först då kan vi förenkla och förbättra för såväl externa som interna kunder som processen är till för. Att arbeta processorienterat med ständiga förbättringar ställer krav på tydligt ledarskap som är i ständig utveckling och utgår ifrån förändringsledning samt att de medarbetare som berörs är involverade i processen i alla led.

För att nå likartade länsövergripande processer behöver vi samverka över organisatoriska gränser. En process spänner många gånger över flera organisatoriska gränser och kräver därmed att alla involverade gemensamt gör PGSACY-cyklerna. En förbättring som genomförts på ett ställe i organisationen har inte nått sin fulla potential förrän den också genomförts på andra ställen i organisationen där samma arbete utförs. Modeller för länsövergripande processförbättring och spridning är en nödvändighet för att vi ska kunna hålla jämna steg med omvärlden vad gäller kundnöjdhet, kvalitet och resursförbrukning.

Digitalisering

Region Jönköpings läns förmåga att digitalisera arbetsprocesser och utveckla enkla och användbara tjänster är avgörande för att kunna möta de förväntningar som såväl invånare som medarbetare har på effektiva, säkra och moderna arbetssätt och servicenivåer.

Kommunikation som verktyg för måluppfyllelse

Med kommunikation som strategiskt verktyg arbetar vi tillsammans för att förverkliga Region Jönköpings läns strategiska mål och visionen om ett bra liv i en attraktiv region.

God kommunikation bygger på vår förmåga att förstå vad länsinvånare, medarbetare, samarbetspartners och andra intressenter behöver och vill veta. Vår kommunikation ska vara målgruppsanpassad och tillgänglig och Region Jönköpings län ska uppfattas som en kommunikativ organisation. I dialogen med våra målgrupper ska vi hela tiden säkerställa att deras behov styr valet av innehåll och kanal. Kommunikationen ska öka invånarnas kunskap om Region Jönköpings län och ge möjlighet till insyn och delaktighet.

Medarbetarna ska uppleva att cheferna är kommunikativa; att de engagerar och involverar medarbetarna. Alla medarbetare har ett eget ansvar att söka upp och ta del av information som är relevant för verksamheten, men också att dela med sig och underlätta för andra att göra ett bra jobb. Kommunikationen, såväl extern som intern, ska bidra till att stärka varumärket Region Jönköpings län.

Risk och säkerhet

Region Jönköpings risk- och säkerhetsarbete utvecklas kontinuerligt under planperioden.

Region Jönköpings län arbetar systematiskt och riskbaserat med informationssäkerhet för att skydda informationen. Ett aktivt arbete med informations-

säkerhet är viktigt för förtroendet bland invånare och patienter. Under 2018 har både EU:s data-skyddsförordning (GDPR) och EU:s NIS-direktiv tillkommit, vilket ställer nya och högre krav på informations säkerheten. En robust IT-infrastruktur är den grund som behövs för att informationen ska kunna spridas på ett lättillgängligt och säkert sätt.

Hållbar utveckling

Region Jönköpings län har höga ambitioner för hållbar utveckling, och det präglar målen i vårt program för hållbar utveckling 2017–2020. Vi ska bidra till ett bra liv i en attraktiv region för dagens och framtidens generationer. Därför är det självklart för oss att våra verksamheter bidrar till att minimera miljöpåverkan och utjämna orättvisa livsvillkor. Vi vill skapa tillväxt och utveckling som är långsiktigt hållbar både socialt, miljömässigt och ekonomiskt – både för våra medarbetare i organisationen och för länets invånare.

Agenda 2030 är framtagen av FN och innehåller sjutton globala mål för hållbar utveckling. De övergripande områdena är att avskaffa extrem fattigdom, att minska ojämlikheter och orättvisor i världen och att lösa klimatkrisen. Utmaningen för varje individ, varje organisation, varje samhälle och varje nation är att se vad var och en kan göra för att hjälpa till att uppfylla målen. Inom Region Jönköpings län har arbetet påbörjats genom att en arbetsgrupp har kartlagt hur olika verksamheters arbete passar ihop med målen i Agenda 2030. Detta är ett arbete som kommer att utvecklas under de närmaste åren och integreras i det vi redan gör.

Program för hållbar utveckling

Region Jönköpings län arbetar för en hållbar utveckling som är hälsofrämjande och jämlik med barnens bästa i centrum. En hållbar utveckling innebär en utveckling som tillgodoser dagens behov, utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina. Arbetet med hållbar utveckling styrs av *Program för hållbar utveckling 2017–2020*. Programmet syftar till att visa hur vi ska arbeta för att på ett långsiktigt hållbart sätt nå vår vision *För ett bra liv i en attraktiv region*.

Programmet har som mål att Region Jönköpings län till 2020 ska ha tagit betydande steg för att säkerställa att verksamheten bedrivs i linje med en hållbar utveckling. Till 2020 ska också arbetssätt ha utvecklats och kunskap tagits fram så att åtgärder vidtas för att på längre sikt uppnå en hållbar utveckling. 30 miljoner kronor avsätts för 2017–2020 till investeringar för att regionens fastigheter ska producera 3 GWh förnybar energi. Region Jönköpings län bidrar också i det regionala utvecklingsuppdraget till att de nationella miljö kvalitetsmålen nås samt verkar för skydd av ändliga resurser som åkermark och grundvatten. Vi

arbetar aktivt för att skydda Vättern som dricksvattentäckt och naturområde och motsätter oss därmed gasborrning och gruvbrytning samt försvarsmaktens övningar i området. Program för hållbar utveckling 2017–2020 omfattar fyra framgångsfaktorer:

- Vi är klimatsmarta
- Vi använder våra resurser klokt
- Vi är socialt hållbara
- Vi bidrar till en sund livsmiljö.

Utöver de mål som framgår under respektive framgångsfaktor finns tillhörande inriktningsmål samt beslutade aktiviteter i form av prioriterade åtgärder. De prioriterade åtgärderna revideras vid behov en gång per år.

Under 2019 ska ett nytt *Program för hållbar utveckling* arbetas fram och som tar vid när nuvarande program går ut 2020. Det nya programmet ska omfatta tiden 2021–2024. Programmet ska förutom hållbarhetsarbetet i den egna organisationen även beskriva hur Region Jönköpings län som viktig aktör i den regionala utvecklingen ska verka för att hållbarhetsmålen nås i länet inom olika sektorer. I arbetet med det nya programmet ska en koldioxidbudget och en klimatstrategi tas fram som ligger till grund för vilka åtgärder som regionen behöver genomföra för att åstadkomma årliga minskningar av de klimatpåverkande utsläppen för att nå målen i Parisavtalet om högst 1,5 graders global uppvärmning.

Framgångsfaktor: Vi är klimatsmarta

Den klimatsmarta regionen innebär att våra verksamheter är fossilbränslefria, har negativa utsläpp av koldioxid och är klimatanpassade.

Att vara klimatsmart innebär att vi bidrar till en minskad klimatpåverkan och tar vårt ansvar för att jorden ska nå det internationella målet med en temperaturökning på maximalt 1,5 grader. Vi behöver klimatanpassa vår verksamhet och minska vår klimatpåverkan. Det finns en tydlig koppling mellan ökad medeltemperatur på jorden och negativa sociala konsekvenser. Därför är det viktigt att vi arbetar med klimatfrågor även ur ett socialt perspektiv.

Grundorsaken till klimatpåverkan är att vi tar upp kol, olja och naturgas från berggrunden och då bryter mot hållbarhetsprincipen om att inte systematiskt öka förekomsten av ämnen från berggrunden. Den klimatpåverkan som vår verksamhet ger upphov till kommer från många olika håll. Vi har stor klimatpåverkan från till exempel arbetspendling, vår energianvändning, kollektivtrafiken och tjänsteresor. Utöver dessa har vi påverkan från vår materialanvändning av till

exempel engångsmaterial, livsmedel, jordbruk och varutransporter.

Klimatanpassning innebär till exempel att sjukvårdens kunskap om värmeslag och nya sjukdomar behöver öka, att vi klarar problem med dricksvattenförsörjningen och att våra sjukhusområden och övriga områden kan hantera mycket häftiga så kallade hundraårsregn som bedöms öka.

Mål år 2020

1. Förnyelsebara energislav av den totala energianvändningen i Region Jönköpings läns verksamheter ska öka under programperioden.
2. Energieffektiviteten ska öka i vår verksamhet. Klimatpåverkan från våra egna transporter ska minska.

Framgångsfaktor: Vi använder våra resurser klokt

Klokt resursanvändning innebär att våra verksamheters utveckling inte tar resurser från kommande generationer utan istället verkar för cirkulär ekonomi när det gäller varor och tjänster. Kretsloppen ska vara resurseffektiva och fria från farliga ämnen.

Klokt resurstänkande handlar om att använda resurser på ett effektivt och hållbart sätt. Med resurser menas både ekonomiska resurser såväl som naturens resurser. Vissa resurser är förnyelsebara medan andra inte är det. Om vi ska använda icke förnyelsebara resurser ska dessa hanteras i slutna kretslopp så att kommande generationer också kan använda dem. Här finns två av hållbarhetsprinciperna med att inte systematiskt tillföra ämnen från samhällets produktion eller systematisk undanträngning av naturen med fysiska metoder. Resursanvändningen ska inte bryta mot dessa villkor. Resursanvändningen ska ske på ett effektivt sätt och är en viktig fråga för våra verksamheter. Väl använda resurser inom vår verksamhet ger en minskad miljöpåverkan, god ekonomi och ökad nytta för våra uppdragsgivare.

Mål 2020

1. Vi ska ha utvecklat långsiktigheten i våra beslut samt ha fokuserat på livscykelkostnaden vid investeringar och upphandlingar.
2. Vår material- och livsmedelsförsörjning ska bidra till ett hållbart samhälle.
3. Det gemensamma ledningssystemet, som omfattar alla verksamheter i organisationen, ska främja ett totalt hållbarhetsperspektiv vid styrning av verksamheten.

Framgångsfaktor: Vi är socialt hållbara

Som en socialt hållbar organisation agerar och samverkar vi med vår omvärld på ett sådant sätt att

vi har en positiv påverkan på människor, både i vår närhet och på andra håll i världen.

Social hållbarhet är en av de fyra hållbarhetsprinciperna och handlar om mångfald och tillit i samhället och alla människors möjlighet till hälsa, inflytande, kompetens, opartiskhet och mening. Det omfattar mänskliga rättigheter, likabehandling, tillgång till sjukvård, skäliga arbetsvillkor, möjlighet att engagera sig i samhället, möjlighet till kompetensutveckling och en mening med att finnas. Vår utgångspunkt är att människor med olika bakgrund, färdigheter och livserfarenheter berikar varandra med ny kunskap och nya insikter.

Region Jönköpings län arbetar efter FN:s barnkonvention och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Vi som region har en direkt påverkan på invånarnas möjlighet till hälsa genom vårt ansvar för folkhälsa och sjukvård, regional utveckling genom arbetet med den *regionala utvecklingsstrategin (RUS)*, kompetensutveckling genom våra folkhögskolor och naturbrukslymnasier, existentiella frågor genom vår kulturverksamhet och genom skäliga arbetsvillkor hos de som tillverkar de varor och tjänster vi köper in. Allt detta utifrån att människors lika rättigheter och värde erkänns och respekteras.

Som organisation har vi flera grundläggande värderingar som leder till en hållbar organisation och hållbar utveckling. Kundorientering medför att vi ska skapa värde för de som vi finns till för – våra kunder. För att göra detta behöver vi ett engagerat ledarskap, allas delaktighet och mångfald. Här framstår även samverkan både internt och externt som avgörande för att nå framgång i detta arbete. För att vara långsiktigt framgångsrik i detta arbete har vi som arbetsgivare en viktig roll i att skapa de rätta förutsättningarna för både dem vi är till för, våra medarbetare och samverkanspartner.

Mål 2020

1. Vi ska arbeta för tillit och förtroende hos invånare, samarbetspartners och inom organisationen. Det innebär till exempel att vi arbetar med vision, värderingar, mål, policyer och riktlinjer, att det finns en "vi-känsla" i organisationen och goda och stödjande relationer med samarbetspartners och mellan olika enheter och nivåer.
2. Mångfald; verksamheten och arbetsplatsen ska präglas av mångfald.
3. Likabehandling; verksamheten och arbetsplatsen ska präglas av likabehandling med samma rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning,

funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

4. Integration; verksamheten och arbetsplatsen ska aktivt främja integration inom ramen för strategier, planer, program och dylikt. Vår verksamhet styrs av värden kring jämlikhet, jämställdhet och ett normmedvetet förhållningssätt och bemötande.

Framgångsfaktor: Vi bidrar till en sund livsmiljö

En sund livsmiljö innebär att våra verksamheter inte bidrar till negativa miljö- och hälsoeffekter. Verksamheterna bidrar till en frisk befolkning genom ett framgångsrikt arbete med folkhälsan.

En sund livsmiljö är en miljö fri från ämnen som är negativa för vår hälsa och för de naturliga kretsloppen. En sund livsmiljö handlar också om biologisk mångfald och en miljö som bidrar till en god psykisk hälsa. Det innefattar alla de tre hållbarhetsperspektiven; sociala förhållanden, ekonomiska villkor och miljöhänsyn. Här finns tre av hållbarhetsprinciperna med att inte systematiskt tillföra ämnen från samhällets produktion, systematisk undanträngning med fysiska metoder och den sociala hållbarhetsprincipen utifrån hälsa.

Folkhälsa och sjukvård är en stor del av vår verksamhet och ligger i linje med att arbeta för en sund livsmiljö. Det handlar om det vi kan påverka

själva, som hur vi använder kemiska produkter, hur vi förskriver läkemedel, hur vi transporterar personer och varor samt hur vi anlägger grönytor. Men det handlar också om att skapa en sund livsmiljö där de varor tillverkas som vi använder i vår verksamhet, till exempel läkemedel, livsmedel, IT-utrustning, sjukvårdsmaterial och textilier.

Mål 2020

1. Vi arbetar strukturerat med att minska negativ påverkan från kemikalier i produkter och varor utifrån en tydlig kemikaliestrategi.
2. Inriktningen är att vi i första hand ska välja ekologiska livsmedel som uppfyller svenska krav avseende djurhållning och övriga livsmedelskrav. I andra hand ska vi välja livsmedel som uppfyller svenska krav avseende djurhållning och övriga livsmedelskrav. I tredje hand ska vi välja ekologiska livsmedel.
3. Vi ska genom krav i upphandling och andra åtgärder erbjuda hälsosamma val i våra restauranger och caféer.
4. Vi ska ha en effektiv läkemedelsanvändning. Kunskapen om läkemedelsanvändning i vår organisation ska vara god när det gäller hälsoeffekter, miljöpåverkan och social påverkan, både här i länet där läkemedel används och där de produceras.

Perspektiv: Lärande och förnyelse

Närmare 30 års arbete med organisatoriskt lärande visar betydelsen av lärande och ständiga förbättringar i service och processer. Innovationer och nya arbetssätt växer fram genom att många är motiverade för, och engagerade i, ett ständigt pågående förbättringsarbete. Detta är möjligt när alla medarbetare och chefer ges förutsättningar att bidra med, och utveckla, sitt engagemang och sin kompetens. Grundläggande i chef- och ledarskap är att för bästa möjliga verksamhet utifrån behov skapa förutsättningar för lärande, utveckling och delaktighet. Därför engageras alla medarbetare i lärande och systematiskt förbättringsarbete inom sina verksamhetsnära arbetslag/mikrosystem och i att förnya sina arbetsprocesser och sin egen kompetens. Förnyelse och innovationer uppmärksammas särskilt. Patienters och invånares kompetens och synpunkter blir allt viktigare delar i förbättringsarbetet.

Ett väl fungerande ledningssystem innebär effektiv ledning och styrning samt att erfarenheter från olika lokala förbättringsarbeten stimuleras och tas tillvara i hela organisationen. För att utveckla det övergripande ledningssystemet arbetar vi med kriterierna i *Utmärkelsen Svensk Kvalitet*.

Lärande och innovation

Region Jönköpings läns utvecklingsstrategi baseras på fyra principer:

- Lärande är nyckeln till utveckling och förbättring
- Förbättring går på bredden och djupet
- Förbättringar görs av både ledningen och enskilda medarbetare
- Genom nya angreppssätt och förbättrade arbetsprocesser höjs värdet på Region Jönköpings läns tjänster.

Lärande- och förnyelsearbetet skapar förutsättningar för att

- behålla det som fungerar bra i nuet och säkradess uthållighet
- förbättra det som kan förbättras i nuet – ständiga förbättringar
- finna nya sätt att förändra nuet på – förnyelse

Ständiga förbättringar - kraftsamling

I takt med de förändringar som sker i omvärlden ska Region Jönköpings län stärka och förnya verksamheten för attraktivitet och tillväxt och för att nå bättre folkhälsa och bättre vård.

Utgångspunkten är att arbeta med det som skapar värde för invånarna inom hälso- och sjukvård och regional utveckling, för bättre hälsa, bättre vård till lägre kostnader. Detta är en del av ständiga förbättringar.

Kraftsamlingen är både ett förhållningssätt och ett riktat arbete inom avgränsade områden i hela verksamheten. Inom hälso- och sjukvård görs översyn av olika specialistområden för att skapa en jämlik vård. Utgångspunkten för arbetet är folkhälsa och partnerskap med patienten. Arbetet har sitt fokus på kostnadseffektivitet och nya arbetssätt med bibehållen eller förbättrad kvalitet. Utveckling av nya arbetssätt, fokus på hälsa och egenvård liksom Rätt använd kompetens (RAK) och digitalisering är viktiga delar i planerna.

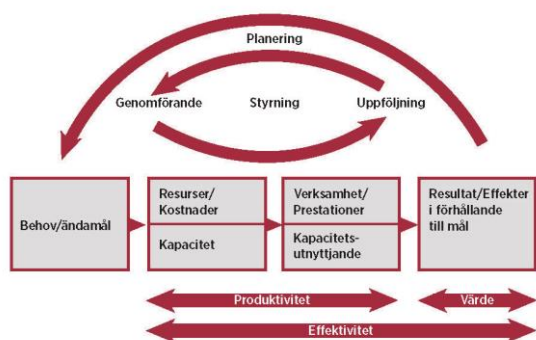
Behovet av fortsatt kraftsamling i hälso- och sjukvården förstärks av välfärdsutmaningen, den demografiska utvecklingen under kommande decennier, samt att kostnaderna överstiger budgeten. Vår nettokostnad ligger dock lägre än riksgenomsnittet jämfört med andra landsting och regioner.

Perspektiv: Ekonomi

Utgångspunkten för styrningen är Kommunallagens krav på god hushållning, både ur ett verksamhetsperspektiv (ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet) och ur ett finansiellt perspektiv (långsiktig och uthållig finansiering).

Kostnadseffektiv verksamhet

Verksamhetsmål inom hälso- och sjukvård och regional utveckling ska uppnås med lägsta möjliga resursinsats. För en bra styrprocess krävs att olika verksamhetsnivåers mål, resurstilldelning och resultat är tydliga, i såväl planering som genomförande och uppföljning. En ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet uppnås genom god måluppfyllelse där tjänsten producerats med en hög produktivitet (se figur xx).

Finansiellt mål

Region Jönköpings län har en stark och stabil ekonomisk grund som skapats genom ett långsiktigt ansvarstagande. Kostnadsutvecklingen inom framförallt hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken kommer att ställa krav på finansiering och kostnadskontroll för en ekonomi i balans. Nya satsningar och reformer samt investeringar i verksamheten ska därför ske med långsiktig stabilitet i fokus. Varje generation bör bära kostnaderna för den service som den beslutar om och själv konsumerar. För att säkerställa en hälso- och sjukvård med god tillgänglighet och hög kvalitet krävs en fortsatt tydlig prioritering av välfärdens verksamheter.

Det övergripande finansiella målet för god hushållning är att vi över tid ska finansiera investeringarna med egna medel. Utgångspunkten är att Region Jönköpings läns verksamheter inte kostar mer än vad som kan finansieras genom skatteintäkter och statsbidrag. Region Jönköpings

läns ekonomiska resultat ska vara på en nivå där såväl konjunktursvängningar som framtida åtaganden kan klaras. Det handlar om att klara pensionsåtaganden gentemot personalen, investering och finansiering i all verksamhet som Region Jönköpings län ansvarar för.

Det övergripande finansiella målet innebär:

- skatteintäkter och statsbidrag/kommunal utjämnings ska räcka till verksamhetens nettokostnader och investeringsutgifter
- finansiella intäkter från pensionsmedels- och rörelsekapitalförvaltningen ska täcka finansiella kostnader avseende pensionsskulden
- det övergripande finansiella målet om egenfinansiering utvärderas över tidsperioden 2015-2025.

Över tid ska verksamhetens nettokostnader utgöra 98 % av skatteintäkter och statsbidrag/kommunal utjämnings, 0 % av finansnetto, 0 – 2 % av investeringsutgifter utöver avskrivningar.

Pensionsskuld

Den 31 december 2017 uppgick Region Jönköpings läns pensionsåtagande till 8,6 miljarder kronor. Pensionsåtagandet regleras i huvudsak genom tre avtal: PA-KL, KAP-KL och AKAP-KL. Avkastningen på de samlade finansiella tillgångarna på 7 miljarder kronor (marknadsvärde 171231) täcker inte fullt ut kostnaden för att värdesäkra pensionsåtagandet vilket innebär en årlig finansiell kostnad. Kostnaden gällande den förmånsbestämda ålderspensionen väntas öka de närmaste åren för många kommuner och landsting. Ökningen beror främst på:

- Riksdagens beslut om förändrat beräkningsätt för inkomstbasbelopp från och med 2017, vilket innebär att den allmänna pensionen från staten sjunker och kostnaderna för sektorns förmånsbestämda ålderspension ökar i motsvarande mån.
- Löneökningar på grupper som har lön strax under eller över 7,5 inkomstbasbelopp (cirka 39 000 kronor per månad) gör att flera får del av den förmånsbestämda pensionen. Kostnaden för den förmånsbaserade pensionen kommer att variera mellan åren under planperioden beroende på att inkomstbasbeloppets ökning är olika.

Finansiella förutsättningar

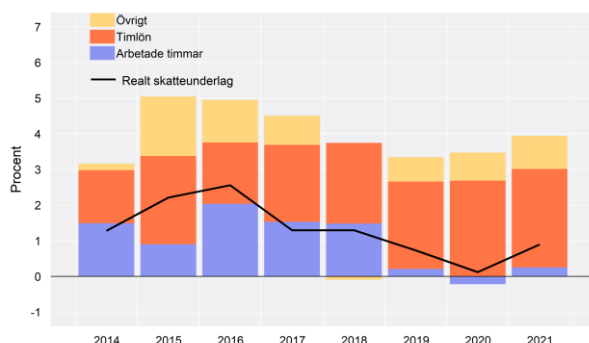
Region Jönköpings läns finansiella förutsättningar för att tillgodose medborgarnas behov beror i huvudsak på:

- befolkningsutvecklingen i länet relaterad till ökningen i riket
- samhällsekonomins utveckling och dess påverkan på skatteunderlag
- statens transfereringar
- avgiftsnivåer
- skattesats.

Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) bedömning augusti 2018 av samhällsekonomi

I augusti 2018 går svensk ekonomi fortfarande på högvarv och det finns en fortsatt tydlig optimism bland företagen. Arbetsgivarna planerar för fler anställda men svårigheter att få tag på personal och bristen på utbildad arbetskraft håller tillbaka. Sammantaget är SKL:s prognos att högkonjunkturen går in i en fas med lägre tillväxttal och små förändringar i antalet arbetade timmar, detta är naturligt när konjunkturen kulminerar. Skatteunderlagstillväxten avtar när konjunkturen kulminerar. Kommuner och landsting har under den långa konjunkturuppgången, som vi nu närmar oss slutet på, vant sig vid en stark real skatteunderlagstillväxt. Sedan 2010 har den i genomsnitt uppgått till närmare 2 procent per år, nästan dubbelt så mycket som genomsnittet för den närmast föregående konjunkturcykeln. Det har varit möjligt tack vare en förvånansvärt lång period av sysselsättningsökning.

Skatteunderlaget förväntas ha ökat relativt kraftigt både 2017 och 2018, vilket förklaras av stark sysselsättningstillväxt i kombination med en relativt gynnsam indexering av inkomstrelaterade pensioner. Olika komponenters bidrag till den procentuella förändringen av skatteunderlag illustreras i grafen nedan (källa: Sveriges Kommuner och Landsting)

Åren 2019 och 2020 förutser SKL en betydligt svagare ökning av skatteunderlaget. Det beror på att arbetade timmar utvecklas betydligt mindre gynnsamt när konjunkturen kulminerat och rör sig

mot konjunkturrell balans. Enligt SKL:s kalkyl för 2021 växer skatteunderlaget i linje med utvecklingen vid konjunkturrell balans – en viss men liten ökning av arbetade timmar samt måttliga höjningar av löner och pensioner innebär en ökning nära det historiska genomsnittet.

Generella statsbidrag och utjämning

Statens bidrag till landstingssektorn består i allt väsentligt av bidraget för kommunalekonomisk utjämning och bidraget avseende läkemedelsförmånen. Syftet med kommunal utjämning är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla landsting och regioner att kunna tillhandahålla likvärdig service oberoende av länsinvånarnas inkomster och andra strukturella förhållanden. Systemet för kommunalekonomisk utjämning omfattar:

- Inkomstutjämningsbidrag (staten garanterar medelskattekraft på 115 procent)
- Mellankommunal kostnadsutjämning (hälso- och sjukvård, glesbygd, befolkningsförändringar, kollektivtrafik, strukturella löneskillnader)
- Regleringsavgift (staten reglerar här den totala nivån på transferering).

Sedan 2017 fördelas 10 miljarder kronor till kommuner och landsting, dessa kallas välfärds miljarderna. De fördelas i två delar; en generell del utifrån antal invånare, en modellberäknad del utifrån antal asylsökande och nyanlända. Andelen som fördelas i den modellberäknade delen kommer successivt att minska under perioden 2018–2020, till att allt fördelas generellt utifrån antal invånare från och med 2021. För Region Jönköpings län innebär det för båda delarna 44 miljoner kronor 2019. Kostnadsfri tandvård för barn och unga till och med 23 år, är utifrån finansieringsprincipen kompenserad i regleringsavgiften/bidraget.

Kostnadsutjämning

För 2019 beräknas Region Jönköpings läns bidrag till kostnadsutjämnings bli 340 miljoner kronor för gynnsam struktur. Region Jönköpings läns bidrag till kostnadsutjämning innebär för hälso- och sjukvård att våra nettokostnader utifrån strukturella förhållanden förväntas ligga en halv procent under genomsnittlig kostnad i riket (index xx procent).

Statsbidrag för läkemedel

Genom överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har landstingen ersatts med ett särskilt statsbidrag för kostnaden för läkemedelsförmåner. Sedan 2017 finns ett treårigt avtal. Statsbidraget fördelas till landstingen enligt en behovsmodell som är baserad på befolkningsstruktur och socioekonomi. Mycket kostsam läkemedelsbehandling för vissa sjukdomar,

som är ojämnt fördelade mellan landstingen, finansieras solidariskt av landstingen. Statens ersättning till landstingen för läkemedelsförmånerna är ett specialdestinerat statsbidrag. Region Jönköpings läns bidrag för läkemedel beräknas för 2019 uppgå till 1 027 miljoner kronor (tabell x, sidan xx).

Riktade statsbidrag till hälso- och sjukvården

Utöver generella statsbidrag förekommer ett flertal riktade statsbidrag/projektbidrag. De riktade statsbidragen inom hälso- och sjukvård är i de flesta fall knutna till en överenskommelse som tecknas mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). I överenskommelsen regleras vilka insatser landsting och regioner ska göra för att erhålla bidragen samt hur insatserna ska återredovisas.

De riktade statsbidrag inom hälso- och sjukvård som kom 2018 fortsätter under 2019. Nya överenskommelser kommer att tecknas mellan staten och SKL där inriktningen för arbetet under 2019 kommer att preciseras. En bedömning av vilka medel som Region Jönköpings län kan räkna med har gjorts.

Utgångspunkten i planeringen för Region Jönköpings län är att det arbete som påbörjats under 2018 i allt väsentligt måste fortsätta under 2019 vilket innebär att den för fördelning av medel som beslutats för 2018 ligger fast även 2019, de nya överenskommelserna kan dock innebära att vissa justeringar kan behöva göras. 98 miljoner kronor har fördelats som permanenta förstärkningar.

De medel som i tabellen nedan inte har någon fördelning för 2019 hanteras av presidiet för nämnden folkhälsa och sjukvård respektive regionstyrelsens arbetsutskott som har att bedöma om de ska betraktas som finansiering av redan pågående arbete eller fördelas för nya insatser.

I tabellen nedan redovisas hur de statsbidrag som beräknas för 2019 fördelas (tabell x, sidan xx)

Övriga riktade statsbidrag som funnits med tidigare år och till viss del ingått i finansieringen av verksamheten är i nuläget mycket osäkra om de fortsätter 2019. Dessa är jämlik cancervård, professionsmiljarden samt kvalitetssäker och effektiv sjukskrivningsprocess.

Tabellrubrik

miljoner kronor	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Inkomstutjämnning	1 648	1 683	1 719	1 779	1 849
Kostnadsutjämnning	-292	-325	-340	-347	-360
Regleringsavgift/bidrag ¹⁾	-140	-108	-58	-22	-38
Läkemedelsbidrag	898	952	1 027	1 089	1 154
Välfärdsmiljard flyktingvariabler resp inv.	61	70	44	26	0
Summa	2 175	2 272	2 392	2 525	2 605

¹⁾ Avser generellt statligt stöd och reglerar ändringar i skattelagstiftning, tillämpning av finansieringsprincip med mera

Tabellrubrik

Överenskommelse mellan SKL och staten/ fördelat 2018 till:	Fördelning 2018	Preliminär fördelning 2019	Kommentar
Patientmiljard	55,7	34,6	
- vårdval primärvård	15,0	15,0	Tillsammansarbete, överenskommelse SKL/staten
- specialiserad vård/verksamhetsområden	9,0	9,0	Tillsammansarbete, överenskommelse SKL/staten
- folkhälsa sjukvård, gemensamt arbete	5,2	5,2	Tillsammansarbete, överenskommelse SKL/staten
- ej fördelat, tillfällig förstärkning sommaren 2018	21,4	0	
- ej fördelat 2018	5,2	5,4	Finansiering av riktad satsning i Budget 2019, livsstilsutmaningen
Barnhälsovård med mera	5,2	4,9	
- primärvård/verksamhetsområde	4,0	3,7	Tillsammansarbete, överenskommelse SKL/staten
- folkhälsa sjukvård, gemensamt arbete	0,2	0,2	Tillsammansarbete, överenskommelse SKL/staten
- folkhälsa sjukvård, civilförsvarsplanering	1,0	1,0	Enligt krav från MSB

Överenskommelse mellan SKL och staten/ fördelat 2018 till:	Fördelning 2018	Preliminär fördelning 2019	Kommentar
Psykisk hälsa	35,8	53,3	Avgörs slutligen av hur Överenskommelsen fördelar medlen
- vårdval primärvård	5,0	5,0	Tillsammansarbete, överenskommelse SKL/staten
- specialiserad vård/verksamhetsområden	13,5	13,5	Tillsammansarbete, överenskommelse SKL/staten
- kommunal utveckling	4,6	4,6	Ungdomsmottagningar permanent verksamhet
- folkhälsa sjukvård, gemensamt arbete	0,4	0,4	Tillsammansarbete, överenskommelse SKL/staten
- specialiserad vård/verksamhetsområden	12,3	12,3	Utlagt i budgetram permanent
- höjt statsbidrag från 2019		12,5	Finansiering tillsvidare, hanteras av FS nämndens presidium
		5,0	Finansiering av riktad satsning i Budget 2019, psykisk hälsa äldre
Goda arbetsvillkor för vårdens medarbetare	69,7	69,7	
- vårdval primärvård	10,0	10	Höjd grundbemanning, permanent förstärkning
- specialiserad vård/verksamhetsområden	19,5	19,5	Attraktivitet nattjänster, teamsjuksköterskor, permanent förstärkning
- folkhälsa sjukvård, gemensamt arbete	3,2	3,2	Tillsammansarbete, överenskommelse SKL/staten
- specialiserad vård/verksamhetsområde	2,0	2,0	Finansiering, hanteras av Regionstyrelsen
- regiongemensam resurs specialiserad vård	1,2	4,8	Kompetensförsörjningsarbete i gemensam enhet
- specialiserad vård/verksamhetsområde	5,0	5,0	5 ytterligare PTP-psykologer
- ej fördelat 2018	28,8	20,2	Finansiering av riktad satsning i Budget 2019, arb tidsmodeller mm
- regiongemensam resurs	0,0	5,0	Fler utbildningstjänster specialistssk, spec vård samt primärvård
Förlossning, kvinnors hälsa	59,3	49,0	
- specialiserad vård/verksamhetsområde	17,7	17,7	Förlossningsvård, permanent förstärkning bemanning/utveckling
- specialiserad vård/verksamhetsområde	18,5	18,5	Förlossningsvård, permanent förstärkning bemanning/utveckling
- primärvård/verksamhetsområde	4,4	4,4	Kvinnohälsövård, permanent förstärkning bemanning/utveckling
- specialiserad vård/verksamhetsområde	1,2	1,2	Neonatalvård, permanent förstärkning bemanning/utveckling
- Antenatmottagning byggnadsfinansiering	12,2	0,0	
- folkhälsa sjukvård, gemensamt arbete	0,3	0,3	Tillsammansarbete, överenskommelse SKL/staten
- ej fördelat 2018	5,0	6,9	Finansiering tillsvidare, hanteras av FS nämndens presidium
RIKTADE STATS BIDRAG HÄLSO- OCH SJUKVÅRD	225,7	211,5	

Regionskatten

Region Jönköpings läns utdebitering 2019 är 11,76 kronor. Den genomsnittliga skattesatsen i riket 2018 var 11,42 kronor. Om hänsyn tas till landstingens olika kostnadsansvar för hemsjukvård, kollektivtrafik, färdtjänst med mera (den så kallade justerade skattesatsen), var skattesatsen 2018 37 öre lägre än genomsnittet för riket.

En viktig förutsättning för fortsatt god samhällsekonomisk tillväxt är att skatten hålls på en långsiktigt hållbar nivå ([tabell x, sidan x](#)).

Tabell X Genomförda skatteförändringar sedan 2011

År	Förändring		Skattesats
2019	Höjd utdebitering	0,50	11,76
2015	"Skatteväxling" region med mera	0,05	11,26
2014	Skatteväxling av färdtjänst	0,15	11,21
	Höjd utdebitering	0,40	
2013	Skatteväxling av hemsjukvård	-0,34	10,66

2012 Skatteväxling av trafik	0,33	11,00
2011		10,67

Finansiella intäkter/kostnader

De finansiella tillgångarna beräknas vid 2018 års utgång uppgå till 6,3 miljarder kronor. Årsavkastningen för åren 2019–2021 beräknas uppgå till cirka 4,2 procent vilket motsvarar cirka 225 miljoner kronor per år. Pensionsskulden vid 2018 års utgång beräknas uppgå till 8,8 miljarder kronor och beräknas öka till 9,8 miljarder kronor 2021. Kostnad för värdesäkring av pensionsskulden beräknas öka från 230 miljoner kronor 2018 till 400 miljoner kronor 2021. Minskade finansiella intäkter från finansiella tillgångar samtidigt som kostnaderna för värdesäkring av pensioner ökar innebär att finansnettot försämras under planperioden.

FINANSIELL BEDÖMNING 2019–2021

För en långsiktig och finansiell hållbar utveckling är Region Jönköpings läns finansiella målsättning att över tid uppnå ett finansiellt resultat som ger förutsättning för egenfinansiering av investeringar. Föreliggande resultatbedömning och bedömning kring möjlighet av egenfinansiering av investeringar baseras på följande förutsättningar:

- Verksamhetens nettokostnad för 2019–2021 är en uppräknig av 2018 års budget utifrån av SKL bedömd pris- och löneförändring.
- Skatteintäkter och kommunal utjämning/ statsbidrag utifrån SKL:s bedömning augusti 2018.
- En skattehöjning med 50 öre från 11,26 till 11,76.
- Utgiftsramar för 2019–2021 har utökats vilket redovisas i **tabell x, sidan xx**.

(miljoner kronor)

Förändring jämfört med Budget 2018	Beskrivning	2019	2020	2021
Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv, attraktivitet (ANA)				
<i>Kultur</i>				
- Kulturplanens genomförande	sid	-2,0	-2,0	-2,0
- Läns museet	sid	-1,5	-1,5	-1,5
Summa ANA nämnden		-3,5	-3,5	-3,5
Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö (TIM)				
<i>Trafik</i>				
- Kollektivtrafik - utbyggnad	sid	0,0	-25,0	-50,0
- Seniorkort 70+	Sid	5,0	5,0	5,0
Summa TIM nämnden		5,0	-30,0	-55,0
Nämnden för folkhälsa och sjukvård				
<i>Primärvård</i>				
- Förstärkning av den nära vården	sid	-25,0	-25,0	-25,0
- Livsstilsutmaningen	sid, stb	-10,0	-10,0	-10,0
- Psykisk hälsa häldre	sid, stb	-5,0	-5,0	-5,0
<i>Specialiserad somatisk vård</i>				

I delårsrapport 2 2018 är prognosen för årets resultat 230 miljoner kronor mot budgeterade 215 miljoner kronor. Inom hälso- och sjukvården finns underskott mot budget och uppdraget är fortsatt att inom den specialiserade somatiska vården anpassa kostnaden till lagd budgetram, det gäller även vissa delar av den specialiserade psykiatriska vården samt primärvården i egen regi. Lagd budget och flerårsplan förutsätter att samtliga områden är i budgetbalans.

Investeringar

Erfarenheten visar att utfallet av investeringarna sällan når upp till målen i budget och flerårsplan. Högkonjunkturen och de pågående byggnationerna gör det realistiskt att investeringarna uppgår till 85 procent av den beräknade investeringskalkylen under planperioden.

Utifrån bedömningen av resultat, investeringsnivå och därmed egenfinansiering saknas utrymme för utgiftsökningar och restriktivitet i beslut om nya investeringar kommer att vara nödvändig såväl under planperioden 2019-2021 som resterande år i perioden för det finansiella målet om egenfinansiering, 2022-2025.

För att klara egenfinansieringsperioden 2015-2025 (tabell xx sid xx) krävs att investeringsnivån inte överstiger 760 miljoner kronor år 2022, 650 år 2023, 645 år 2024 och 435 år 2025. Skulle investeringsbehovet överstiga nivån något år krävs särskilt beslut om hur den överskjutande delen ska finansieras.

PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR OCH REGIONGEMENSAMMA INRIKTNINGAR

Förändring jämfört med Budget 2018	Beskrivning	2019	2020	2021
- Riks- och regionsjukvård		-62,1	-62,1	-62,1
<i>Specialiserad psykiatrisk vård</i>				
- Tillnyktringsenhet, helårseffekt		-3,7	-3,7	-3,7
<i>Övrig hälso- och sjukvård</i>				
- Katastrof- och krisberedskap inkl. TIB		-2,0	-2,0	-2,0
- Ambulanssjukvården	sid	-34,1	-34,1	-34,1
- Ortopedtekniska hjälpmedel		-4,0	-4,0	-4,0
Summa FS nämnden		-145,9	-145,9	-145,9
Regionstyrelsen				
<i>Primärvård</i>				
- 1177 förbättrad svarstid	sid	-5,0	-5,0	-5,0
<i>Gemensamma kostnader</i>				
- Politisk organisation		-5,0	-5,0	-5,0
- Byggprojektledning		-2,0	-2,0	
- Rivningskostnader		-2,0	0,0	0,0
- Energikontoret höjd basfinansiering		-0,8	-0,8	-0,8
- Halkskyddsfinansiering	sid	0,0	0,0	1,0
- Regional utveckling, nationella uppdraget	sid	-7,5	-7,5	-7,5
- Cosmic, utvecklingsinsats inom kundgruppen		-5,6	-11,2	-18,2
- Decentraliserad läkarutbildning		-3,0	-3,0	-3,0
- Arbetstidsmodeller mm i projektform	sid, stb	-6,0	-6,0	-6,0
- Arbetstidsförkortning, stärkt grundbemanning, senior medarbetare	sid, stb	-30,0	-30,0	-30,0
Summa Regionstyrelsen		-70,4	-74,0	-78,0
SUMMA FÖRÄNDRING JÄMFÖRT MED 2018		-224,8	-253,4	-282,4
varav finansiering med riktade statsbidrag	sid	30,6	30,6	30,6
NETTOKOSTNADSFÖRÄNDRING JÄMFÖRT MED 2018		-194,2	-222,8	-251,8

	Budget 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Verksamhetens nettokostnad	-10 470	-11 044	-11 508	-11 959
Skatteintäkter	8 456	9 116	9 410	9 773
Kommunal utjämning o statsbidrag	2 223	2 392	2 525	2 605
Finansnetto	6	-89	-142	-169
Resultat	215	375	285	250

PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR OCH REGIONGEMENSAMMA INRIKTNINGAR

	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021	Egen- finansiering 2015-2021
Resultat	392	316	366	230	375	285	250	
Avskrivningsmedel	369	386	398	376	405	461	496	
Egna medel	761	702	764	606	780	746	746	
Investeringar	-338	-613	-837	-876	-1339	-1111	-763	
Brist(-)/sparande	423	89	-73	-270	-560	-365	-16	-771
lanspråktagande placerade medel				200				200
Brist efter ianspråktagande av placerade medel				-70	-560	-365	-16	-571

FINANSIELL UTBLICK MOT 2030

De senaste tjugo åren har det varit en förhållandevis god balans i den demografiska utvecklingen. De åldersgrupper som är i arbete och därmed bidrar till finansiering av välfärden har växt i ungefär samma takt som de behov som den demografiska utvecklingen har gett. Trots det har välfärdssektorn haft stora utmaningar att klara en verksamhet och ekonomi i balans. Region Jönköpings län har sedan början av 2000-talet varje år ökat kostnadsmassan utöver pris- och löneökningar, det vill säga en volymökning.

Den demografiska utvecklingen de kommande 20 åren kommer däremot att innebära en mycket stor utmaning för välfärdssektorn i hela Sverige. Enligt befolkningsprognosen kommer Jönköpings län att ha cirka 390 000 invånare år 2030, en ökning med nästan 40 000 invånare. Det som kommer att utmana välfärdssektorn är att de åldersgrupper som ökar mest är de yngre och de äldre. Åldersgrupperna som vi idag räknar till de som arbetar, 20–64 år, ökar visserligen också men inte alls lika mycket.

Staten, kommuner och landsting/regioner påverkas på olika sätt av den demografiska utvecklingen fram till 2030. För att konkretisera hur Region Jönköpings läns verksamhet och därmed intäkter och kostnader påverkas har en långtidsprognos tagits fram.

I nettokostnadsprognosen ligger befolkningsprognosen som bas, till denna har lagts dagens verksamhetskostnader utifrån hur dagens invånare konsumerar Region Jönköpings läns tjänster beroende på ålder och kön. Detta ger en framskrivning av nettokostnaderna utifrån att all verksamhet bedrivs och konsumeras på samma sätt som idag, det vill säga demografiutvecklingen får fullt genomslag.

Även för prognosen över skatteintäkter och statsbidrag ligger befolkningsprognosen som bas för hur skatteintäkter med mera utvecklas under perioden. Utöver detta har en del schablonmässiga bedömningar gjorts för att skapa en komplett kalkyl.

Långtidsprognosen visar tydligt att Region Jönköpings län inte kan låta nettokostnadsutvecklingen följa den demografiska utvecklingen och fortsätta att öka i volym. Det som kommer att behövas är en omställning i verksamheten som gör att Region Jönköpings län klarar att leverera verksamhet inom hälso- och sjukvård och regional utveckling till ett större invånarantal. En av inriktningarna för att klara utmaningen är att göra en förskjutning från specialiserad vård till primärvård. En annan

inriktning är att genom fortsatt arbete för en bättre hälsa hos invånarna minska behoven av hälso- och sjukvård. Arbetet med den regionala utvecklingen är av stor betydelse för att säkra tillgång till arbetskraft och en god tillväxt i länets skatteunderlag.

Hela välfärdssektorn står inför samma utmaning och faktorer som också kommer att bidra till lösningar är sannolikt digitalisering, ett längre arbetsliv och invandring.

Regional utveckling

Det regionala ledarskapet behöver stärkas i samverkan med kommunerna och andra aktörer som företrädar olika delar av samhället. Tillsammans ska vi skapa bättre förutsättningar för regional utveckling. En utveckling som är långsiktigt hållbar både socialt, miljömässigt och ekonomiskt. Arbetet med en gemensam översikts- och strukturplan ska utgöra grund för framtida samhällsplaneringen av byggnation, infrastruktur och trafik. En plan som också omfattar riksintressen och ändliga resurser som åkermark och dricksvatten.

Förmågan att attrahera, behålla och utveckla kompetenser, företag och kapital är avgörande för att utveckla en attraktiv och konkurrenskraftig region. Det är människor som bidrar med kompetens, som driver företag och investerar. De söker en livsmiljö som ger möjligheter att kombinera bra boende med arbete, service, omsorg och fritid. Vårt län ska erbjuda bra möjligheter till att bo, verka och ta del av samhällets tjänster i hela länet. Att människor har ett arbete de trivs och utvecklas med, en rik och varierad fritid och ett socialt sammanhang som möjliggör växande är de starkaste förebyggande och hälsofrämjande faktorerna ett samhälle kan erbjuda. Kulturen och föreningslivet är viktiga delar i delar i denna helhet.

Utmaningar ska vändas till möjligheter och styrkor. Genom att skapa bra förutsättningar för samverkan mellan utbildning, arbetsmarknad och näringsliv kan kompetensförsörjningen stärkas och bidra till näringslivets utveckling. Region Jönköpings län ska arbeta för att antalet utbildningsplatser ökar på Jönköping University och inom yrkeshögskolan

I länet finns många små och medelstora företag inom både tillverkningsindustrin och övriga branscher. Det finns en stark entreprenörsanda. För att behålla traditionen med entreprenörskap och nyföretagande ska förutsättningarna att nå framgång med innovativa idéer förbättras. Vi behöver ta tillvara nya affärsmöjligheter och stödja utvecklingen i växande näringar som t.ex. besöksnäringen och andra branscher. Region Jönköpings län ska vara pådrivande i arbetet med att nå de nationella målen för utbyggnad av bredband så att man i hela länet kan ta del av digitaliseringens möjligheter

Särskild uppmärksamhet ska riktas på landsbygdens utveckling. Beslutade livsmedels- och skogsstrategier är viktiga delar i den utvecklingen.

Länets strategiska läge i Sverige gör den till en attraktiv mötesplats och logistikcentrum. Fortsatta satsningar på infrastrukturen behövs såväl på järnvägs- som vägsidan. Andelen som reser med kollektivtrafiken ska öka.

Region Jönköpings län ska vara en aktiv part i arbetet med att förverkliga planerna på nya stambanor som binder samman regionen med kringliggande regioner och storstadsområden.

Vardagsliv

Stöd för kropp
och själPrimär-
vårdSpecialiserad
vård

Leda regional tillväxt och utveckling

Arbetet med regional utveckling utgår från lagar och nationella styrdokument¹ samt nationella strategier kopplade till områden som berörs inom dessa styrdokument. Dessa anger att ansvarig för regional utveckling ska leda arbetet genom att utarbeta och fastställa en regional strategi för länets utveckling² (RUS) och samordna insatser för genomförande av strategin. Detta arbete ska utformas och bedrivas i sektorsövergripande samarbete mellan aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Utvecklingen i länet ska kontinuerligt analyseras, följas upp och utvärderas. Utifrån dessa analyser ska resultatet av det regionala tillväxtarbetet årligen redovisas till regeringen.

I det nationella uppdraget definieras fyra utmaningar: *demografisk utveckling, globalisering, klimat, miljö och energi* samt *social sammanhållning* som av regionalt utvecklingsansvariga ska vändas till möjligheter genom fyra prioriteringar för regionalt tillväxtarbete: *innovation och företagande, attraktiva miljöer och tillgänglighet, kompetensförsörjning* samt *internationellt samarbete*.

Region Jönköpings län leder arbetet dels genom omfattande insatser och projekt som stimulerar regional tillväxt och utveckling i länet och dels genom egna verksamheter som bidrar till attraktiva, tillgängliga miljöer, kompetensförsörjning, en långsiktig hållbar utveckling, en rik och varierad fritid och internationellt samarbete.

UTMANINGAR

De utmaningar som beskrivs i det nationella uppdraget sammanfaller väl med länets utmaningar och de kräver riktade åtgärder för att säkerställa länets tillväxt och utveckling över tid.

Demografisk utveckling

Som beskrivs i kapitlet planeringsförutsättningar genomgår Jönköpings län en demografisk utveckling som drivs av en åldrande befolkning och en stark urbanisering. Pensionsavgångarna är större än tillträdet av unga på arbetsmarknaden vilket leder till en förväntad brist på arbetskraft under kommande år. Sysselsättningsstillväxten³ drivs av utrikes födda, den del av befolkningen i arbetsför ålder som ökar och därmed bidrar till större delen av

¹ Lag om regionalt utvecklingsansvar i vissa län (2010:630), Förordning om regionalt tillväxtarbete (2017:583), årliga Villkorsbeslut och Regleringsbrev från regeringen, Nationell strategi för hållbar tillväxt och attraktionskraft 2015-2020, Agenda 2030.

² Revidering pågår under 2017-2018 för beslut i januari 2019

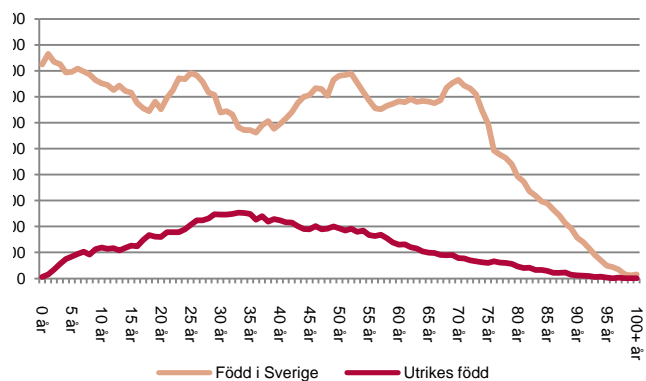
³ Prognos för arbetsmarknad 2018, Arbetsmarknadsutsikter hösten 2017 Jönköpings län, Arbetsförmedlingen

arbetskraftstillskottet.

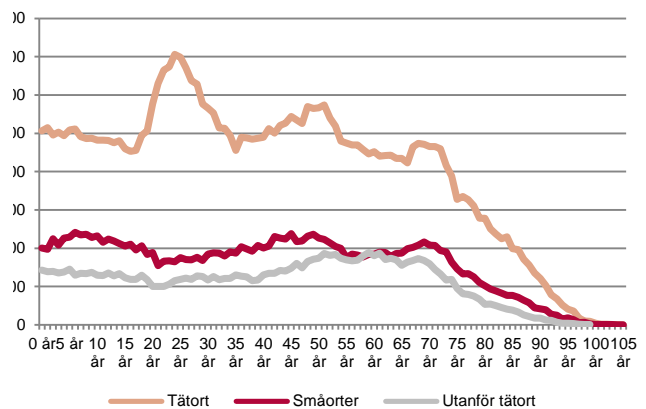
Barnafödandet har naturliga 20-25 årscykler. Toppen har passerat denna gång och födelsetal kommer att minska framöver.

Urbaniseringen är dels utomregional genom att en hög andel av de unga flyttar till större städer utanför länet och dels inomregional då tätorterna (kommunernas huvudorter) växer mest. Småorterna har börjat växa igen i samband med flyktinginvandringen. Landsbygden har tappat befolkning under senare år. En orsak kan vara att fler äldre flyttat till serviceboenden eller avlidit.

Folkmängd efter bakgrund i Jönköpings län 2017

Åldersfördelning efter boende i Jönköpings län 2017

Globalisering

Kommunikation, handel och tillgänglighet till andra länder ökar, inte minst genom digitaliseringen, vilket gör att gränsernas betydelse minskar och arbetsmarknader och ekonomier integreras allt mer. Arbetskraften blir mer rörlig och det sker ett allt tätare utbyte av information och teknologi. Digitaliseringen möjliggör för företag och offentliga aktörer att hämta spetskompetens på en global marknad och länets företag får tillgång till nya import- och exportmarknader. Globaliseringens möjligheter är stora samtidigt som förutsättningarna för företag och branscher snabbt

kan förändras. Företagens konkurrenskraft är till stor del beroende av hur de kan ta till sig ny information och kunskap och därefter omsätta detta i nya varor och tjänster på marknader som i allt högre grad är globala. Globaliseringen påverkar också hur kultur, livsåskådningar och värderingar formas. Denna utveckling skapar möjligheter men kräver en stark samordning mellan olika internationaliserings- och exportfrämjande aktörers insatser för att positionera länet och dess företag på den globala kartan.

Jönköpings län har många ekonomiskt viktiga branscher som i hög grad påverkas av globaliseringens effekter, exempelvis underleverantörer till fordonsindustrin, sysselsatta med råvaruutvinning ur skogen samt transport och logistik.

Klimat, miljö och energi

Klimatförändringen är en av vår tids största utmaningar och uppdraget till regionerna är att Sverige ska vara ledande i arbetet med att nå en hållbar utveckling internationellt, samt att målen i Agenda 2030 ska nås.

Jönköpings län har, förutom det nationella målet att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp 2050, målsättningen att vara ett ”plusenergilän” 2050. För att nå dessa mål krävs ett aktivt och långsiktigt arbete på alla politiska nivåer och regionerna har ett stort ansvar att aktivt bidra till en grön resurseffektiv ekonomi vilket utgör en viktig del av arbetet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Arbetet med att nå miljömålen är viktigt för att nå en långsiktigt hållbar regional tillväxt samtidigt som utmaningen innebär möjligheter genom den samhällsomställning som krävs för att nå målen.

Social sammanhållning

För att länet ska hålla samman krävs att välfärden kommer alla till del, att alla känner sig delaktiga, kan delta i samhällslivet, har möjlighet att påverka sin livsmiljö och forma sina liv efter sina förutsättningar. För att skapa en konkurrenskraftig region och för att möta den demografiska utmaningen krävs att alla länets invånares kompetens, kreativitet och erfarenheter tas tillvara. Inte minst den resurs som står utanför arbetslivet i form av: människor med en kort utbildningsbakgrund, utrikes födda kvinnor och personer med funktionsnedsättning med en nedsatt arbetsförmåga behöver synliggöras och åtgärder behöver vidtas för att öka den sociala sammanhållningen. I en stark urbanisering behöver också perspektivet stad och land lyftas fram för att människor i hela länet ska känna delaktighet och hela länet ska kunna utvecklas.

PRIORITERINGAR

De nationella prioriteringarna ska förutom för det egna regionala tillväxtarbetet också ligga till grund för de statliga myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet. Prioriteringarna stämmer väl överens med de långsiktigt identifierade fokusområdena för det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet i Jönköpings län.

Innovation och företagande

Ett stimulerande och uppmuntrande näringslivs- och innovationsklimat underlättar och ökar intresset för att starta, driva och utveckla framgångsrika företag, vilket är av avgörande betydelse för jobb, välfärd och en hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Det är också avgörande för näringslivets konkurrenskraft och för en miljödriven näringslivsutveckling inom alla branscher.

Jönköpings län är en av Sveriges ledande industriregioner, med många små- och medelstora företag i hela länet. Den ökade efterfrågan på exportmarknaden, i kombination med en fortsatt stark byggkonjunktur (se fotnot)⁴ samt god offentlig och privat konsumtion bidrar till ett fortsatt starkt konjunkturläge i Jönköpings län.

Arbetslösheten är relativt låg samtidigt som allt tyder på att mer fördjupade kompetenser och högre utbildningsnivåer kommer att behövas framöver. Behovet av att anställa är stort eller mycket stort både i privat och i offentlig verksamhet, samtidigt som bristen på arbetskraft bedöms som största hindret för utvecklingen av länets företag. Matchningen mellan behovet av kompetens och tillgången till denna bland personer som står till arbetsmarknadens förfogande är låg. Nyföretagandet är för lågt samtidigt som fler företag behövs, företagen har en hög medelålder och många företag har utmaningar med generationsväxling. Länet har haft en stor flyktinginvandring med relativt sett låg utbildningsbakgrund vilket ställer krav på en offensiv matchning mot arbetsmarknadens behov.

Klimat-, miljö- och energiutmaningarna utgör en drivkraft för teknik-, varu- och tjänsteutvecklingen i alla branscher och därmed en miljödriven näringslivsutveckling. Affärsmöjligheter skapas för länets företag i och med den växande globala efterfrågan på hållbara och resurseffektiva varor och tjänster samt på förnybar energi och produktion med låga utsläpp till luft, mark och vatten. För att

⁴ Den 22/3 2018 prognosticerade Sveriges Byggingustrier i sin ”Regionala byggprognoser” att den totala byggvolymen i Jönköpings län 2019 kommer att uppgå till 10 145 mdkr, vilket innebär en minskning av byggvolymen i länet under 2017-2019 om -1 procent. Detta kan jämföras med den nationellt bedömda minskningen under samma period om -3 procent.

styra mot en hållbar ekonomi krävs affärsmodeller, system och metoder som främjar förändrad och förbättrad teknik och ekosystemförvaltning, förnybara energikällor och förbättrade kretsloppsflöden. Konsumtionsmönstren av varor och tjänster måste påverkas för att dessa ska orsaka så små miljö- och hälsoproblem som möjligt över tid.

Smart specialisering⁵

En process pågår för att identifiera länets områden för smart specialisering. Arbetet består av två delar: dels att identifiera länets styrkeområden – områden där länet har ambitionen att vara världsbäst och dels att identifiera områden för smart specialisering - områden där länet kan bli globalt konkurrenskraftigt genom att det har fördelar gentemot andra regioner. Områdena ska ha potential att byggas på med närliggande branscher/närings i en smart diversifiering.

Prioriterat uppdrag under 2019: En fokuserad satsning på länets framtida strategi för smart specialisering är av stor betydelse för att proaktivt stödja näringslivets utveckling och säkerställa hela länets långsiktiga utveckling.

Områden som identifierats som möjliga styrkeområden i Jönköpings län är: Smart industri/kunskapsintensiva tillverkningsföretag, hållbar E-handel och logistik samt hållbar Skogsnärings och träförädling. Områden som identifierats som möjliga som smart specialisering är: hållbar besöksnäring, Livsmedel och gröna näringar samt tjänstedesign inom vård- och välfärdstjänster. Bredden är av betydelse för att hela länet ska ha förutsättningar för en stark utveckling och tillväxt över tid.

Näringsliv

Jönköpings län har den största andel förvärvsarbete inom industrin i landet. Samtidigt är andelen förvärvsarbete inom bygg, finansiell verksamhet och företagstjänster, personliga och kulturella tjänster och utbildning lägst i landet. Även hotell- och restaurang samt offentlig förvaltning är förhållandevis små branscher. Transport och logistik är däremot en stark och växande bransch och länet har Sveriges högsta andel förvärvsarbete i branschen. Branschstrukturen i länet är en utmaning men erbjuder också många möjligheter till utveckling och tillväxt inte minst som smart specialisering.

Länets industritäta struktur medför att många företag är beroende av export. Totalt exporterar länets företag tillsammans för drygt 40 miljarder kronor årligen. Det innebär att länets utveckling och

tillväxt är starkt beroende av de globala värdekedjorna.

Industrin

Industrin och den industrinära tjänstesektorn är en tillväxtmotor i länets ekonomi och har stor betydelse för länets välbefinnande och välfärd. Länet har förutsättningar att vara världsledande inom modern och hållbar industriell produktion – en produktion som är smart, flexibel, resurseffektiv och samtidigt erbjuder attraktiva arbetsplatser. Nya hållbara material, molntjänster, robotik och additiv tillverkning skapar möjligheter inom alla branscher och är en förutsättning för att klara konkurrenskraften i länet. Dessutom är nya hållbara material och avancerad miljö- och klimatteknik nyckeln för att uppnå en mer effektiv, giftfri och hållbar produktion. Industrin har haft kraft att strukturomvandla sig och möta nya utmaningar historiskt sett och den fjärde industriella revolutionen⁶ kommer inte att innebära något undantag. Tillverkningsindustrin går mot mer tjänstebaserade affärsmodeller, ”smarta fabriker” som hanterar både massproduktion och skräddarsydda beställningar i liten upplaga, Internet of Things (IoT) som kopplar samman maskiner, människor och system genom sensorer vilket innebär en fullständig transformation inom en närliggande framtid.

För att länet ska nå klimatmålen behöver produktions- och energisystemet utvecklas så att beroendet av fossil energi minskar, andelen förnybar energi ökar, den negativa miljöpåverkan av transportsektorn minskar och en energieffektiv samhällsutveckling främjas. Den biologiska mångfalden är också av stor vikt för att säkerställa fungerande ekosystem och därmed de ekosystemtjänster som kan bidra till en hållbar tillväxt.

Prioriterat uppdrag:

Utvecklingen mot smart industri och en affärsdriven miljöutveckling behöver Region Jönköpings län stödja aktivt för att också kunna fånga upp och utveckla potentialen för andra näringar i form av exempelvis kompetensresurser, nya tjänster och nya produktionssätt i hela länet.

För att Regionen ska kunna leda och samordna insatserna i den regionala utvecklingsstrategin och för att säkerställa förutsättningarna för länets utveckling och tillväxt behövs samordnade plattformar där samverkan mellan länets olika aktörer möjliggörs. Behovet av råd för Regionens olika statliga uppdrag och regionala prioriteringar, som kompetensförsörjning, innovation och tillväxt

⁶ Se regeringens strategi för ”Smart industri”: <http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2016/01/smart-industri---en-ny-industrialiseringsstrategi-for-sverige/>

⁵ Processen pågår våren 2018.

liksom behovet av olika utvecklingscentrum för näringslivets utveckling behöver identifieras, samordnas och utvecklas.

Prioriterat uppdrag:

Ett samlat ledningssystem för styrning, ledning och samordning av det regionala tillväxtuppdraget skapas.

E-handel och logistik

E-handel och logistik är starka näringar i en snabb utveckling med stor potential. Jönköpings län har utvecklats till ett logistikcentrum vilket varit en framgångsrik strategisk satsning från flera av länets kommuner utifrån det unika läget länet har.

Gröna näringar och besöksnäringen

Skogsnäringen och dess förädlingsindustri är fortsatt stark och förutsättningarna för utveckling i enlighet med strategin för smart industri samt för att bidra till en biobaserad ekonomi är stora. Skogen erbjuder också mervärden i form av en unik besöksmiljö med rika naturvärden på rimligt avstånd från norra Europa, varifrån många turister som besöker Sverige kommer. Besöksnäringen är en växande näringsgren som bedöms ha en stark fortsatt potential då många av de värden som turister efterfrågar finns i eller inom en relativ närhet av länet. Satsningar på upplevelse- och besöksnäringen bidrar till livskvalitet och attraktivitet även för boende i länet. Ett ökat fokus på matturism innebär en möjlighet för landsbygds- och livsmedelsproducerande företag.

Livsmedelsproduktionen behöver öka dramatiskt inom ett tiotal år för att säkra den svenska självförsörjningsgraden, kompensera för minskade importvolymerna från länder med en växande medelklass och länder med negativ klimatpåverkan samt för att nå regeringens mål med en dubblerad livsmedelsexport. Detta behöver ske på ett hållbart sätt för att säkra den framtida livsmedelsproduktionen och den biologiska mångfalden. Länet har en omfattande mjölk- och köttproduktion och förutsättningarna för att utveckla frilandsodlingen är goda. Att utveckla konsumentmönstren mot att handla och konsumera mer närproducerat är angeläget. Under 2018 har en livsmedelsstrategi för länet arbetats fram och fokus behöver läggas på strategins genomförande under 2019.

Utmaningar som skapar nya möjligheter

Miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor är nödvändiga fokusområden. För att möta klimat-, miljö- och energiutmaningarna och samtidigt främja ett konkurrenskraftigt näringsliv krävs det förändringar i näringslivet. Det krävs såväl strukturella förändringar som en övergång till förnyelsebara resurser. Genom att hållbart nyttja

landsbygdens biologiska resurser kan en biobaserad samhällsekonomi utvecklas som alternativ till en fossilbaserad ekonomi.

Prioriterade uppdrag:

Länets förutsättningar att bidra till en utveckling av förnybara energikällor är goda varför möjligheten till produktion av biobränslen och fossilfritt flygbränsle i länet ska utredas.

Den åldrande befolkningen skapar också möjligheter i form av att nya produkter, tjänster och innovationer krävs och efterfrågas. Digitalisering och robotisering skapar nya sätt att möta medborgare och patienter vilket skapar förutsättningar för tjänsteutveckling inom vård- och välfärdstjänster. Bredband i hemmen erbjuder också nya sätt att stödja och serva invånarna. Region Jönköpings län ligger i framkant inom tjänsteutvecklingen inom vård- och välfärdstjänster och har potential att ytterligare stärka och utveckla området från en stark position.

Digitaliseringen anses vara den enskilt starkaste förändringsfaktorn i samhället fram till år 2025. För att lyckas behöver länet vara med i täten av både den digitala omvandlingen för att dra nytta av möjligheterna som kommer med den fjärde industriella revolutionen⁷ och den globala gröna omställningen. Uppkopplad industri och nya material ska bidra till att påskynda arbetet med att digitalisera industrin och säkerställa att länet bättre tar vara på kompetens och det världsledande kunnandet kring material. Den fjärde industriella revolutionen möjliggör digitaliserad produktion, nya sätt att bemöta kunder och förändrade affärsmodeller. Kompetens och innovationskraft är avgörande för att lyckas. För att stödja denna utveckling fokuseras det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet på digitalisering, smart industri, e-handel och logistik samt en cirkulär och biobaserad ekonomi.

Företagsklimat

Fem av länets kommuner ligger på topp 50 i Svenska Näringslivs rankning och ytterligare fem ligger på topp 100 när det gäller näringslivsklimat. För att hela länet ska utvecklas över tid behöver företagsklimatet vara starkt i hela länet. Andelen nystartade företag är lägre än i landet i övrigt och andelen kvinnor som startar företag är låg. Detta är en trend som behöver vändas. För att uppnå ett breddat näringsliv måste förutsättningar skapas för att företagsutveckling kan ske på jämlika grunder. Jämställdhet behöver främjas och mångfalden måste tas tillvara. Alla entreprenörer och företagare ska ha samma rättigheter och möjligheter att utveckla sin idé och sitt företag.

⁷ <http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2016/01/smart-industri--en-ny-industrialiseringsstrategi-for-sverige/>

Prioriterat uppdrag:

Perspektivet en jämställd regional tillväxt ska prägla alla regionala utvecklings- och tillväxtprocesser i syfte att skapa ett jämställt län på alla områden.

Innovation

Samtidigt som innovation är en framgångsfaktor för att uppnå de övergripande målen i den regionala utvecklingsstrategin är länets näringslivs investeringsgrad inom forskning och utveckling låg, under snittet för riket. Ett gott innovationsklimat förutsätter en nära samverkan mellan näringsliv, offentlig sektor, akademi och civilsamhälle för att identifiera behov, utmaningar och lösningar.

Näringslivet i Jönköpings län har många styrkor, exempelvis: en industriell och entreprenöriell tradition med internationell lyskraft, ett regionalt innovationssystem som är unikt förankrat i länets alla kommuner samt en expansiv högskola vars samverkan med det omgivande samhället är framstående och som har en omfattande och framgångsrik internationalisering. Utvecklingsförmågan inom hälso- och sjukvård är internationellt uppmärksammat och samverkan fungerar väl i det innovationsfrämjande stödsystemet. Samtidigt som flera av länets företag går i bräschen för en smart och kunskapsintensiv produktion har länet fortsatt många företag vars produkter, relativt sett, har ett lågt kunskapsinnehåll (även om produktutvecklingen självklart kräver stor kompetens och innovativt tänkande även för dessa produkter). Många produkter kommer även i framtiden att ha ett relativt sett lågt kunskapsinnehåll, vilket är i sin ordning. Däremot behöver produkternas generella kunskapsnivå följa med utvecklingen i omvärlden för att säkerställa länets konkurrenskraft över tid. Många av länets företag har också förmåga och kapacitet att leda denna utveckling. Samtidigt som det finns många expansiva och värdefulla kluster av företag/branscher i länet har länet också glesa geografiska strukturer som kräver konkurrenskraftiga förutsättningar för exempelvis transporter och kompetensförsörjning. Den miljödrivna näringslivsutvecklingen behöver fokuseras och de gröna näringarnas potential, att genom innovation få en avgörande betydelse för samhällets omställning till en biobaserad och klimatanpassad ekonomi, behöver lyftas fram.

Region Jönköpings län har antagit en innovationsstrategi med tre insatsområden: Attityder för innovation, Samverkan för innovation samt Effektiva processer för innovation.

Företags- och innovationsfrämjande verksamheter

För att stärka företagsklimatet och näringslivsutvecklingen i länet ges bidrag till ett antal verksamheter som tydligt bidrar till att skapa tillväxt i länet. Region Jönköpings län bidrar också till det samlade främjandesystemet som ägare eller bidragsgivare till centrala aktörer som Almi företagspartner AB, Science park-systemet, Företagsjouren, Ung företagsamhet, Coompanion och Smålands Turism AB.

Attraktiva miljöer och tillgänglighet - Samhällsplanering

Förmåga att attrahera, behålla och utveckla kompetenser, företag och kapital är avgörande för att utveckla ett attraktivt och konkurrenskraftigt län. Det är människor som bidrar med kompetens, som driver företag och som investerar kapital. De söker en livsmiljö som ger möjligheter att kombinera bra boende med bl.a. arbete, service, omsorg och fritid.

För att vara ett attraktivt län behöver arbete tillsammans med kommunerna, omkringliggande regioner och nationella aktörer ske gemensamt och systematiskt för att utveckla attraktiva miljöer som både kvinnor och män vill leva, bo, besöka och driva företag i. Näringslivet och civilsamhället är viktiga aktörer och det är bara när arbetet sker tillsammans människor och företag kan erbjudas attraktiva miljöer. God tillgänglighet till arbetsmarknad, kommersiell- och offentlig service, kultur och naturupplevelser samt fritidsaktiviteter är viktiga delar i en attraktiv miljö.

Människor som är intresserade av att leva på och flytta till landsbygden och mindre orter har generellt ett stort klimat-, miljö och naturintresse. De är generellt välutbildade och angelägna om en hållbar utveckling. Utifrån ett attraktivitetsperspektiv är det därför av stor betydelse att Region Jönköpings län på alla sätt bidrar till en hållbar utveckling både i städerna och på landsbygden.

Stad och land

I den smarta staden skapar innovationer, digitalisering och miljö- och klimatteknik möjligheter att möta samhällets utmaningar på ett effektivt och hållbart sätt. Städerna behöver vara goda livsmiljöer för människor att leva i utan att för den skull slösa på jordens resurser. Hållbar utveckling är med andra ord en viktig utgångspunkt för smarta städer.

Den pågående urbaniseringen innebär en växande miljöbelastning. Urbaniseringen och den demografiska utvecklingen kan skapa motsättningar mellan befolkningsgrupper och utmaningar kring frågor som hälsa och omsorg. Samtidigt finns det i städerna stora möjligheter att ta sig an utmaningarna på ett effektivt sätt –

till exempel genom effektiva infrastrukturlösningar och genom att den byggda miljön kan användas på ett smart sätt och delas av många. Länet har stora möjligheter att gå före i en hållbar stadsutveckling, och det blir då viktigt att ta vara på innovationskraften och på de tekniska verktyg som idag finns tillgängliga.

Landsbygden har långsiktigt goda utvecklingsförutsättningar. Det finns areella näringar, som kan erbjuda hållbar tillväxt och som kommer att ha en avgörande betydelse för samhällets omställning till en biobaserad och klimatanpassad ekonomi. Landsbygden rymmer stora naturresurser och kulturvärden som erbjuder miljöer för attraktiva permanent- och deltidboenden, friluftsliv och rekreation. Landsbygden behöver ses som en värdefull tillgång med många utvecklingspotentialer. Landsbygdens sociala och ekonomiska utveckling bygger i högre grad än tätortens på ett samspel mellan privata, offentliga och ideella insatser. Insatser behöver göras för att utöka möjligheten till gröna jobb. Insatser behöver också göras för att ta tillvara, tillgängliggöra och utveckla värdefulla natur- och kulturmiljöer.

Transportsystem

Jönköpings län är det sjätte största länet i Sverige sett till folkmängd och Jönköpings kommun är den tionde största kommunen i Sverige, med Jönköping som länets största stad. Länet har en unik strategisk position i Sverige och i Skandinavien och är en naturlig nod i stråken mellan storstadsregionerna Stockholm/Mälardalen, Malmö/Öresund och Göteborg.

Jönköpings län har alltid varit en mötesplats och ett centrum för kreativitet och skaparkraft. Duktiga entreprenörer och driftiga företagsledare har gjort att länet har utvecklats till en av landets mest dynamiska småföretagarregioner.

En god tillgänglighet skapas genom bland annat effektiva, pålitliga och hållbara transportsystem. Dessa är en förutsättning för att utvidga och knyta ihop arbetsmarknadsregioner och att stärka kopplingen mellan stad och land. Även när det gäller tillgänglighet och attraktiva miljöer är digitaliseringen och infrastruktur för denna central. Framgångsfaktorer när det gäller attraktiva miljöer är helhetssyn och sektorsövergripande samordning. Samordningen mellan insatser och åtgärder som regional tillväxt, transport, informationsteknik, klimat, miljö och energi, fysisk planering, kompetensförsörjning, näringslivsutveckling, innovationer, bostadsbyggande, kultur och kulturmiljöer samt servicefrågor behöver därmed stärkas i länet.

Transportsystemets utformning, funktion och användning ska bidra till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet, samt bidra till utvecklingskraft i hela länet. Infrastruktur knyter ihop länet och är en central förutsättning för en växande ekonomi, ökad befolkning, förbättrade möjligheter till pendling, besök och ökad sysselsättning. Infrastruktur i form av vägar, järnvägar, flyg såväl som bredband är förutsättningar för att företag ska kunna verka i hela länet och för att hela länet ska kunna utvecklas.

För att invånarnas resor ska kunna förbättras krävs också förbättrad tillgänglighet till kollektivtrafik – också över länsgränserna för att knyta samman de funktionella arbetsmarknadsregionerna. Men utvecklingen av transportsystemet måste även möta andra behov än arbetspendling. Människor behöver få tillgång till service, omsorg och fritidsaktiviteter. Näringslivet behöver godstransporter för tillverkningsindustrin, och persontransporter för tjänstenäringar som besöksnäringen. För ett hållbart transportsystem behövs också ett utökat nät av cykelvägar längs läns- och riksvägarna. Detta skapar också förutsättningar för besöksnäringen. För en förbättrad och hållbar tillgänglighet behöver såväl det nationella järnvägsnätet som den regionala spårtrafiken byggas ut, bland annat med stambanor för höghastighetståg.

En utmaning är att minska den klimatpåverkan som resor och transporter innebär och att utveckla ett hållbart transportsystem. Det innebär bland annat att insatserna för att få en fordonsflotta som är fri från fossila bränslen behöver intensifieras, att förutsättningarna för gång, cykling och kollektivtrafik behöver stärkas och att godstransporter i större utsträckning behöver ske på järnväg och till sjöss i stället för på väg.

Underhållet av järnvägssystemet behöver stärkas så att tågtrafiken kan bli mer tillförlitlig och arbetet med en hållbar stadsutveckling måste omfatta åtgärder för att säkerställa en effektiv kollektivtrafik. Samhällsplaneringen måste främja en hållbar och transportsnål samhällsutveckling, vilket i sin tur innebär en möjlighet att utveckla innovationer som kan leda till regionförstoring och regionintegrering med bland annat stöd av digitalisering och en utvecklad kollektivtrafik. Något som särskilt kan gynna kommuner belägna i länets ytterkanter.

För transportsystemet finns en nationell plan för tiden 2018-2029. I januari 2018 togs beslut om en ny regional transportplan för samma period. Sverigeförhandlingarna kring höghastighetståg, som bland annat har föreslagit tre stationslägen i Jönköpings län, lämnade sin slutrapport i december 2017. Det nationella beslutet kring höghastighetståg

och deras infrastruktur har dock dröjt. Oavsett vad som händer med höghastighetstågen behöver beslut om en ny generation regionaltåg tas inom kort

Prioriterat uppdrag:

Förberedelserna inför nästa nationella- och regionala transportplan påbörjas under 2019. Kommande plan omfattar perioden 2022-2033. I den 2018 beslutade regionala transportplanen pekas några områden ut som särskilt viktiga för länet och där underlag behöver tas fram inför kommande plan. Det gäller upprustning av det regionala järnvägsnätet, länsvägar som fått sänkt hastighet, viltolyckor och utbyggnaden av cykelvägar.

Flygplatsen och flygtrafiken är av stor betydelse för länets långsiktiga utveckling och behovet av flygtrafik måste ses i ett större sammanhang. För att bidra till en hållbar regional tillväxt behöver dock - både flygplatsen och flygresorna – en strategi för att bli fossilfria och därmed bidra till länets hållbara utveckling.

Prioriterat uppdrag:

Det är angeläget att flyget blir fossilfritt och i samarbete med Jönköpings kommun ska förutsättningarna för fossilfritt flyg till och från Jönköpings flygplats utredas.

Fysisk planering och boende

I det nationella uppdraget lyfts betydelsen av hållbara och effektiva fysiska strukturer som stärker sambanden inom och mellan regioner. För att lyckas med det krävs en sektorsövergripande samverkan och samplanering mellan Region Jönköpings län och kommunerna, som utgår från ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara perspektiv. Särskilt ska frågor om fysisk planering och boendemiljöer prioriteras i det regionala tillväxtarbetet. Hur den fysiska miljön utformas har stor betydelse för såväl näringslivets utveckling och konkurrenskraft som för utvecklingen av attraktiva livs- och boendemiljöer.

Bostadsbyggandet är primärt ett kommunalt ansvar. Samtidigt behöver enhetligheten mellan olika kommuner förbättras för att korta tiden från idé till färdigt hus. I dag ligger byggplaneringsansvaret på olika nivåer: kommunernas planmonopol och ansvar för bostadsförsörjning, samt regionernas ansvar för utvecklingsfrågor, infrastruktur- och kollektivtrafikplanering. Genom bättre samverkan mellan nivåerna och genom att koppla samman den regionala planeringen med de kommunala, stärks de enskilda kommunernas utveckling och regionen som helhet. Bostadsförsörjning och hållbar utveckling kan bättre tillgodoses med en regional fysisk planering. Genom regional översiktsplanering går det bättre tillmötesgå en

ökad efterfrågan på ny bebyggelse och infrastruktur. I mer glesbefolkade områden kan planeringen användas som verktyg för att långsiktigt stärka underlaget för olika typer av service och tjänster.

Prioriterat uppdrag:

Ökad kommunal samverkan kring tillämpning av regler och digitalisering av bygglovshandlingar skulle skapa enhetliga och enklare processer för byggandet. Region ska ta ansvar för att starta en länsgemensam samverkan för bostadsbyggandet.

Prioriterade uppdrag:

Behov finns av att ta fram en gemensam översiktsplan och strukturplan för länet. Arbetet med en sådan plan påbörjas tillsammans med kommunerna under 2019. Syftet med planen är att den ska kunna utgöra grund för framtida planering och prioritering av byggnation, infrastruktur och trafik. Översiktsplanen ska också omfatta andra viktiga områden som t. ex. ändliga resurser som åkermark och dricksvatten.

Tillgänglighet genom informations- och kommunikationsteknik

Tillgång till bredband är en förutsättning för digitalisering och att öka IT-användningen i samhället och därmed för att kunna bo och driva företag i hela länet. Bredband bidrar till nya möjligheter till kompetensutveckling och kompetensförsörjning och är avgörande för att tillhandahålla och ta del av god samhällsservice samt hantera samhällsutmaningarna. Bredband skapa också förutsättningar för en attraktiv och levande landsbygd. Framtida välfärdstjänster kommer att vara beroende av ett väl utbyggt bredbandsnät och dess kapacitet är avgörande för att arbetsmetoder ska kunna effektiviseras och tjänster och affärsmodeller utvecklas.

Prioriterat uppdrag:

Regionen ska vara pådrivande i arbetet att nå de nationella målen såväl som målen i den regionala bredbandsstrategin så att hela länet kan ta del av digitaliseringens möjligheter och nå målen i den regionala digitaliseringsstrategin.

Kommersiell service

Tillgänglighet till olika typer av service är en förutsättning för hållbar tillväxt i hela länet. Vissa tjänster kan med fördel skötas på distans med stöd av en väl fungerande digitalisering, post- och paketservice. Andra serviceformer kräver fysiska besök på serviceställen. Avgörande för serviceställets funktion är dess lokalisering och hur transportsystemet fungerar. För en attraktiv

boendemiljö krävs tillgång till dagligvaror, drivmedel, post, grundläggande betaltjänster och apoteksombud på rimligt avstånd. Servicepunkterna på landsbygden har en stor potential att utvecklas för att bidra till attraktiva miljöer och förutsättningar på landsbygden.

Kultur och fritid

För att över tid kunna säkerställa välfärden i form av vård, utbildning och omsorg är det av största vikt att skatteunderlaget säkras på en tillräckligt hög nivå. Att lyckas behålla länsinvånarna och att attrahera människor till länet är därför en stor utmaning som det är av avgörande betydelse att länet lyckas med.

Livsstilsfaktorer värderas högt av både kvinnor och män när det gäller en attraktiv livsmiljö. Det handlar om faktorer som ett rikt och varierat kulturliv och god tillgång till fritidsaktiviteter. Undersökningar visar att för både gruppen landsortsbor och gruppen stadsortsbor är det av avgörande betydelse om det finns tillgång till konserter och andra typer av kulturevenemang i närområdet för valet att bo kvar, respektive flytta till en landsort (mindre tätort eller landsbygd). Ett rikt och varierat kulturliv är därmed inte bara viktigt för att länets nuvarande befolkning ska uppleva länet som attraktivt, det är också av central betydelse för att länet över tid ska upplevas som attraktivt för unga människor, både de som bor här idag och de som bor i större städer.

Kulturen och föreningslivet betyder också mycket för utvecklingen av den sociala sammanhållningen och kultur, kulturarv och naturmiljöer har betydande roller för individens utveckling. Kultur och fritidsaktiviteter främjar människors kreativitet vilket är av stor betydelse för förnyelse- och innovationsförmåga. Kulturens och fritidens betydelse för en hållbar samhällsutveckling och en långsiktig regional tillväxt och utveckling är alltså stor.

Prioriterat i budgetarbetet inför 2019:

Utifrån detta har Region Jönköpings län tagit beslut om en regional kulturplan 2018-2020 och för att kunna genomföra den tillförs resurser. [Se sidan xx](#)

Föreningslivet, eller den sociala ekonomin⁸, har en stor betydelse för det goda livet och för att människor ska tycka att en plats är bra att växa upp, leva och åldras på.

Prioriterat uppdrag:

I syfte att stärka den sociala ekonomin ska en överenskommelse göras mellan Region Jönköpings län och länets organisationer inom den sociala ekonomin. Överenskommelsen ska leda till en ökad samverkan mellan organisationerna inom den sociala ekonomin och Region Jönköpings läns verksamhet i syfte att genom samarbete och aktiv

dialog skapa ett hållbart samhälle och förbättrade förutsättningar för tillväxt och utveckling i hela länet.

Kompetensförsörjning och arbetsmarknad

Den demografiska utvecklingen gör att tillgången till arbetskraft i länet riskerar att minska under överskådlig tid samtidigt som tillgången till kunskap och kompetens i bred bemärkelse är en central konkurrensfaktor för länet i den globala kunskapsekonomin. För att vända denna utmaning till en styrka behöver alla invånares kompetens ses, tillvaratas och utvecklas för att kunna främja företagande, entreprenörskap, utveckla nya varor, tjänster, affärssystem och tekniska lösningar. Tillgång till relevant kompetens är en förutsättning för fortsatt utveckling av näringsliv och offentlig verksamhet.

Efterfrågan på arbetskraft inom nya yrkeskategorier kommer att uppstå, vilket ytterligare betonar individens behov av kompetensutveckling, livslångt lärande och förmåga till omställning. Det ställer också krav på utbildningssektorn att kunna möta snabbt skiftande utbildningsbehov och anpassa insatser individuellt för att länet ska kunna nyttja dels den potential som står utanför arbetsmarknaden men också digitaliseringens möjligheter. Förmågan att ta tillvara på hela arbetskraftens kompetens, kreativitet och erfarenhet oavsett bakgrund, kön, härkomst, ålder eller boendeort kommer vara helt avgörande för länets långsiktiga tillväxt och utveckling. Det är också avgörande för att säkra välfärden och den sociala sammanhållningen i hela länet. Arbetet med matchning utifrån det utbud och den efterfrågan som finns i länet kommer bli centralt.

För att säkra länets tillväxt och utveckling behöver fungerande samverkansstrukturer kring utbildning, kompetensutveckling och livslångt lärande etableras och utvecklas.

Region Jönköpings län ska stå upp för kollektivavtalsenliga löner och villkor och rätten till en god arbetsmiljö. Regionen ska verka för att tillsvidareanställning och heltidsarbete ska vara norm på hela arbetsmarknaden. Arbetet för en jämställd arbetsmarknad ska skyndas på. Region Jönköpings län ska vara ett föredöme som arbetsgivare, vilket i sin tur kommer att påverka länets kommuner och näringslivet. Svensk arbetsmarknad är ännu inte jämlik och jämställd. Det finns stora skillnader mellan kvinnor och män när det gäller lön, villkor och möjlighet att påverka sin arbetssituation. Lika lön ska ges för lika arbete men också rättvisa löneförhållanden mellan yrken med liknande krav och efterfrågan.

Prioriterade uppdrag:

Regionen ska verka för en utveckling av arbetsmiljön på länets arbetsplatser. Regionen ska driva på arbetet med en jämställd regional tillväxt.

Yrkesutbildningar på gymnasial och yrkeshögskolenivå har en särskilt stor betydelse för kompetensförsörjningen i länet för att säkra den direkta kopplingen till näringslivets behov av arbetskraft. En generell höjning av länets relativt sett låga formella kompetensnivå är också av central betydelse för en långsiktigt hållbar tillväxt och utveckling.

Samverkan med Jönköping University har en strategisk roll för att skapa förutsättningar för innovation, utveckling och kompetens i hela länet.

Tillsammans arbetar Region Jönköpings län och Jönköpings University för att stärka forskningsfinansieringen för högskolan. Under

2017 invigdes den nya forsknings- och utbildningsmiljön inom kunskapsintensiv produktframtagning (SPARK). Den ska bidra till att utveckla länets och Sveriges tillverkningsföretag mot mer kunskapsintensiva produkter och processer. Att Jönköping University får tillräckligt med utbildningsplatser inom kritiska utbildningsområden är av stor betydelse för att långsiktigt försörja länet med relevant arbetskraft - både inom offentliga och privata näringar - och för att höja den formella kompetensnivån i länet.

Prioriterat uppdrag:

Utbudet på länets lärcentra behöver breddas för att möta näringslivets och det offentligas kompetensbehov och möjliggöra studier parallellt med arbete i hela länet.

En akut utmaning är att arbetsmarknadens kompetensbehov och kompetensen hos de som står till arbetsmarknadens förfogande inte matchar. Arbetsförmedlingen talar idag om full sysselsättning hos gruppen inrikes födda och utanför arbetsmarknaden står idag människor med kort utbildningsbakgrund och personer med funktionsnedsättningar som påverkar arbetsförmågan negativt. Arbetslösheten är också högre i gruppen utrikes födda än i gruppen inrikes födda. Grupperna som idag står utanför arbetsmarknaden, tillsammans med invandringen, ett nödvändigt tillskott till arbetsmarknaden då arbetskraftsbristen⁸ fortsätter stiga i de flesta branscher i länet. Arbetskraftsbristen uppgick i december 2017 till: ca 40 procent inom industrin, den privata tjänstesektorn och IT-sektorn, drygt 50 procent inom

byggbranschen, bland transportföretagen samt inom finansiell verksamhet och företagstjänster, 60 procent inom hotell- och restaurang och 75 procent inom offentlig sektor, (framförallt utbildning) vilket hämmar tillväxten i länet⁹.

Snabbare vägar till arbetslivet

Många nyanlända har yrkeserfarenheter inom områden där det i länet råder stor arbetskraftsbrist. För nyanlända och personer som står utanför arbetsmarknaden är det viktigt att snabbt synliggöra deras kompetens och göra dem anställningsbara. Validering och en utveckling av yrkes-SFI, liksom gymnasial yrkesutbildning i olika former är viktiga delar för att klara av introduktionen på arbetsmarknaden.

Prioriterade uppdrag:

Regionen behöver bli en starkare aktör som erbjuder stöd till de branscher eller företag som behöver nyanställa eller uppgradera kompetensen hos befintliga medarbetare.

Regionen ska stärka stödet till nyföretagande bland utrikesfödda.

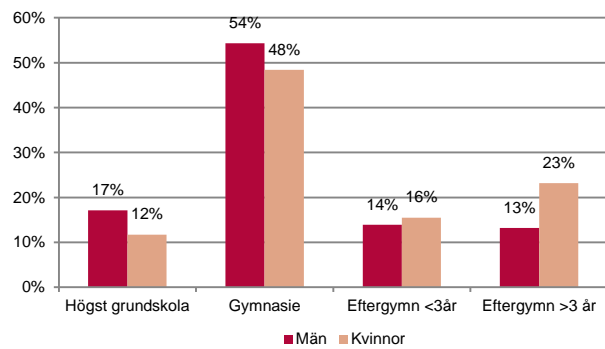
Den språkliga och etnokulturella kompetensen inom de regionala innovationssystemen och de företagsstödjande aktörerna behöver förbättras. Region Jönköpings län ska även stötta etableringar av mindre traditionella företagsformer såsom Kooperationer och sociala företag.

För ungas tillträde till arbetsmarknaden är det av största vikt att de fullföljer utbildningen på ett nationellt program i gymnasieskolan.

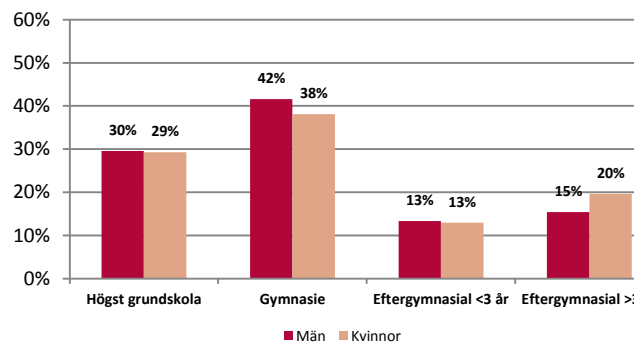
⁸ Arbetskraftsbrist avser Arbetsförmedlingens definition som förutsätter att företagen/organisationerna haft ett behov av att rekrytera, försökt rekrytera och misslyckats med att hitta arbetskraft/arbetskraft med rätt kompetens.

⁹ Prognos för arbetsmarknad 2018, Arbetsmarknadsutsikter hösten 2017 Jönköpings län, Arbetsförmedlingen

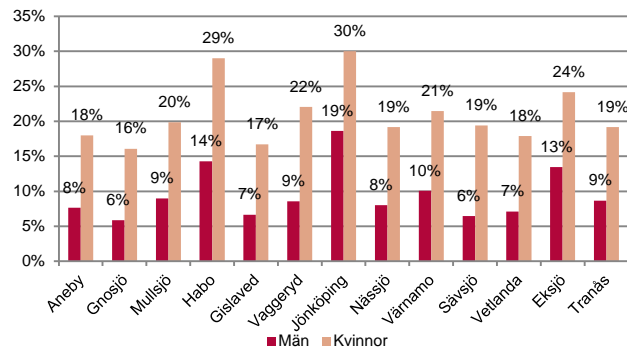
Utbildningsnivå Jönköpings län. Andel (%) av befolkning. 20-64 år fördelat på kön 2015.

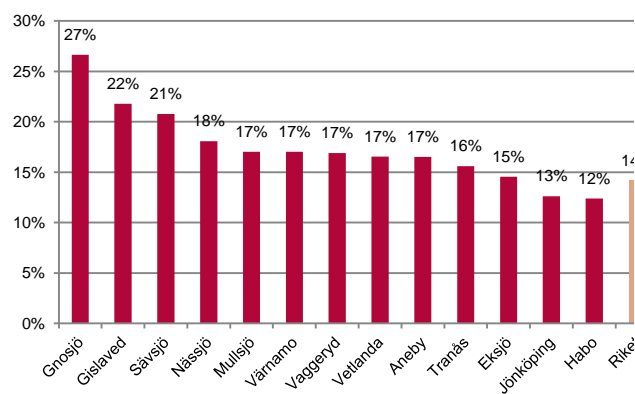
Utbildningsnivå i Jönköpings län. Andel (%) av befolkning. 20-64 år födda utomlands fördelat på kön 2015.

Andel (%) av inrikes födda 20-64 år med mer än 3 års eftergymnasial utbildning 2015

Utbildningsnivå. Andel (%) av befolkningen 20-64 år med förgymnasial utbildning (grundskola) som högsta nivå 2016

Regional närvaro

Andelen statliga jobb har minskat i länet sedan 2010 samtidigt som länets befolkning växer. Region Jönköpings län prioriterar full sysselsättning hos invånarna. Arbete bidrar förutom till en egen inkomst också till gemenskap och utveckling. Det är hälsofrämjande faktorer som möjliggör välfärd av högsta kvalitet, ett samhälle som håller ihop och ökar jämlikheten.

Prioriterat uppdrag:

Region Jönköpings län ska vara pådrivande för en fortsatt omlokalisering av statliga myndigheter till länet då statliga myndigheters regionala närvaro har stor betydelse för länets utveckling.

Internationellt samarbete

För att möta de samhällsutmaningar som länet står inför: ökad global konkurrens, den demografiska utvecklingen, samt klimat-, miljö- och energifrågorna krävs det internationellt samarbete. Företagen och arbetskraften rör sig på en global marknad och därför behöver det finnas ett internationellt perspektiv på det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet. Strategiska samarbeten och partnerskap behöver etableras inom Sverige och i andra länder för att stödja näringslivet utveckling. EU-samarbetet sätter ramarna för många utvecklingsfrågor och påverkar också förutsättningarna genom de fonder och program som möjliggör och skapar incitament för projekt, företagsutveckling och innovation.

Länet behöver också i än högre grad dra nytta av globaliseringens möjligheter genom en starkare delaktighet i de globala värdekedjorna. Förutsättningarna för direktinvesteringar behöver ständigt utvecklas och företagens exportmöjligheter behöver stärkas. De globala värdekedjorna skapar nya förutsättningar för små och medelstora företag att delta i de globala marknaderna exempelvis som underleverantörer eller som leverantör av specialiserade insatsvaror. Värdet av tillverkade produkter blir alltmer beroende av de tjänster som säljs tillsammans med varorna. Kunskapsbaserat kapital och innovation blir allt viktigare. Globaliseringen ställer därmed nya krav på näringslivet och samhällets förmåga att utvecklas och möta de utmaningar som finns – vilket också innebär möjligheter.

Det regionala utvecklingsarbetet behöver i högre grad stödja de offentliga aktörerna och företagen i länet genom en större internationell utblick som kan främja utveckling, lärande, gränsöverskridande samarbeten samt frigöra utvecklingspotentialen hos de små och medelstora företagen och bidra till fler affärsmöjligheter.

Region Jönköpings län är medlem i Assembly of European Regions (AER) där regionen har en politisk representation och tillsammans med övriga Smålands län, Blekinge och Halland och lärosätena i länen driver Region Jönköpings län ett Brysselkontor. För medborgarna finns Europa Direktkontoret som arrangerar aktiviteter på skolor, arbetsplatser och offentliga arenor i syfte att höja kunskapen om EU och internationaliseringen för allmänheten.

Analys av det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet

Utvecklingen i länet ska kontinuerligt analyseras, följas upp och utvärderas. Utifrån dessa analyser ska resultatet av det regionala tillväxtarbetet årligen redovisas till regeringen. I denna analys ska särskild hänsyn tas till funktionella regionala samband inom som över läns- och landsgränserna samt olika typer av landsbygder och tätorter. Analysen ska göras utifrån ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet med kön som övergripande indelningsgrund. Arbetet med strukturbilder ska utvecklas och ansvaret för den övergripande samhällsplaneringen förflyttas stegvis över till regionerna. I det nationella uppdraget anges att regionala utvecklingsaktörerna ska stärka och utveckla analyskapacitet och kompetens avseende såväl kvalitativa som kvantitativa regionala analyser. Detta är ett arbete som behöver intensifieras och breddas för att klara de nationella redovisningarna och för att utveckla den sektorsövergripande samverkan och samplaneringen med kommunerna.

Verktyg för att leda regional tillväxt och utveckling

Rollen som ansvarig för tillväxt och utveckling i länet

Det nationella uppdraget tydliggör att det regionala utvecklingsansvaret innefattar ansvar för det regionala tillväxtarbetet, den regionala utvecklingsstrategin och transportinfrastrukturplanering. Roller och ansvarsfördelning ska vara tydliga och organiseringen ska leda till att den regionala utvecklingsansvariga leder och utvecklar det regionala arbetet för en hållbar tillväxt och utveckling i länet. Regeringen trycker på att förutsättningarna för ett mer resultatriktat genomförande av den regionala tillväxtpolitiken måste utvecklas och stärkas. I uppdraget ingår att ansvara för företagsstöd, medel för projektverksamhet samt stöd till anläggning av kanalisation. Inom kompetensförsörjningsområdet har den regionalt utvecklingsansvariga ett uppdrag att inom ramen för kompetensplattformar utveckla samverkan inom kompetensförsörjning och

utbildningsplanering på kort och lång sikt. Samverkan med de statliga myndigheterna behöver vara omfattande då dessa inom sina verksamheter ska verka för att målen i den regionala utvecklingsstrategin uppnås. Samverkan behöver vara extra nära länsstyrelsen, näringslivet och det civila samhällets organisationer, i synnerhet kommunerna. Ett starkt regionalt ledarskap är enligt regeringen en viktig framgångsfaktor för regional tillväxt och utveckling. Ett ökat regionalt ansvar och inflytande över det regionala tillväxtarbetet ställer höga krav på ett starkt regionalt ledarskap med förmåga att göra prioriteringar på kort och lång sikt.

Detta ansvar handlar om att företräda regionala intressen, samla aktörer från lokal, regional och nationell nivå, däribland näringsliv, akademi samt det civila samhället, skapa samarbeten och erfarenhetsutbyten med andra länder, göra prioriteringar på kort och lång sikt, utifrån analyser och ett kontinuerligt lärande ta fram en långsiktig och strategisk planering för att uppnå regionala långsiktiga mål och visioner, ta initiativ till och kunna fatta strategiska och snabba beslut samt leda, samordna och koordinera utvecklingsprocesser i länet.

För att lyckas med detta krävs både legitimitet och mandat för att samla aktörer och att utveckla och driva det regionala tillväxtarbetet. Ett framgångsrikt regionalt tillväxt- och utvecklingsarbete skapar förutsättningar för det goda livet exempelvis genom att invånarna kan säkra sin försörjning genom arbete, att det motverkar socialt utanförskap och bidrar till en meningsfull fritid. Det är faktorer som både är hälsofrämjande för invånarna och skapar ett stabilt skatteunderlag över tid.

Prioriterat i budgetarbetet inför 2019:

För att klara det nationella regionala utvecklingsuppdraget och för att säkerställa länets fortsatta positiva utveckling tillförs medel till regional utveckling med start 2019. [Se sid .xx](#)

Projektmedel för utveckling

Region Jönköpings län tilldelas årligen statliga utvecklingsmedel, så kallade 1:1 medel. Dessa pengar fördelas mellan projektstöd, företagsstöd och kommersiell service. Den årliga bemyndiganderamen uppgår innevarande år till **?? (62 mnkr 2018)** miljoner kronor och anslaget som kan utbetalas till **?? (24 mnkr 2018)** miljoner kronor. Bidrag som kräver minst 50 procents medfinansiering ges till projekt som stimulerar näringslivsutveckling och innovation, kompetensförsörjning och internationellt samarbete.

Region Jönköpings län avsätter därutöver 27,5 miljoner kronor till stöd för olika former av projekt

och verksamheter som bidrar till regional tillväxt.

Utöver ovanstående har Region Jönköpings län möjlighet att tillsammans med andra aktörer eller själv söka EU- eller statliga medel från insatser och utlysningar som ytterligare kan stärka det regionala utvecklingsarbetet. Det finns en förväntan från övriga aktörer i det företagsfrämjande systemet att regional utveckling i högre grad ska ta på sig ledartröjan för kritiska projekt så att de dels blir av och dels genomförs med hög kvalitet och samordning.

EU:s strukturfonder är viktiga verktyg för att genomföra EU:s gemensamma sammanhållningspolitik. Jönköpings län tillför i dessa sammanhang NUTS II-området Småland och Öarna.

Egna verksamheter inom Regional Utveckling

Region Jönköpings län leder det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet dels genom samverkan, samordning och koordinering av olika aktörer i länet och deras arbete och dels genom egna verksamheter. Utbildning och kultur och Länstrafiken är två stora verksamheter inom Region Jönköpings län och tillsammans med övriga verksamheter bidrar de till målpuffyllelsen inom Regional utveckling i länet.

INRIKTNINGAR OCH PRIORITERINGAR

Regional utveckling hanteras av nämnderna för Arbetsmarknad, Näringsliv och Attraktivitet (ANA), samt Trafik, Infrastruktur och Miljö (TIM). Nedan anges respektive nämnds ansvarsområde under förslaget till strategiska mål och framgångsfaktorer. Utgångspunkterna för verksamhetsområdena Utbildning och Kultur, respektive Länstrafiken redovisas nedan.

UTBILDNING OCH KULTUR

Kultur kommer från latinets *cultura* som kan översättas till odling och bildning. Genom ett rikt och varierat kulturliv som erbjuder medborgare och besökare mångfacetterade kulturupplevelser odlar folkhögskolor, naturbruksskolor och Smålands musik och teater demokrati, attraktivitet, skapar förutsättningar för ökad turism och arbetstillfällen och ett bra liv i en region som är attraktiv för människor och företag.

Genom utbildning inom naturbruk och folkhögskola bidrar Region Jönköpings län till tillväxt och utveckling av människor, framtidsnäringar och länet. Utbildningarna ska med bredd, djup och kvalitet överensstämja med efterfrågan och behov på arbetsmarknaden. Kultur

är även hälsofrämjande och rehabiliterade, därför ses kulturen som en investering och en regional utvecklingsfaktor. Det skapar förutsättningar för Jönköpings län att vara den bästa platsen att leva på.

Utbildningsverksamhet

Region Jönköpings län driver folkhögskoleutbildningar och är, på uppdrag av länets kommuner, huvudman för gymnasieskolans naturbruksprogram.

Folkhögskoleutbildning

I det livslånga lärandet har folkbildningen genom folkhögskolorna en viktig roll att fylla. Folkhögskolan skiljer sig från andra skolformer. Den enskilda skolan har stor frihet att utforma sina kurser utifrån skolans speciella inriktning och profil. Den har också möjlighet att göra anpassningar efter förkunskaper, intressen och behov hos elever. Basen för folkhögskolornas utbildningsinriktning är den allmänna linjen, som främst är avsedd för dem som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning. Folkhögskolorna spelar en stor roll för utbildning av personer med kort utbildning, invandrare och personer med funktionsnedsättningar. Folkhögskoleutbildningen finansieras huvudsakligen av statliga medel och bidrag från landstingen/regionerna.

För Region Jönköpings läns egna folkhögskolor gäller den profilering som lagts fast 2013 och som innebär kultur för Sörängens folkhögskola och folkhälsa för Värnamo folkhögskola.

Finansiering av folkhögskolor sker i huvudsak genom ersättning baserad på deltagarvecka. Ersättningsnivån och maximalt finansierade veckor på egna och rörelsedrivna folkhögskolor i länet fastställs inför varje budgetår. Ett särskilt ägarstöd som tar hänsyn till skolornas lokalmässiga förutsättningar utgår till egna folkhögskolor.

Ersättningsnivån för folkhögskolor utanför länet ska följa rekommendation från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Gymnasieutbildning

På uppdrag av länets kommuner genomför Region Jönköpings län naturbruksutbildning inom ramen för gymnasieskolan. Nu gällande samverkansavtal med kommunerna gäller till 31 december 2019. Avtalet har kompletterats med en överenskommelse om fortsatt samverkan fram till 2023. Förutom utbildning, är naturbruksgymnasierna också en regional mötesplats för forskning, näringsliv, organisationer och andra som söker kunskap inom naturbruk och utveckling av landsbygdsföretagande.

Naturbruksgymnasierna ska utvecklas i samråd med

länets kommuner. Det sker genom utvecklingsrådet för naturbruk, där både Region Jönköpings län och länets kommuner har representanter. Naturbruksprogrammet ska erbjuda ett brett utbud av olika inriktningar.

Prioriterat uppdrag:

Regionen ska utreda möjligheten att bedriva ekologisk odling på Stora Segerstad.

Utöver gymnasieutbildning ska även utbildningar inom yrkeshögskola och uppdragsutbildning som är anpassade efter näringsens behov erbjudas. För att uppnå målsättning i samverkansavtalet med länets kommuner om att naturbruksgymnasierna ska vara ledande inom sina områden och att det ska ske ett kontinuerligt utvecklingsarbete, har en branschanalys och en bedömning gjorts om förutsättningar och framtida inriktning för perioden fram till och med 2022. Överenskommelse har träffats med länets kommuner om fortsatt samverkan under denna period. Naturbruksgymnasierna ska utvecklas mot att bli kunskapscentra för naturbrukets aktörer.

Investeringar naturbruksgymnasierna

För kommande investeringar gäller som grundläggande förutsättning att de kan finansieras med ett stabilt elevunderlag. Då utbildningen drivs på uppdrag av länets kommuner krävs att beslut om genomförande sker i nära samråd med länets kommuner och att objekt och finansiering godkänns av kommunerna.

Kultur

Kultur har betydelse långt utöver att enbart omfatta konstnärlig verksamhet. Kultur kan tillföra en viktig dimension till andra samhällsområden, men också i samverkan med andra politikområden fungera som motor för regional utveckling och tillväxt. Insatser inom kulturområdet har betydelse för att stärka människors kreativitet, stärka den lokala identiteten och bidra till ett öppet och kreativt klimat i en region. Möjligheten att ta del av, och aktivt delta i, ett rikt kulturutbud är viktigt för individens välfärd och välbefinnande. Kultur är hälsofrämjande och rehabiliterande, men bygger även broar mellan människor och verksamheter. Ett rikt kulturliv och en levande kulturmiljö medverkar till att en bygd, region eller landsdel är attraktiv vid företags-etableringar. Det skapar nya arbetstillfällen och påverkar hur människor väljer bosättningsort. Väl marknadsförda kulturmiljöer och kulturminnen bidrar till ökad turism och fler jobb.

Regional kulturplan

Jönköpings län ingår i samverkansmodellen för statens stöd till regional kulturverksamhet. Målet med modellen är att öka utrymmet för regionala prioriteringar och variationer vilket innebär att

Region Jönköpings län ansvarar för fördelning av statsbidrag till regional kulturverksamhet. Den regionala kulturplanen ligger till grund för fördelningen. Kulturplanen är ett kultur- och konstpolitiskt dokument som beskriver inriktningen för det regionala konst- och kulturlivet. Kulturplanen för 2018–2020 har tagits fram i samråd med länets kommuner och andra regionala aktörer och anger inriktning för kulturpolitiken och därmed i första hand hur befintliga resurser ska disponeras. Samtliga verksamheter inom kultursamverkansmodellen har uppföljningsbara uppdragsbeskrivningar. De satsningar och prioriteringar som beskrivs i den regionala kulturplanen har uppföljningsbara handlingsplaner. För den aktuella planperioden är följande övergripande mål satta:

- Kulturen ska vara vital och närvarande i hela länet.
- Möjligheter för alla att delta och ta del av kulturliv och kulturupplevelser.
- Ett välutvecklat konst- och kulturliv präglat av hög kvalitet inom både bredd och spets.

Kultur och hälsa

Kultur har en stor betydelse för såväl samhället i stort som för den enskilde individen. Kultur kan vara en viktig del av vård, omsorg och rehabilitering men också ge intellektuell stimulans, öka människors motivation, livslust och bidra till god livskvalitet och livsmiljö. För att bidra till en mer jämlik hälsa behöver därför tillgången av kultur öka för personer som har svårt att ta del av den kultur som erbjuds i samhället. En styrgrupp för Kultur för jämlik hälsa och vård är etablerad i samverkan med länets kommuner, kulturinstitutioner och bildningsförbund.

För att stimulera barn- och ungas utveckling och långsiktiga hälsa är tillgång till kultur i olika former central.

Prioriterat uppdrag:

Regionen ska utreda hur barns tillgång till kultur kan stärkas i hela länet.

I flera av Sveriges regioner tillhandahålls kulturprogramsverksamhet riktad till patienter inom hälso-och sjukvård och personer inom äldre-och handikappomsorg.

Region Jönköpings läns kulturverksamhet

Region Jönköpings län utövar sitt regionala kulturansvar genom kulturinstitutionerna; Smålands Musik och Teater, Jönköpings läns museum samt genom kulturutvecklare inom dans, film, bild och form, hemslojd och regionbibliotek. Dessutom ger Region Jönköpings län stöd till organisationer inom kulturområdet och det fria kulturlivet.

Smålands Musik och Teater

Verksamheten inom Smålands Musik och Teater omfattar egna och köpta produktioner inom musik, teater, musikteater och dans. Ett uppdrag är att bredda intresset och engagemanget för kulturen, genom samverkan med amatörer, barn och ungdomar, studieorganisationer med flera.

Jönköpings läns museum

Region Jönköpings län är tillsammans med Jönköpings kommun och Hembygdsförbundet, stiftare av Jönköpings läns museum. Region Jönköpings län ansvarar för verksamhetens innehåll och utveckling. Jönköpings kommun ansvarar för att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler. Stiftelsen Jönköpings läns museum har som huvudsyfte att ge allmänheten möjlighet att ta aktiv del av sin historia, nutid och framtid. 2018 tillfördes 1 miljon kronor, dels genom omfördelning dels genom tillskott. Från 2019 tillförs ytterligare medel, [se tabell sid. 11](#). Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet ska i inledningen av år 2019 tillsammans med övriga stiftare göra en långsiktig plan för muséets verksamhet och finansiering.

Övrig kulturverksamhet**Kultur och utveckling**

Region Jönköpings läns egna utvecklare inom dans, film, bild och form, hemslojd samt regionbibliotek är en samlad kompetens för stöd till kulturell utveckling i länet. Genom konstnärlig utsmyckning av Region Jönköpings läns lokaler tillhandhålls stimulerande miljöer för besökare och medarbetare samtidigt som konstinköp stödjer konstens utveckling och ger arbetstillfällen för konstnärer.

Studieförbund

Studieförbund som organiserar folkbildningen är en del av folkrörelsen i Sverige. Folkbildningen inom studieförbunden finansieras till stora delar genom stöd från staten, landsting/regioner och kommuner. Region Jönköpings län lämnar bidrag till studiedistrikt som är anslutna till studieförbund som får statligt stöd. Bidragen syftar till att främja länsinvånarnas behov och intressen för bildning, gemenskap och kultur. Bidragen avser stöd till administration, genomförande av kursverksamhet samt för anordnande av kulturarrangemang.

Kulturbidrag till organisationer och enskilda

Bidrag kan utgå till inom länet verksamma organisationer, sammanslutningar och enskilda som driver verksamhet inom kulturområdet utifrån kulturplanens mål och inriktningar. Stöd kan ges i fem olika former:

- Verksamhetsbidrag för stadigvarande verksamhet
- Arrangörsbidrag för lokala kulturarrangemang,

- Utvecklingsbidrag.
- Barnkulturpeng till länets kommuner
- Stipendier

Kulturen ska nå ut till fler

Region Jönköpings län har relativt, sett till andra län, en låg andel statliga kulturmedel per invånare. Arbete pågår för att de nationella kulturanslagen till länet ökar för att förstärka den kulturverksamhet regionen idag ansvarar för men också för att utveckla det fria kulturlivet.

Skapa förutsättningar för konstutövare

Smålands Musik och Teater ska verka för att nå och engagera länets alla invånare med ett varierat utbud för skilda smakriktningar. Ökad samverkan inom och utom länet med andra arrangörer och teatrar ska eftersträvas. Samverkan i olika former med amatörteatergrupper och amatörmusiker ska vara ett naturligt inslag i verksamheten. För att matcha produktion och beställning ska Smålands Musik och Teater under 2019 fortsätta verka för att utveckla långsiktiga överenskommelser och samarbeten med kommuner och/eller lokala aktörer.

Smålands musik och teater ska skapa fler kulturella möten

Smålands musik och teater har också den viktiga uppgiften att bredda verksamheten för att nå nya målgrupper och skapa möten mellan amatörer och teatern. Det fria kulturlivet ska få förutsättningar för att utöva sin kulturverksamhet på Spira till rimlig kostnad.

Kulturhuset Spira är ett tydligt nav för professionell scenkonst till förmån för länets invånare. Smålands musik och teater har ett särskilt uppdrag riktat till länets barn och unga. Region Jönköpings län erbjuder länets kommuner att barn ges möjlighet att få en kulturupplevelse under både sin låg- och högstadietid. Skolorna själva arrangerar och finansierar eventuella transporter.

Stiftelsen Jönköpings läns museum

Verksamheten är baserad på statens kulturpolitiska mål (resultatet av SOU2009:16). Särskilt centralt är det mål som uttrycks som ”främja ett levande kulturarv, som bevaras, används och utvecklas”. Museet ska arbeta för att människor får möjlighet att ta tillvara kulturarv i ökad omfattning och i nya sammanhang. Ett särskilt ansvar finns för att utveckla och förnya engagemanget kring kulturmiljövårdsområdet, vilket sker utifrån de nationella målen för kulturmiljöarbetet

KOLLEKTIVTRAFIKEN

Region Jönköpings läns vision ”För ett bra liv i en attraktiv region” förutsätter bland annat goda möjligheter att resa i det dagliga livet. Det innebär att kollektivtrafiken genom ett så bra trafikutbud som möjligt ska erbjuda resenärerna en prisvärd, enkel och säker resa till sitt arbete, sina studier eller fritidsaktiviteter. Kollektivtrafiken ska ses som ”Det naturliga resvalet” och bedrivs med omtanke om resenärer och omvärld.

God tillgång till kollektivtrafik är inget mål i sig utan ett verktyg för att möjliggöra människors resor till arbete, studier, kultur- och fritidsaktiviteter, för att vidga arbetsmarknadsområdena inom länet men också utanför. Det skapar utveckling och attraktivitet.

Kollektivtrafikmyndighet

Region Jönköpings läns uppgifter som kollektivtrafikmyndighet regleras i Kollektivtrafiklagen (SFS 2010:1065). Lagen innebär bland annat att kollektivtrafikföretag fritt och inom alla geografiska marknadssegment får etablera kommersiell trafik. En kollektivtrafikmyndighet ska ta fram ett regionalt trafikförsörjningsprogram som beskriver den trafik som kan bli föremål för offentlig finansiering.

Trafikförsörjningsprogram till 2025

En övergripande strategi för utveckling av kollektivtrafiken bygger på koncentration till stråk där förutsättning för ökat resande är goda. Stråken måste samtidigt balanseras med en grundläggande trafikförsörjning för hela länet. Detta för att stödja en socialt hållbar utveckling och ge förutsättningar för en samhällsservice i hela länet. Områden som inte har förutsättningar för en utbyggd kollektivtrafik eller som har långa gångavstånd till hållplatser där stråk utvecklas, kan få tillgång till en bra kollektivtrafik genom lösningar som kombinerar bil- och kollektivtrafik eller cykel- och kollektivtrafik. Kollektivtrafiken ska utvecklas med fokus på fyra områden:

- Skapa möjligheter till arbets- och studiependling.
- Skapa goda resmöjligheter mellan större orter i länet och till angränsande län.
- Garantera ett grundläggande trafikutbud.
- Underlätta resor med flera färdmedel.

Väl fungerande kollektivtrafik är också en av förutsättningarna för att nå miljömålen och en långsiktig och hållbar utveckling.

Nuvarande regionala trafikförsörjningsprogram för länet antogs 2012 och gäller till 2025. En mindre revidering gjordes hösten 2016. Programmet, som är en viktig del i den regionala utvecklingsplaneringen, anger långsiktiga och strategiska mål

för hur kollektivtrafiken kan bidra till regional utveckling och ett hållbart samhälle.

Programmet bygger på de samråd med kommuner, kollektivtrafikföretag och organisationer som har genomförts i länet samt även på de samråd som har ägt rum med angränsande läns regionala kollektivtrafikmyndigheter, myndigheter, organisationer, kollektivtrafikföretag och näringsliv. Det regionala trafikförsörjningsprogrammets långsiktiga målsättningar är utgångspunkt för de årliga målen i budget.

I trafikförsörjningsprogrammet anges följande långsiktiga mål

Målområde	Mål till 2025
Resande	25 miljoner resor per år inklusive skolkortsresor 60-procentig resandeökning
Kundnöjdhet (andel nöjda)	Allmän trafik alla länsbor 65 procent Allmän trafik resenärer 80 procent Serviceresor 85 procent
Tillgänglighet	Fler ska kunna resa med den allmänna kollektivtrafiken genom tillgänglighetshöjande åtgärder
Skattesubventionsgrad Miljö	Den allmänna kollektivtrafiken ska över tid ha en skattesubventionsgrad på ca 50 procent Allmän kollektivtrafik ska drivas med förnyelsebara drivmedel Trafikens totala energiförbrukning/km

Prioriterat uppdrag:

Gällande trafikförsörjningsprogram sträcker sig fram till år 2025. En rad förändringar har skett i samhället sedan programmet antogs 2012 och som påverkar resandet. Bland annat förstoras arbetsmarknadsregionerna och resande över länsgränser ökar. Nya former för vårt resande håller på att växa fram genom ökad samverkan mellan kollektivtrafik och andra transportslag. Klimatmålen för trafikens utsläpp ska uppnås. Arbetet med ett nytt trafikförsörjningsprogram påbörjas och omfattar tiden fram till 2035.

Tåg

På vilket sätt den regionala tågtrafiken ska utvecklas avgörs både av Region Jönköpings läns ambitioner samt av banornas tekniska standard och planerna på upprustning och utveckling. Eftersom regionaltågtrafiken har en långsiktigt strukturerande effekt i samhället är det mycket viktigt att planeringen av de framtida regionala tågsuppläggen och järnvägsinvesteringarna synkroniseras. 2022-2023 behöver Länstrafiken förnya sin fordonsflotta inom Krösatågen och en överenskommelse om fordonsanskaffning har tecknats med länen inom Regionsamverkan Sydsverige. De nya fordonen kan ej underhållas i nuvarande depå och planering för ny depå i Nässjö pågår tillsammans med Nässjö kommun och Trafikverket.

Serviceresor

Region Jönköpings län genom Länstrafiken ansvarar för Serviceresor (närrafik, sjukresor, färdtjänst) och det finns ett standardiserat koncept för hela länet. Detta gäller regelverk (exklusive skolskjutsar) liksom hur trafiken ska integreras med och komplettera linjetrafiken. För sjukresor och färdtjänst är det särskilt viktigt att, inom ramen för ett kollektivt resande, ta hänsyn till de speciella behov som finns bland sjuka och

personer med funktionsnedsättning.

Kollektivtrafik övergripande

Inriktningar 2019

- Inom Regionsamverkan Sydsverige fortsätta arbeta med framtagandet av ett nytt biljett- och betalsystem. Målsättningen är att ha ett nytt system med möjlighet till länsöverskridande resor i drift senast december 2019. Arbetet utgår ifrån den nationella standard som arbetats fram inom Samtrafikens biljett- och betalsystemsprojekt.
- Samarbetet inom Sydtaxan och med övriga grannlän. Region Jönköpings län ingår i Sydtaxan som är ett samarbete inom Regionsamverkan Sydsverige med syfte att förenkla resandet över länsgränser i Sydsverige. För att göra resandet så enkelt som möjligt är det viktigt att fortsätta arbetet med att ta fram gemensamma reseprodukter över alla länsgränser, även till Östergötland. Under 2018 har Sydtaxan reviderats och ett nytt dokument "Sydtaxan 2.0" föreslås antas av respektive län så att det börjar gälla senast vid införandet av det nya biljett- och betalsystemet.
- Valet av trafikslag och kapacitetsutnyttjandet i fordonen har stor påverkan på trafikkostnaderna. Aktiv marknadsföring, effektiva försäljningskanaler, till exempel till arbetsgivare och företag och bra information till resenärer och länsinvånare är viktigt för att öka resandet och därmed intäkterna.
- En överenskommelse om samverkan för biogas i Jönköpings län har tecknats med länets kommuner. Inför kommande trafikupphandlingar är det viktigt att noggrant utreda vilka alternativ som finns vad gäller drivmedel till våra fordon.

Prioriterade uppdrag:

Ett nytt biljett- och betalsystem tas i drift 2019/2020 och uppstart av trafik sker efter genomförda upphandlingar 2019-2021. För att öka resandet och uppnå målen i trafikförsörjningsprogrammet ska en ny strategi- och marknadsplan tas fram för Länstrafiken.

Ett nytt koncept för närtrafiken ska utvecklas tillsammans med kommunerna. Ökad samverkan och samordning av all offentligt upphandlad trafik kan ge bättre förutsättningar att tillgodose landsbygdens behov av resor och skapa fler resmöjligheter. I arbetet med ett nytt koncept för närtrafiken ingår också att pröva om man kan inkludera t. ex. samåkningstjänster eller andra tjänster som ökar tillgängligheten på landsbygden.

Stadstrafik

För att förbättra kapaciteten på linje 1 vilken har flest resenärer i stadstrafiken i Jönköping utreds möjligheten att göra om linjen till ett så kallat BRT-stråk (Bus Rapid Transit, busstrafiksystem med lösningar från spårtrafik).

Målsättningen är att kunna erbjuda resenärerna en förbättrad kapacitet i samband med starten av nästa trafikavtalsperiod i juni 2021.

Trafikavtalet i Jönköpings stadstrafik är förlängt till juni 2021 vilket medför ökade kostnader från och med juni 2019. För att de beslutade utökningarna i trafikförsörjningsprogrammet ska kunna genomföras i stadstrafiken i Jönköping är en ny bussdepå nödvändig.

Inriktningar 2019

- Planera för första delsträckan av en ny framtida stomlinje i Jönköping.
- Införa den första elbusslinjen i Jönköping. Vid halvårsskiftet beräknas den nya elbusslinjen 17 starta med sträckningen Strandängen – Östra centrum (eventuellt Strandängen - A6).
- Genomföra ny stadsbussupphandling i Jönköping med avtalsstart i juni 2021.
- Medverka i arbetet för ny bussdepå i Jönköping med inflyttning i juni 2021.
- Utbyte av stomlinjebussarna i Jönköping till nya biogashybridbussar

Regiontrafik

Inriktningar 2019

- Slutföra ny regionbussupphandling med avtalsstart juni 2020.
- Planera för fler turer Jönköping – Falköping – Skövde/Göteborg från december 2019 i enlighet med Västra Götalandsregionens Målbild Tåg 2035.
- Anskaffa nya tågfordon inom Krösätågssystemet som ersättning för och utökning av befintlig fordonsflotta i enlighet med målen i det Regionala trafikförsörjningsprogrammet. Fordonen kommer att börja levereras 2022-2023.
- Medverka i arbetet för ny tågdepå i Nässjö tillsammans med Nässjö kommun och Trafikverket.

Serviceresor

En översyn av regelverket för sjukresor för att anpassa det efter dagens behov och förändringarna inom hälso- och sjukvården har gjorts under 2018. För 2019 föreslås ingen justering av egenavgiften, ersättningen för egen bil samt boende och högkostnadsskyddet vad gäller sjukresor. Regler för sjukresor och färdtjänst framgår av bilaga.

Antal resor(tusental)	Plan 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Sjukresor	167	153	165
Färdtjänstresor	496	497	491
Närtrafik	25	19	25
Totalt antal serviceresor	688	669	681

Inriktningar 2019

- Slutföra ny servicereupphandling med trafikstart september 2020.
- En utvärdering av närtrafiken har genomförts och utifrån denna har en översyn av hur närtrafiken kan utvecklas och vara en del i omställningen till ett hållbart samhälle gjorts.
- En översyn av regelverket för sjukresor har gjorts under 2018.

Resursförstärkning

Trafikförsörjningsprogrammets mål om ett ökat resande kommer att kräva betydande resursförstärkning men också omDisposition av resurser från trafikutbud med lågt underlag. En utbyggnad av närtrafik i hela länet ger förutsättningar för att disponera om resurser från områden med svagt resandeunderlag samtidigt som behov av kollektivtrafik kan tillgodoses.

Planeringsförutsättningar för trafikförändringar sträcker sig över en längre period än enbart kommande budgetår. Sedan trafikförsörjningsprogrammet trädde ikraft har till och med 2018 resursförstärkning på drygt 125 miljoner kronor tillförts kollektivtrafiken. Resursutökningar möjliggör olika åtgärder som exempelvis trafikutbyggnad, marknadsföring och en prissättning som gör kollektivtrafiken attraktiv. 2018 års ekonomiska prognos och förväntade kostnadsökningar 2019 och framåt för den allmänna kollektivtrafiken ger vid handen att en genomsnittlig uppräkning av biljettpriserna motsvarande minst indexutvecklingen behöver göras vid tidtabellsskiftet i december 2018 och 2019. Prishöjningarna är en förutsättning för att bibehålla en budget i balans.

I samband med att de nya trafikavtalen inom både allmän kollektivtrafik och serviceresor träder i kraft kommer sannolikt nya resurser att behövas för att täcka i dag okända kostnadsökningar. Förlängningen av trafikavtalet i Jönköpings stadstrafik från och med juni 2019 kommer i och med helårseffekten att kräva utökade resurser från och med 2020.

För att nå målet i trafikförsörjningsprogrammet om en 60-procentig resandeökning till 2025 krävs en fortsatt utbyggnad av kollektivtrafiken i länet. En årlig resursförstärkning kronor tillförs 2020-2022 för uppstart av nya linjer och eller utökad trafik på

befintliga linjer. [Se sidan xx](#)

Taxorna för den allmänna kollektivtrafiken höjs med index för 2019.

Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö har möjlighet att under året besluta om tillfälliga prisförändringar.

MÅL OCH SYSTEMMÄTETAL REGIONAL UTVECKLING

Indikatorer regional utveckling

Innovation och företagande	Region Jönköpings län strävar efter det hållbara samhället med tillväxt av jobb och företag i hela länet, utvecklade forsknings- och innovationsmiljöer, jämställdhet, integration och mångfald, en miljödriven näringslivsutveckling samt ökad konkurrenskraft för landsbygdsföretag.	<ul style="list-style-type: none"> • Ökat företagande bland kvinnor och utrikes födda • Ökat antal nya företag per 1000 invånare • Förbättrat företagsklimat i länet
Kompetensförsörjning	Region Jönköpings län bidrar till att alla människor kan säkra sin egen försörjning genom ett arbete, en väl fungerande arbetsmarknad och varaktigt ökad sysselsättning, stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv samt till att matchningen på arbetsmarknaden i länet stärks	<ul style="list-style-type: none"> • Höjd formell utbildningsnivå i länet • Sänkt långtidsarbetslöshet • Sjunkande ohälsotal
Attraktiva miljöer och tillgänglighet	Region Jönköpings län verkar för att: alla människor har lika möjligheter att delta och bidra i ett tillgängligt, sammanhållande och hälsofrämjande samhälle som präglas av jämlikhet, jämställdhet och mångfald; alla ska ha möjlighet att vara en del av det framväxande e-samhället; utveckla tillgänglighet och implementering av offentliga digitala tjänster och ett ökat serviceutbud på landsbygden; främja utvecklingen av koldioxidsnåla och energieffektiva infrastrukturer och transporter, samt förbättra förutsättningarna för turism, rekreation, kultur och fritid.	<ul style="list-style-type: none"> • Klimatutsläppen från fossilbränsle i Jönköpings län minskar • Andelen nöjda resenärer med kollektivtrafiken ökar i hela länet • Deltagandet i kulturlivet ökar i hela länet • Länsbefolkningen ökar • Länet når det nationella bredbandsmålet 2020
Internationellt samarbete	Region Jönköpings län stärker det gränsövergripande innovationssystemet, bidrar till hållbara transporter, främjar anpassningen till energi-, miljö- och klimatutmaningen, utvecklar strategiska samarbeten och partnerskap i Sverige och andra länder för en hållbar utveckling på en global marknad	<ul style="list-style-type: none"> • Antalet direktinvesteringar ökar • Andelen exporterande företag ökar
Verktyg för regional utveckling	Region Jönköpings län leder det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet genom en strategisk samordning av länets kommuner, näringsliv och civilsamhälle, ökad samverkan nationellt såväl som internationellt, ett starkt analysarbete, strategiska satsningar inom målområdena samt riktade projektutlysningar.	<ul style="list-style-type: none"> • Ett ledningssystem för strategisk samordning etableras • Analysarbetet utvecklas • Riktade projektutlysningar genomförs

STRATEGISKA MÅL, FRAMGÅNGSFAKTORER OCH SYSTEMMÄTETAL

Utbildning

Perspektiv: Medborgare och kund

Strategiskt mål

Ett attraktivt och framtidsinriktat utbildningsutbud på naturbruksprogrammet och regionens folkhögskolor med hög kvalitet, anpassat efter befolkningens och arbetsmarknadens behov.

Framgångsfaktor Utgå från behovsanalyser som ger underlag för utbildningarnas dimensionering och inriktning.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Antal antagna elever i förhållande till budgeterat antal utbildningsplats er (gymnasieskolan och gymnasie- särskolan) – könsuppdelas (kvinnor/män/övriga)	Statistik	≥ 1,0	1,1	0,94
Sökande per utbildningsplats (folkhögskolan) – könsuppdelas (kvinnor/män/övriga)	Statistik	≥ 2,0	2,5	2,8

Perspektiv: Process och produktion

Strategiskt mål

- Eleverna på naturbruksgymnasierna ska slutföra sin utbildning med godkänd examen inom tre år
- Deltagarna inom folkhögskolan ska slutföra sina kurser.

Framgångsfaktor: Utbildningsinnehåll anpassat till elevens behov

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Andel elever på naturbruksprogrammet som slutför sin utbildning med godkänd examen	Statistik	90 %	68 %	78 %
Andel deltagare som slutför kurs inom folkhögskolan - könsuppdelas (kvinnor/män/övriga)	Statistik	85 %	86 %	81 %

Kultur**Perspektiv: Medborgare och kund****Strategiska mål:**

Alla länsinvånare ska ha möjlighet att vara delaktiga i kulturlivet, till kulturupplevelser och till eget skapande.

Framgångsfaktorer: Genom egna insatser och stöd till föreningslivet skapa engagerade och kulturintresserade medborgare och fler mötesplatser. Kulturverksamhet i alla kommuner i Jönköpings län

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Publik Smålands Musik och Teater – Kulturhuset Spira	Statistik	≥ 70 000	70 490	75 335
Publik Smålands Musik och Teater - utanför Kulturhuset Spira	Statistik	≥ 30 000	49 086	28 080
Publik vid föreställningar för barn och ungdom	Statistik	≥ 25 000	44 406	31 651
Andel kommuner inom länet där det varit föreställningar eller annan kultur- verksamhet – gemensamt mål för Smålands Musik och Teater och Kultur och utveckling	Statistik	100 %	100%	100%

Perspektiv: Ekonomi**Strategiskt mål:**

- **God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt.**
- **Kostnadseffektiv verksamhet**

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Ekonomi i balans ANA nämnden	Ekonomisystem	Inte överstiga budget		-1,2 mnkr
Egenfinansieringsgrad – Smålands Musik och Teater	Ekonomisystem	≥ 16,0 %	13,4 %	16,0%

Länstrafiken

Perspektiv: Medborgare och kund

Strategiskt mål:

- Ökad andel kollektiva resor samt behovsanpassade serviceresor – för hållbar utveckling.
- Andel tåg och bussar som går enligt tidtabell
- Konkurrenskraftiga restider och hög turtäthet.
- Prisvärt
- Nöjda kunder

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Andel nöjda kvinnor och män index (NKI)	Kollektivtrafik barometern			
Allmän trafik		50 %	50 % ●	49 %*
- alla länsbor		60 %	67 % ●	59 %*
- resenärer		50 %	49 % ●	48 %*
Serviceresor	ANBARO	85 %	83 % ●	81 %* ●

* Ny mätmetod för Kollektivtrafikbarometern från och med 2017

Perspektiv: Process och produktion

Strategiskt mål:

Ändamålsenlig och kostnadseffektiv trafik

Framgångsfaktorer: Trafikutbud med högt resande. Tryggt och säkert

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Antal resor	Biljettsystem	Resandeökning 1,0 % exklusive skolresor = 23,0 miljoner	22,4 miljoner ●	22,4 miljoner ●
Antal påstigande/mil (regional trafik)	Biljettsystem	9,2	9,2 ●	9,2 ●

Perspektiv: Ekonomi

Strategiskt mål:

God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt

Framgångsfaktor: Kostnadseffektiv verksamhet. Högt resandeunderlag.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Ekonomi i balans TIM nämnden	Ekonomisystem	Inte överstiga budget	-44,1 miljoner kr ●	-33,2 miljoner kr ●
Kostnad/ per resenär-km (serviceresor)	Planeringssystem	Inte öka mer än index	16:25 kr ●	16:42 kr ●
Skattesubventionsgrad– allmän trafik	Ekonomisystem	60 %	64 % ●	64% ●

Folkhälsa och sjukvård inklusive tandvård

Hälso- och sjukvården i Region Jönköpings län är en av Sveriges bästa, med topplaceringar när det gäller både kvalitet och tillgänglighet. Målet är bästa möjliga hälsa hos hela befolkningen och en bättre och jämlik vård. Du ska få den vård du behöver, när du behöver den och på det sätt du behöver den.

Det finns stora utmaningar med tillgänglighet till såväl sjukvård som tandvård. Vår målsättning är att förbättra tillgängligheten. Det är viktigt att patienten kan känna tillit till vården när behov finns. Vården ska finansieras gemensamt av alla invånare, där människor bidrar efter förmåga och får efter behov. Vi vill uppnå en jämlik hälso- och sjukvård som prioriterar de med störst behov. Därför behöver den nära sjukvården förstärkas. Den nära vården är basen i hälso- och sjukvården. För att ”Esther” ska få bästa möjliga vård utifrån sina behov måste samverkan med kommunerna stärkas. För en bättre folkhälsa ska Region Jönköpings län stödja människor i att själva kunna ta ansvar för sin vård och hälsa. Större hänsyn måste tas till socioekonomiska förutsättningar med en nära och trygg vård som ska vara tillgänglig. Alla invånare har rätt till god och jämlik vård utifrån behov oavsett var i länet man bor. Avståndet till vården är en viktig tillgänglighetsfaktor. En ändamålsenlig fördelning av arbetsuppgifter, ansvar och roller utifrån personalens kompetens är en förutsättning för personcentrerad vård, kvalitet och effektivitet. Region Jönköpings läns styrning och ledning av arbetet med rätt använd kompetens ska systematiseras.

Region Jönköpings län ska ha tre fullvärdiga akutsjukhus dygnet runt även i framtiden. Detta är en förutsättning för jämlik vård av hög kvalitet för

alla invånare. Under 2019 arbetas en plan för framtidens hälso- och sjukvård fram. Den omfattar hur tre akutsjukhus ska garanteras på lång sikt, hur omställningen till mer nära vård ska genomföras, kompetensförsörjning och investeringar. Planen tar sikte på 2030-talet.

Lokalt ledarskap är en framgångsfaktor. Det lokala ledarskapet och chefskapet på de tre akutsjukhusen, vårdcentralerna och i övrig vårdverksamhet stärks och har tydligt mandat att leda och ta ansvar. Ledare som är närvarande i verksamheten kan bättre möta de olika förutsättningar som finns lokalt. Det underlättar också personalinflytande och samverkan mellan olika verksamhetsområden.

Hälso- och sjukvården är till för människorna i vårt län; Esther, Britt-Marie, Sigge och alla andra nästan 360 000 invånare. Det är deras behov, önskemål och förutsättningar som hälso- och sjukvården ska utgå från. En personcentrerad vård i partnerskap mellan patient och vårdgivare där man ser och möter hela människan. En nära vård byggd på tillit och samverkan.

Nära vård är ett nytt sätt att arbeta med hälsa, vård och omsorg där närheten definieras till geografi och tillgänglighet såväl som relationer. Region Jönköpings läns arbete med nära vård har påbörjats

Vardagsliv

Stöd för kropp
och själPrimär-
vårdSpecialiserad
vård

genom förflyttningen från sluten till öppenvård, från sjukhus till vårdcentral och från vård till hälsofrämjande insatser. Men det finns fortfarande mycket att göra. För att uppnå målet om en jämlik hälso- och sjukvård som prioriterar de med störst behov behöver den nära samt det breda folkhälsoarbetet förstärkas. Större hänsyn måste tas till socioekonomiska förutsättningar i de olika upptagningsområdena samt att en nära och trygg vård ska finnas lätt tillgänglig under större delen av dygnet. En ändamålsenlig fördelning av arbetsuppgifter, ansvar och roller utifrån personalens kompetens är en förutsättning för personcentrerad vård, kvalitet och effektivitet. Region Jönköpings läns styrning och ledning av arbetet med rätt använd kompetens ska systematiseras.

1177 vårdguiden är dörren in till hälso- och sjukvården och en del av den nära vården. Tillgängligheten behöver förbättras avsevärt.

Förutsättningarna för egenvård ska bli bättre. Genom att bättre använda e-hälsa och digitaliseringen som nya arbetssätt skapas bättre möjligheter för att stödja människor i att själva kunna ta ansvar för sin egenvård och hälsa. Digitala vårdbesök är en naturlig del i utvecklingen av en mer tillgänglig och nära vård.

En strategisk plan för hur vi ska nå målet med den nära vården ska tas fram.

Ibland händer det saker som kräver ett extra snabbt agerande från vården och då krävs en bra ambulansverksamhet. För att möta behoven av kortare insatstider vid prio 1 larm, bättre arbetsmiljö, mer jämlika arbetsvillkor görs en genomgång och förstärkning av ambulansverksamheten.

En av de stora utmaningarna är den ökade psykiska ohälsan. De som mår sämst är kvinnor och våra barn och unga. Psykisk ohälsa leder många gånger till andra sjukdomar och problem, både för den enskilda människan och för närstående. Arbetet med att tidigt upptäcka och behandla psykisk ohälsa måste intensifieras. Tillgängligheten ska förbättras genom att mer hjälp ges i den nära vården.

Tillsammans för bästa möjliga hälsa och jämlik vård

Region Jönköpings län ska vara bästa plats att växa upp, leva och åldras på. För att möta framtidens utmaning inom hälso- och sjukvård finns behov av ett större fokus på verksamheter utanför sjukhusvården och den nära vården. Detta inbegriper verksamheter i hela samhället; inom både Region Jönköpings län, kommunerna och civilsamhället. Region Jönköpings län ska stödja det förebyggande arbetet. Möjligheter till arbete och utbildning, samt tillgängliga fritids- och kulturaktiviteter betyder mycket för befolkningens hälsa. En mer personcentrerad vård som skapar förutsättningar och tar tillvara patienters och närståendes förmåga är en mycket viktig del. Verksamheterna inom såväl hälso- och sjukvård som regional utveckling är viktiga i detta arbete. Genom att skapa förutsättningar för bättre hälsa, i ett system, kan resurser användas mer effektivt.

Den nära vården är basen i hälso- och sjukvården och vårdcentralen ska vara det självklara valet för invånarna när de har behov av hälso- och sjukvård. 1177 Vårdguiden via web eller telefon är dörren in till hälso- och sjukvården. Förflyttningen från sluten till öppenvård, från sjukhus till vårdcentral och från vård till hälsofrämjande insatser är påbörjad.

Välfärdsutmaningen innebär att betydligt fler invånare ska dela på samma resurser som hälso- och sjukvården har idag. Om ett växande antal invånare skulle ha samma konsumtionsmönster av hälso- och sjukvård som idag och vi skulle utföra den på samma sätt skulle budgeten för hälso- och sjukvård behöva utökas med cirka 1 miljard kronor fram till 2030. Pengar som inte kommer att genereras genom ökade skatteintäkter då antalet personer i arbete beräknas vara i princip oförändrad.

För att klara välfärdsutmaningen krävs en förflyttning av hälso- och sjukvård från den specialiserade vården till den nära vården, bättre förutsättningar för egenvård och förebyggande insatser. Digitalisering och artificiell intelligens kan vara viktiga arbetssätt för att minska resursförbrukningen. Detta för att kunna ge hälso- och sjukvård till fler med mindre resurser per invånare. Förflyttningen behöver ske successivt med överföring av budget, uppdrag och medarbetare från den specialiserade vården till den nära vården, egenvård och förebyggande insatser.

Framtagande av en plan för Framtidens hälso- och sjukvård pågår och ska vara klar till augusti 2019. I denna ska beskrivas en strategi för hur den nära vården har inriktningen att stå för 30 procent av den totala hälso- och sjukvården år 2030. Den nära vården inkluderar barnhälsovård, kvinnohälsovård, ungdomsmottagningar samt rehabilitering. Den nära vården ska öka sitt ansvarstagande för multistjuka och äldre.

Från mycket bra till bästa möjliga

Hälso- och sjukvårdens budget för 2019 motsvarar cirka 9 miljarder kronor. Den stora resursen för utveckling uppstår genom att förbättra och effektivisera nuvarande verksamhet. På detta sätt frigörs arbetstid och andra resurser som kan satsas på nya områden och åtaganden. Vi arbetar enligt fem strategier:

Patientnöjdhet	Personcentrerad vård
Ta hand om problem	Förebyggande och planering
Springa fortare / mer resurser	Minskad över- under- och felanvändning
Allt överallt	Standardiserade arbetssätt och specialiseri
Goda exempel	Snabbare spridning - jämlik vård

Det finns fortfarande trösklar inom hälso- och sjukvården, både mellan kommun och Region Jönköpings län och mellan olika delar av verksamheten. Dessa trösklar måste arbetas bort så att hälso- och sjukvården blir sömlös. Frågan: Vad är bäst för Esther? ska genomsyra all verksamhet.

Bra folkhälsa

En stor utmaning är de stora ojämlikheterna i hälsa. Region Jönköpings län ska ha som mål att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation och ska ta krafttag för att alla ska kunna leva ett aktivt och självständigt liv

Region Jönköpings län arbetar aktivt för länsinvånarnas hälsa och livskvalitet, genom att främja hälsa och förebygga sjukdom och skador.

Folkhälsoarbetet bygger på samverkan med olika samhällsaktörer, som länets kommuner, myndigheter, organisationer och civilsamhälle. Verksamheterna inom såväl hälso- och sjukvård som regional utveckling är viktiga i folkhälsoarbetet. Möjligheter till arbete och utbildning, samt tillgängliga fritids- och kulturaktiviteter betyder mycket för befolkningens hälsa.

Förebyggande insatser ska genomsyra hälso- och sjukvården och vara en självklar del i all vård och behandling. Underlag som beskriver variationen i befolkningens hälsa på kommunnivå används som prioriteringsgrund för kommunsamverkan.

Strategin och handlingsplanen för jämlik hälsa, Tillsammans för jämlik hälsa och ett bra liv i Jönköpings län, är antagen av Region Jönköpings län och länets kommuner. Handlingsplanen omfattar tre strategiska mål med sikte på år 2025 och nio handlingsområden med prioriterade aktiviteter som revideras vartannat år:

Strategiskt mål 1: Hållbara strukturer i styrning och ledning

1. Statistik och analys
2. Medborgarmedverkan
3. Hälsoekonomi
4. Förbättringsarbete och forskning

Strategiskt mål 2: Stärkt samverkan och samlärande regionalt och lokalt

5. Samverkan och samlärande

Strategiskt mål 3: Jämlik hälsa och bra livsvillkor genom hela livet

6. Barn, unga och unga vuxnas livsvillkor och hälsa
7. Försörjning och sysselsättning
8. Samhällsplanering och närmiljö
9. Äldres livsvillkor och hälsa

Strategi för hälsa

Tillsammans - Varje dag lite bättre

Strategi för hälsa innebär att Sveriges viktiga välfärdsverksamheter: skola, socialtjänst, vård- och omsorg, hälso- och sjukvård ska styras och samordnas för att främja hälsa och förebygga ohälsa. Detta genom att arbeta mot gemensamma mål, oavsett verksamhet. Strategin har tagits fram tillsammans med medlemmarna i Sveriges

Kommuner och Landsting (SKL). Med start våren 2017 genomfördes workshoppar över hela landet. Deltagare var drygt 1 300 förtroendevalda och chefer i ledande ställning i kommuner, landsting och regioner samt inom skola, socialtjänst, vård och omsorg och hälso- och sjukvård

Strategi för hälsa innebär att vi kraftsamlar för att alla ska kunna leva ett aktivt och självständigt liv. För detta krävs att vi tillsammans blir ännu bättre på att främja hälsa och förebygga ohälsa, utveckla arbetsmetoder, sätta konkreta mål, mäta och följa upp resultaten.

Det finns tre målområden för genomförandet av strategin.

- En god och jämlik hälsa. Det övergripande nationella målet är en god och jämlik hälsa för alla. Samtliga verksamheters arbete och konkreta delmål värderas utifrån detta.
- God kvalitet. Alla välfärdstjänster ska ha en god kvalitet. God kvalitet avgörs bland annat av elever, brukare och patienter men också av förmågan att förnya befintlig service utifrån sammanhang och målgrupp.
- Hållbart och uthålligt. När vi arbetar rätt för att nå en god och jämlik hälsa och utför välfärdsarbetet med god kvalitet kommer resultatet bli hållbart och uthålligt. Det vill säga att hälsan kommer att förbättras inom alla områden och skillnader mellan olika grupper kommer att minska.

Tillsammans med kommunerna i Jönköpings län tas under 2019 fram en handlingsplan och gemensamma indikatorer.

Livsstilsutmaningen

Att främja folkhälsa är ett arbete inte bara för vården utan för hela samhället. Den nära vården har dock ett särskilt ansvar för att stötta personer med hög risk för sjukdom till livsstilsförändring. Det finns goda exempel som Värnamo hälsocenter som bygger på samverkan mellan vårdcentralen och kommunen. Arbetet med att stödja livsstilsförändring bör utvecklas och spridas till hela den nära vården i Region Jönköpings län och gärna i samverkan med kommunerna.

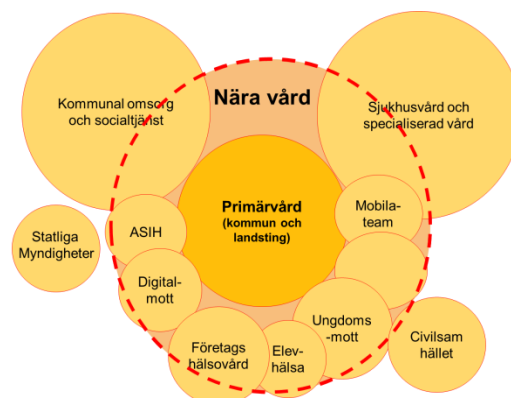
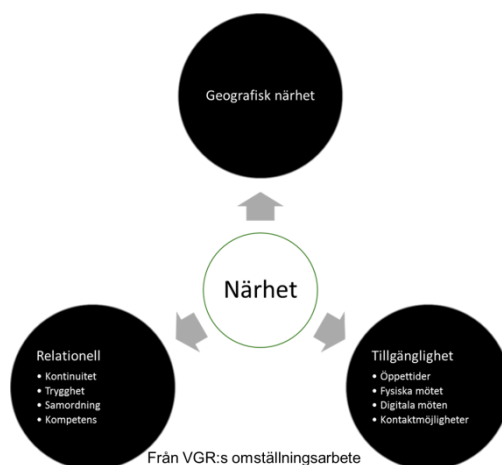
God hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvården ska vara

- personcentrerad – vården ges med respekt och lyhördhet för individens specifika behov, förväntningar och värderingar
- tillgänglig och ges i rimlig tid – ingen patient behöver vänta oskälig tid på de vårdinsatser som hen har behov av
- jämlik – vården tillhandahålls och fördelas på lika villkor för alla utifrån behov

- kunskapsbaserad och ändamålsenlig – vården bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet
- säker – vårdskador förhindras genom ett aktivt riskförebyggande arbete. Den personal, de lokaler och den utrustning som krävs för god vård finns tillgängliga
- kostnadseffektiv – tillgängliga resurser används på bästa sätt för att nå uppsatta mål. Detta innebär att vården, baserad på tillståndets svårighetsgrad, ges i samverkan mellan vårdens aktörer och med kostnadseffektiva åtgärder.

Den nära vården

(Emma Spak, samordnare SKL).

Den nära vården:

- är ett nytt synsätt – ett nytt sätt att arbeta med hälsa, vård och omsorg.
- är en personcentrerad vård och omsorg som utgår från patienten/brukarens och närståendes behov och förmåga
- är att vården skapas tillsammans mellan patient och vårdgivare
- arbetar preventivt och proaktivt och möter problemen uppströms
- är det stöd kommuner, landsting och civilsamhället kan ge för att möjliggöra en personcentrerad vård

- är en kultur av tillit och samverkan, där var och en tar ansvar för sitt arbete och underlättar för steget före och efter för att skapa en sammanhållen vårdkedja
- har den nära vården som bas – ett skifte mot dagens sjukhusbaserade vård
- använder e-hälsans alla möjligheter att möta patientens behov
- är att slutenvård kan ges på annan plats än vårdinrättning

Den nära vården är basen i hälso- och sjukvårdssystemet. Målet är att huvuddelen av invånarnas behov av öppen hälso- och sjukvård tillgodoses i den nära vården. Den nära vården omfattar vårdcentraler, barnhälsovård, kvinnohälsovård, barn- och ungdomshälsan samt ungdomsmottagningen.

Vårdcentralen ska vara förstahandsvalet när invånaren har behov av hälso- och sjukvård under hela livet.

Vårdcentralernas uppdrag, som förutsätter multiprofessionell samverkan i team, består av planerad och oplanerad vård i form av rådgivning, utredning, diagnostik, behandling, omvårdnad, rehabilitering, habilitering och uppföljning.

Vårdcentralens uppgift är att:

- bedöma och behandla sjukdomstillstånd hos de som vänder sig till vårdcentralen
- erbjuda förebyggande hälsovård och hälsosamtal
- identifiera, lära känna och aktivt hålla kontakt med invånarna som valt vårdcentralen i syfte att stärka invånarnas förmåga att i högre utsträckning själva kunna påverka och hantera sin hälsa.
- vara vårdsamordnare utifrån invånarnas vårdbehov. Vårdsamordnaren är koordinator och fast vårdkontakt vid in- och utskrivning från sjukhuset. Vårdsamordnaren samverkar med sjukhus, kommun, patient och närstående för att säkerställa god och effektiv vård där ledtiderna vid utskrivning från den slutna vården kan hållas så kort som möjligt och onödig vistelse på sjukhus kan undvikas.
- aktivt medverka till en väl sammanhållen vårdkedja när patienten har behov av annan kompetens än den vårdcentralen kan erbjuda
- erbjuda fast vårdkontakt och organisera verksamheten så att de mest sjuka invånarnas behov av hälso- och sjukvård särskilt tillgodoses. Det gäller framför allt äldre invånare och invånare med sammansatta vårdbehov, kroniska sjukdomar och funktionsnedsättning.

- särskilt fokus är på psykisk ohälsa eftersom det är den diagnos som ökar mest bland sjukskrivna personer

För att ta fram en strategisk plan för utveckling av den nära vården och leda omställningen förstärks primärvårdsenheten inom Folkhälsa sjukvård

I förfrågningsunderlaget *Primärvård inom vårdval i Jönköpings län* beskrivs regionens mål, vårdcentralernas uppdrag och ersättningsvillkor. Förfrågningsunderlaget fastställs av regionfullmäktige och revideras årligen som en bilaga till budget och verksamhetsplan.

Specialiserad somatisk vård, psykiatri, rehabilitering och diagnostik

Den specialiserade vården är uppdelad i tre verksamhetsområden; medicinsk vård, kirurgisk vård samt psykiatri, rehabilitering och diagnostik. Organisationen ger förutsättning för jämlik vård där Region Jönköpings län på bästa sätt kan möta invånarnas behov av specialiserad somatisk och psykiatrisk vård.

Region Jönköpings län ska sträva efter att vanligt förekommande operationer, undersökningar och behandlingar ska erbjudas på alla tre sjukhusen så länge det kan göras med högsta kvalitet och med god ekonomisk hänsyn.

Utgångspunkter i organiseringen av specialiserad vård:

- Den nära vården är bas för länets hälso- och sjukvård
- Tre välfungerande akutsjukhus
- Länsjukvården fördelas på tre sjukhus
- Särskild hänsyn ska tas till fungerande vårdkedjor
- Säkerställa resurser i form av personal, kompetens, utrustning och lokaler
- Lärandeorganisation.

Region Jönköpings län eftersträvar en tydlig ledning av specialiteterna. En allt högre grad av specialisering inom respektive klinisk specialitet leder till att samverkan i länet behöver utvecklas för att ge god och jämlik vård. Samverkan ska garantera att specialistkunskapen tas tillvara i hela länet och tryggar bästa möjliga vård för befolkningen. En förutsättning för att Region Jönköpings län ska kunna erbjuda alla invånare en jämlik vård av hög kvalitet även i framtiden är att Jönköpings län ska ha tre akutsjukhus. Alla beslut måste fattas med detta i åtanke. Det innebär att vid centralisering eller andra genomgripande organisationsförändringar måste behovet av att behålla nödvändiga akutkompetenser såsom bakjournskompetens inom exempelvis kirurgi och

anestesi på alla tre sjukhusen beaktas. Eventuell centralisering av kirurgiska ingrepp eller annan verksamhet ska ske balanserat så att inte länsdelssjukhusens verksamhet missgynnas. Samtidigt är det viktigt med ett närvarande ledarskap för att ta tillvarata personalens kunskap och engagemang samt möta de anpassningar som behövs lokalt. Det lokala ledarskapet och chefskapet på de tre akutsjukhusen, vårdcentralerna och i övrig vårdverksamhet stärks och har tydligt mandat att leda och ta ansvar. Ledare som är närvarande i verksamheten kan bättre möta de olika förutsättningar som finns lokalt. Det underlättar också personalinflytande och samverkan mellan olika verksamhetsområden. Under början av 2019 tillsätts en utredning för att kunna hitta lösningar där lokala sjukhusledning ska kunna skapas och integreras i nuvarande system. Vårdplatser ska utgå från vårdbehov.

Delar av ögonsjukvården bedrivs i vårdval. Något ytterligare vårdval planeras inte att införas under mandat perioden.

Tandvård

Ansvaret för tandvård regleras i tandvårdslagen, som säger att Region Jönköpings län har ett övergripande ansvar att planera all tandvård, oavsett vem som är huvudman eller som utför den.

Enligt lagen ska folktandvården svara för:

- regelbunden och fullständig tandvård för barn och ungdomar, till och med det år de fyller 23 år
- specialisttandvård för vuxna
- övrig tandvård för vuxna i den omfattning som Region Jönköpings län bedömer lämpligt.

Region Jönköpings län ska se till att det finns tillräckliga resurser för patienter med särskilda behov av tandvårdsinsatser och att patientgrupper med behov av särskilt stöd erbjuds tandvård.

Allmäntandvård bedrivs på en öppen marknad med etableringsfrihet och i princip fri prissättning. Allmäntandvård för vuxna finansieras av patientavgifter och ersättning från den statliga tandvårdsförsäkringen. Barntandvården finansieras av barntandvårdspeng.

Region Jönköpings län är genom Folktandvården en stor producent av tandvård.

Region Jönköpings län ligger i topp vad gäller kariesfrihet hos barn. Det goda arbetet ska fortsätta och ambitionsnivåerna ska vara fortsatt höga inom barntandvården.

Tillgängligheten till folktandvårdskliniker behöver bli bättre. De kliniker som finns i glesbygd behöver extra stöd för att kunna fortsätta sin verksamhet. Ett

arbete behöver starta med att oftare använda tandhygienister vid revision av patienter som tidigare endast har haft lindrigare problem.

Tandvårdstaxa

Utan att frånga krav på konkurrensneutralitet, finns det skäl att ge specifika ersättningar till både Folktandvården och privattandvården, för åtaganden som inte har full kostnadstäckning genom tandvårdsförsäkringen, barntandvårdspeng eller patientavgifter. Det kan bland annat gälla uppdrag inom områden som geografisk tillgänglighet och prevention, samt riktade insatser för speciella diagnosgrupper. Inom barntandvården har Folktandvården ett särskilt uppdrag för kollektiva insatser, som finansieras med en särskild folktandvårdsspecifik ersättning.

Samverkan med kommunerna

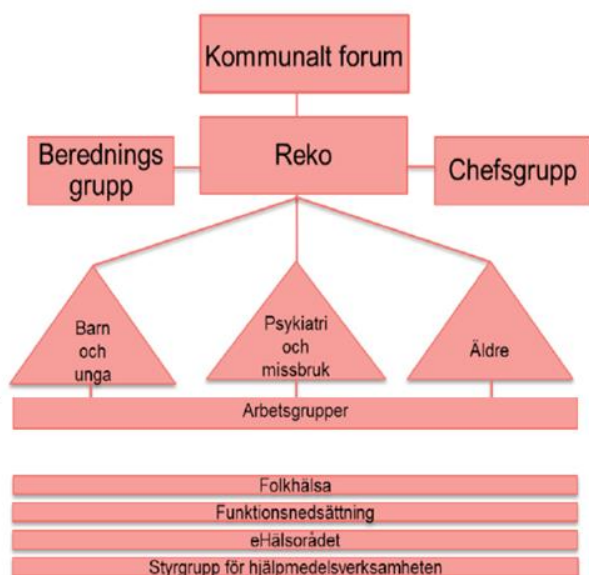
Samverkan med kommunerna sker utifrån det gemensamma ledningssystemet för samverkan. Tre strategigrupper inom områdena barn och ungdomar, psykiatri och missbruk samt äldre ansvarar för att omvärldsbevaka, identifiera utvecklingsområden och med årliga handlingsplaner verka för samverkan och att bästa sätt ta tillvara de gemensamma resurserna. När allt mer vård ska ges nära hemmet finns behov av resurseffektiva arbetssätt. Befolkningsstrukturen med allt fler äldre invånare, teknisk och digital utveckling kräver nya samverkansstrukturer. Vi arbetar i samverkan utifrån länsinvånarnas perspektiv genom att utgå från frågan ”Vad är bäst för Esther?”

Det gemensamma arbetet utgår från värdegrunden:

- Vi utgår från patientens/brukarens behov.
- Vi samarbetar aktivt över organisations- och huvudmannagränser.
- Vi bemöter varandra med respekt och visar tillit.
- Vi lär av varandra och tar tillvara varandras kompetens.

Utöver dessa finns områden där samarbete sker inom varje strategiområde; *folkhälsa*, *funktionsnedsättning* och *e-hälsa*.

Tillsammans med kommunerna utvecklas ett sätt att kontinuerligt följa upp verksamheten.

Kommunalt forum är ett nätverk med politiker från Region Jönköpings län och länets kommuner för samråd och inriktningsbeslut i frågor inom folkhälsa och sjukvård och regional utveckling.

Arbetet som sker i samverkan med kommunerna är omfattande. Strategi för hälsa inom folkhälsoområdet. Familjecentraler, barn och ungdomshälsan, barnahus och ungdomsmottagningar inklusive ungdomsmottagning on-line inom strategigrupp barn och unga.

Beroendevård med tillnyktringsenhet, beroende mottagning under utredning, sprutbytesmottagning och arbete kring våld i nära relationer. Inom den psykiatriska vården finns ett nära samarbete. Arbetet leds av strategigrupp psykiatri och missbruk.

Arbetet kring hemsjukvården som sker i nära samarbete med sjukhus, den nära vården och kommuner ihop med patienter och närstående. Trygg och säker hemgång är ett tydligt exempel på hur alla parter arbetar för att patienten ska få den bästa vården. Den palliativa vården är en viktig del som sker i samverkan.

Region Jönköpings län avser att under mandat perioden intensifiera samarbetet ytterligare för att med kommunerna utarbeta högre målsättningar inom flera områden och söka ett utökat samarbete. Områden som särskilt kan vara aktuella är vilka åldersgrupper som ungdomsmottagningarna ska omfatta och behovet av palliativt gästhem.

Samverkan och vård i Sydöstra sjukvårdsregionen

Samverkan inom Sydöstra sjukvårdsregionen regleras i Samverkansnämndens reglemente, regionsamverkansavtalet och årliga överenskommelser med övergripande mål att:

- tillgodose invånarnas behov av hälso- och sjukvård
- främja och bidra till invånarnas hälsa
- främja och bidra till utveckling av hälso- och sjukvården i sjukvårdsregionen
- solidariskt hjälpa varandra

Samverkansnämnden beslutar om vilken sjukvård som ska samordnas inom Sydöstra sjukvårdsregionen. Nämnden kan även hantera samverkansfrågor inom exempelvis kompetensförsörjning, digitalisering, regional utveckling och dialog med statliga myndigheter.

Regionsjukvårdsledningen bereder Samverkansnämndens ärenden och verkställer nämndens beslut genom direktiv till sjukvårdsregionala verksamheter och respektive region. Regionsjukvårdsledningen följer upp kvalitet, produktion och ekonomi.

En stor del av den sjukvårdsregionala samverkan sker i regionala programområden i landsting och regioners system för kunskapsstyrning. Programområdena ska konkretisera sjukvårdsregionens patientlöften och verka för en mer kunskapsbaserad, jämlik och resurseffektiv vård i hela sjukvårdsregionen. Från och med 2019 stöds de regionala programområdena av fyra kunskapsråd med företrädare för regionernas sjukvårdsledningar.

Perspektiv: Medborgare och kund

STRATEGISKT MÅL: Jämlik hälsa och nöjda patienter/kunder

FRAMGÅNGSAKTOR Personcentrerad vård med hög tillgänglighet

Att skapa en vård som är jämlik, personcentrerad och tillgänglig är en av världens viktigaste utmaningar. Avsikten är att inte spara någon möda för att prova, och sedan införa, nya angreppssätt för att fortsätta stärka patientens ställning och göra det möjligt för människor att ta eget ansvar för sin hälsa. Det ska ske genom att involvera patienter och närstående i utvecklingen av hälso- och sjukvården samt erbjuda vård med bästa möjliga tillgänglighet, valmöjligheter och stöd för egenvård.

Personcentrerad vård

I den personcentrerade vården ska andra behov än enbart de fysiska behoven lyftas fram. Region Jönköpings län strävar efter att på olika sätt involvera patienter och närstående i hälso- och sjukvården. En viktig framgångsfaktor är den personcentrerade vården som innebär att se och möta hela människan och där individens berättelse är utgångspunkten för partnerskap, gemensam planering och ömsesidig respekt för varandras kunskap.

Även anhöriga och närståendes hälsa och delaktighet ska finnas med och ha en tydligare roll vid varje kontakt med vårdgivare. Den personcentrerade vården ska utvecklas och inkludera patientföreningarna och brukarråd i arbetet.

Utvecklingen av mötesplatser och hälsocaféer för personer med kroniska sjukdomar och deras närstående fortsätter. Exempel på mötesplatser är Hjärtats hus för invånare som har eller har haft

cancer, lärcaféer, levande bibliotek och självhjälpgrupper.

Att förstå och lära sig leva med sin sjukdom, liksom att anhöriga erbjuds utbildning och stöttning, är faktorer som kan bidra till bättre hälsa. Lärcaféer är en pedagogisk modell med målsättningen att deltagande patienter/anhöriga ska få ökad kunskap och lära sig hantera sin livssituation utifrån egna behov och resurser. Lärcaféer i Jönköpings län bör utvecklas genom ett antal prioriterade diagnoser. En särskilt utsatt grupp inom vården är personer med allvarlig psykisk sjukdom och deras anhöriga. Lärcaféernas verksamhet ska vara regelbundet återkommande och anordnas i alla tre länsdelar.

Hälso- och sjukvårdsbarometern är en nationell undersökning som visar hur människor lokalt och i Sverige uppfattar hälso- och sjukvården. Målet är att fånga attityder, förväntningar och erfarenheter hos tidigare, nuvarande och framtida patienter och närstående. Patienternas erfarenheter av ett specifikt besök eller vårdtillfälle fångas via den *nationella patientenkäten*.

Den 1 januari 2018 trädde *Lag om stöd vid klagomål* i kraft. Lagen ger patientnämnderna ett utökat uppdrag med att stödja och hjälpa patienter att föra fram klagomål och att få klagomål besvarade, så att de bidrar till utveckling av hälso- och sjukvården.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Kundtillfredsställelse	Nationell patientenkät	Högre genomsnittligt resultat för dimensionerna i jämförelse med föregående undersökning	Jämförelser med tidigare års mätning kan ej göras eftersom konceptet för nationell patientenkät har förändrats.	Jämförelser med tidigare års mätning kan ej göras eftersom konceptet för nationell patientenkät har förändrats.
Jag har tillgång till den hälso- och sjukvård jag behöver – instämmer helt/delvis	Hälso- och sjukvårdsbarometern	90 %	● 89 % varav Kvinnor 89,5 % och män 88,6 %	● 90 % varav Kvinnor 91,5 % och män 88,1 %
Andel i befolkningen som har stort/mycket stort förtroende för hälso- och sjukvården i sin helhet i sitt landsting/sin region	Hälso- och sjukvårdsbarometern	75 %	● 71,9 % varav Kvinnor 72,6 % och män 72 %	● 72 % varav Kvinnor 74,2 % och män 70,5 %

Detta är viktigt för mig!

Jag får den vård jag behöver, när jag behöver den och på det sätt jag behöver den

Existentiell hälsa och andlig vård

Att arbeta personcentrerat utifrån en helhetssyn innebär att man samtidigt beaktar både fysiska, psykiska, sociala och andliga eller existentiella behov. Olika aspekter av hälsa är nära samverkande och en bearbetning av de existentiella frågorna kan vara en förutsättning för en hälsofrämjande process. All vårdpersonal bör därför kunna ge grundläggande stöd vid existentiella kriser. Människors existentiella hälsa behöver också uppmärksammas i det breda folkhälsoarbetet. Det sker med WHO:s åtta existentiella dimensioner som teoretisk grund och framför allt inom ramen för satsningen *Hälsa för livet*. Inom den specialiserade vården utför Sjukhuskyrkan ett arbete kopplat till existentiella, andliga och religiösa behov. Sedan några år tillbaka håller även muslimsk och buddhistisk andlig vård på att etableras i länet. Enligt Barnkonventionen §14 ska barn ha rätt att själva välja eller välja bort religion.

Etik och bemötande

Bemötandet inom hälso- och sjukvården har en avgörande betydelse för patientens vårdupplevelse. Arbetsplatser och verksamheter ska präglas av ett bra bemötande som bygger på ett humanistiskt och normmedvetet synsätt, respekt och allas lika värde. Reflektion över gemensamma etiska värden är ett sätt att hålla den empatiska förmågan och medkänslan för människors beroende och sårbarhet vid liv. Den etiska värdegrund som uttrycks i bland

annat HSL, i riksdagens prioriteringsbeslut och i det synsätt som företräds av WHO och FN utgör en etisk plattform för hälso- och sjukvården som också knyter an till delar av Region Jönköpings läns program för social hållbarhet.

Det centrala etikrådet har uppdraget att initiera, stödja och stimulera etikarbetet, bland annat genom att

- höja den etiska kompetensen hos medarbetare och förtroendevalda
- främja samtal och etisk reflektion i planering, beslut och daglig verksamhet
- ge vägledning och stöd kring etik och förhållningssätt

Under planperioden ska ett arbete kring prioriteringar i vården ske i samverkan mellan förtroendevalda och profession.

Tillgänglig vård

Tillgängligheten till vården är en central förtroendefråga för hälso- och sjukvården och avgörande för patienters tillfredsställelse med vården. Utgångspunkten är att vården ska vara lätt att nå och ges i rimlig tid. Det är viktigt att patienter kan känna tillit till värden och en trygghet i att man får vård när man behöver den. Det finns en lång tradition av arbete för att förbättra tillgängligheten inom respektive specialitet och verksamhetsområde. Från 1 januari 2019 ska man som patient bli medicinskt bedömd av en

sjuksköterska, läkare eller fysioterapeut inom 3 dagar.

1177 Vårdguiden på telefon ska vara dörren in till vården och stöd i individens kontakt med vården och som en integrerad del i hälso-, sjuk-, tandvårds-

och omsorgsstrukturen. För att öka tillgängligheten till 1177 Vårdguiden på telefon utvecklas nationell samverkan. 1177 ska ha en tydlig koppling till den nära vården och en målsättning under planperioden är att avsevärt förbättra tillgängligheten.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Medicinsk bedömning inom 3 dagar	Nationella väntetidsdatabasen	90 %	Nytt mått	Nytt mått

Flexibla öppettider vid vårdcentraler

Som ett led i arbetet för en bättre och mer tillgänglig nära vård i Region Jönköpings län behöver vårdcentralerna anpassa sina öppettider utifrån patienternas behov. Ett flexibelt öppethållande kan skapa en bättre tillgänglighet för patienterna. Det förutsätter en god bemanning på vårdcentralerna. Den nära vården ska vara första linjens hälso- och sjukvård där flertalet patienter ska söka sig för att få sitt vårdbehov tillgodosett och tillgängligheten behöver bli bättre utifrån patientens behov.

Närakuter

Genom att förtydliga den nära vårdens uppdrag för akuta patienter, utveckla gemensamma arbetssätt och förbättra tillgängligheten till den nära vården ska patientströmmarna styras effektivare från akutmottagningarna till rätt vårdinstans dagtid och kvällar. Närakut bedrivs på vårdcentralen dagtid och är koncentrerad till minst tre platser på jourtid. Vårdcentralernas närakuter/jourcentraler behöver bli mer tillgängliga. För att skapa bättre kvalitet och tillgänglighet ska det göras en översyn av närakuternas öppettider och bemanning.

Fast vårdkontakt

Den nära vården behöver utveckla sitt omhändertagande för att möta multisjukas och äldres behov. Patienter med stora vårdbehov, exempelvis multisjuka och äldre, ska erbjudas kontaktsjuksköterska och fast läkarkontakt. Patienten ska även erbjudas ett patientkontrakt med bland annat en samlad tidsplan över alla inplanerade vårdinsatser.

Mobila närsjukvårdsteam

Utvecklingen går mot att allt fler sjukvårdsinsatser görs i hemmet och allt svårare sjuka vårdas i hemmet. För att möta behoven bör den nära vården i samverkan med den kommunala sjukvården inrätta mobila tvärprofessionella närsjukvårdsteam.

Psykiatri i den nära vården

Invånarnas behov av psykiatrisk öppenvård har ökat. Den nära vårdens uppdrag inom psykisk ohälsa ska förstärkas för att tillgodose detta behov. Ett ökat omhändertagande ska ske av patienter med psykiska besvär i den nära vården. För detta behövs en utveckling av teamarbetet.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Faktisk väntetid till första besök i specialiserad vård – andel kvinnor och män som fick komma inom 60 dagar (somatisk och psykiatrisk vård)	Nationella väntetidsdatabasen	80 %	● 80 %, varav kvinnor 81,3 % och män 78,1 %	● 75 %, varav kvinnor 76,3 % och män 72,3 %
Faktisk väntetid till operation/åtgärd inom specialiserad vård – andel kvinnor och män som fick en operation eller åtgärd inom 60 dagar	Nationella väntetidsdatabasen	80 %	● 77,8 %, varav kvinnor 77,3 % och män 78,3 %	● 75 %, varav kvinnor 74,9 % och män 74,8 %
Genomförda återbesök inom medicinskt måldatum	Diver	90 %	Nytt mätetal 2017	● 68 %, varav kvinnor 70,9 % och män 64,6 %
Tid till ambulans – andel prio 1 larm inom 20 minuter		80%	Nytt mätetal 2019	Nytt mätetal 2019

Sveriges bästa digitala vård

Region Jönköpings län ska utifrån det nationella målet fortsätta investera i e-hälsa och ska ha som mål att bli bäst i Sverige på digitala vårdtjänster och stödsystem. Det ska tas fram en tydlig plan för hur detta kan uppnås.

Välfärdsteknik och e-hälsa är ett expanderande område med stora kvalitetsvinster för den enskilda patienten. Den kan också ge möjlighet till att effektivisera sjukvården. Region Jönköpings län är aktiv i implementeringen av olika välfärdstekniska lösningar och i utveckling av e-hälsområden. Implementering av e-hälsa (IT) ska ske på ett kostnadseffektivt sätt som leder till kvalitetsförbättringar inom vården.

Regeringens och SKLs vision för e-hälsoarbetet utgår ifrån att Sverige år 2025 ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter i syfte att:

- Underlätta för människor att uppnå en god och jämlik hälsa och välfärd
- Utveckla och stärka egna resurser för ökad självständighet och delaktighet i samhällslivet

Region Jönköping län arbetar mot den nationella visionen och arbetet innefattar utveckling, samordning och införande av e-hälsostöd i form av nya vårdtjänster och invånartjänster. Nyttoeffekter ska skapas för:

- Invånare, patient och närstående ska ha tillgång till lättillgänglig och kvalitetssäkrad information, åtkomst till dokumentation från insatser och behandlingar, samt individuellt anpassad service och e-tjänster.
- Vårdpersonal ska ha tillgång till välfungerande och samverkande verksamhets- och beslutsstödsystem som säkerställer hög kvalitet och säkerhet.
- Beslutsfattare ska ha ändamålsenliga verktyg för uppföljning av kvalitet och säkerhet samt få relevanta beslutsunderlag för planering, styrning och resursfördelning.

För att vården ska kunna dra full nytta av och använda e-hälsotjänster optimalt, krävs kontinuerlig utveckling och förbättring av vårdens processer och arbetsflöden. Genom nationell och regional samverkan kring standardiserat arbetssätt kan vården effektiviseras och en ökad kvalitet och patientsäkerhet uppnås. Utgångspunkt är rätt information på rätt plats i rätt tid, med stöd av digitala verktyg för vårdplanering, kunskapsstöd, vårdprocessutveckling via standardisering och systematisering parallellt med personcentrering och med möjlighet till mobilitet och distansarbete. Digitala vårdsbesök är en naturlig del i utvecklingen av vården, och vården blir allt mer digifysisk, det vill säga vården innehåller både digitala och fysiska besök.

FRAMGÅNGSAKTOR Jämlik hälsa och vård

Region Jönköpings län arbetar för jämlik hälsa och att vården ska erbjudas och fördelas på lika villkor. Arbetet med mänskliga rättigheter och diskrimineringsgrunder är en viktig utgångspunkt liksom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Grupper med särskilda behov identifieras och uppmärksammas genom bland annat uppföljning av resultat. Förbättringsarbeten uppmärksammar skillnader i behandling och resultat mellan olika grupper, till exempel kvinnor och män. För att bidra till en mer jämlik hälsa behöver tillgången på kultur öka för personer som har svårt att ta del av den kultur som erbjuds i samhället.

När det gäller hbtq-frågor arbetar vi under devisen: Vi är till för alla

- ingen ska uppleva sig kränkt eller missförstådd på grund av sexuell läggning eller könsidentitet/könsuttryck i mötet med vården
- förebygga och minska ohälsa bland hbtq-personer

- alla ska känna sig välkomna att arbeta hos oss oavsett sexuell läggning eller könsidentitet/könsuttryck.

Detta gäller alla arbetsplatser i Region Jönköpings län oavsett om det är vård eller annan verksamhet. Utbildning i hbtq-frågor liksom diplomering erbjuds verksamheter inom Region Jönköpings län och samarbetspartners.

Asyl och flyktingar

Den nära vården erbjuder hälsoundersökningar åt alla nyanlända asylsökanden i Jönköpings län. Målet är att nå alla med erbjudande om hälsoundersökning. Hälsoskolor har genomförts på olika asylboenden, HVB-hem, föreningar, medborgarskolor, gymnasium, kyrkor och familjecentraler i länet. Ett hälsofrämjande program som omfattar utbildning och information inom områden som egenvård, hälso- och sjukvårdsinformation, sömn, stress och oro samt levnadsvanor. I samband med hälsoskola erbjuds möjlighet till enskilda samtal och rådgivning. Arbetet genomförs av Region Jönköpings läns hälsokommunikatörer i fem olika språkområden.

För personer med utländsk bakgrund finns behov av anpassad kommunikation kring hälsa och svensk sjukvård. En långsiktig modell för fortsatt stöd till målgruppen är framtagen och införs i samverkan med länets kommuner, tillsammans med stödjande insatser för att aktivera invånarnas frivilliga

engagemang. Fortsatt samverkan med kommunerna behövs för att stärka och främja en positiv hälsoutveckling och underlätta integrationsarbetet både för personer i asylprocess och nyanlända. Även ett fortsatt stöd för ensamkommande barn i vård, skola och hem behövs.

Framgångsfaktor: Bästa plats att växa upp och åldras på

Barn och ungdomars hälsa

Symtom på ett nedsatt psykiskt välbefinnande är vanligare bland svenska 15-åringar än i andra länder. Den psykiska ohälsan bland ungdomar ökar stadigt, särskilt hos flickor. Samtidigt ställer fler frågan om hur den existentiella hälsan påverkar hur vi mår, både psykiskt, fysiskt och socialt. För att komma tillrätta med den negativa utvecklingen behöver samverkan mellan Region Jönköpings läns ansvarsområde för unga och kommunens elevhälsa förstärkas.

Barnhälsovård

Barnhälsovården i Jönköpings län arbetar enligt det nationella barnhälsovårdsprogrammet. Syftet är att bidra till en mer jämlik barnhälsovård över hela landet. Betoning i programmet ligger på jämlik hälsovård med generella insatser till alla familjer samt riktade insatser till familjer med behov av extra stöd. Region Jönköpings län ska arbeta tillsammans med kommunerna för att ge barn 0-19 år förutsättningar för bästa möjliga hälsa.

Familjecentraler

Utvecklingen av familjecentraler i kommuner är en viktig del i de förebyggande insatserna för stöd till nyblivna föräldrar. Familjecentralen är en lättillgänglig mötesplats för familjer. Basen är den allmänna kvinno- och barnhälsovården i samverkan med öppna förskolan samt en förebyggande individ- och familjeomsorg (socialtjänst). I dag saknar två kommuner i Region Jönköpings län familjecentral. Förberedelser för familjecentraler pågår i Gnosjö och Mullsjö. Familjecentraler finns tillgängliga för att stötta nyblivna föräldrar med information, praktisk hjälp samt uppmuntra och stimulera ett jämställt och aktivt föräldraskap. Alla familjecentraler ska genomföra föräldrakurser samt särskilt erbjuda pappautbildning. Kvinno- och barnhälsovården ska identifiera ohälsosamma levnadsvanor och motivera till goda levnadsvanor. Målet är att i samverkan med kommunerna etablera minst en familjecentral i varje kommun. En modell för verksamhetsuppföljning med självvärderingsinstrument, föräldraenkät, slussningsstatistik och årshjul har införts på alla familjecentraler.

Ungdomsmottagningar

Ungdomsmottagningen erbjuder insatser som rör sexuell, fysisk, psykisk och social hälsa utifrån en helhetssyn på ungdomar och deras problemformuleringar. Ungdomar ska kunna gå till den ungdomsmottagning de vill. Personalen ska ha bred yrkeskunskap som svarar mot de problem som ungdomarna väntas söka för. Arbetet omfattar uppsökande, förebyggande och behandlande insatser. Ungdomsmottagningarna drivs och samfinansieras tillsammans med länets kommuner.

I dag är många ungdomar äldre när de kommer ut på arbetsmarknaden. Det innebär att allt fler unga hamnar i ett gränsland när det gäller möjlighet till egen försörjning och att förverkliga sina framtidsplaner. Därför behövs en samordning när det gäller åldersgräns på Region Jönköpings läns ungdomsmottagningar och umo.se, som är regionernas och landstingens webbplats för alla som är mellan 13 och 25 år. En översyn görs tillsammans med kommunerna när det gäller vilka åldrar som ska inkluderas samt eventuella justeringar av personalbehov på ungdomsmottagningarna.

Staten lyfter ungdomsmottagningarnas roll för den psykiska hälsan och fördelar statsbidrag för att stärka den psykosociala verksamheten vid länets ungdomsmottagningar. En uppbyggnad av olika digitala tjänster t ex virtuell ungdomsmottagning och andra e-tjänster pågår.

Främja barn och ungdomars hälsa och förebygga psykisk ohälsa

Psykisk ohälsa möts med både hälsofrämjande, förebyggande och riktade insatser i samverkan mellan kommun och landsting/region. Barn- och ungdomshälsans verksamheter för lindrig psykisk problematik är fullt utbyggd med en verksamhet i varje länsdel. Strategigrupp barn och ungas gemensamma satsningar för att utveckla stöd, vård och behandling till barn med både social problematik och psykisk ohälsa fortsätter.

Första linjens psykiatri för barn och unga erbjuds via barn- och ungdomshälsan.

Ett länsövergripande barnskyddsteam i projektform är under uppstart. Teamet ska bedriva utbildning och verka för att en generell kunskapsnivå inom samtliga hälso- och sjukvårdsinstanser upprätthålls, bedriva uppföljning och kvalitetssäkring och formulera rutiner för handläggning av barn som far illa. Dessutom ska teamet konsultativt bistå vid den medicinska utredningen och vid anmälningar till de sociala och polisiära myndigheterna.

Barnahus är en samverkan mellan polis, åklagare, socialtjänst, barnmedicin, rättsmedicin och BUP (barn- och ungdomspsykiatri) vid misstanke om misshandel eller sexuella övergrepp mot barn och ungdomar. Barnahus har två övergripande mål; dels att förstärka barns rättigheter och ge barnen bättre stöd, dels att höja kvaliteten på genomförda utredningar så att domstolarna på bättre grunder kan fälla eller fria misstänkta gärningsmän.

Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)

Behovet av barn- och ungdomspsykiatriens verksamhet har ökat markant under flera år. Antalet barn som behöver bättre stöd för att klara sin skolgång eller sin vardag på grund av neuropsykisk funktionsnedsättning ökar. Föräldrar som söker stöd och hjälp för sitt barn via barnhälsovården eller skolverksamheten blir ofta remitterade till BUP, barn- och ungdomspsykiatri. Det är angeläget med snabbt omhändertagande och kort väntetider till utredning och behandling så att stödinsatser kan erbjudas, vilket kan bli avgörande för framtida personlig utveckling och välmående. Detta måste ske i samverkan med kommunerna.

Barn på sjukhus

Region Jönköpings län arbetar med Barnkonventionen som grund och Nordisk nätverk för Barn och ungas rätt och behov inom hälso- och sjukvårds (NOBAB:s) riktlinjer som bygger på konventionen för att säkra att barn och unga bemöts och vårdas på bästa sätt. En utredning genomfördes under 2018 som förtydligade att barn som söker kirurgisk eller ortopedisk vård på akutsjukhusen i Eksjö och Värnamo och som planeras att vårdas mer än 48 timmar på sjukhus förflyttas direkt till

barn- och ungdomsmedicinska kliniken, Länssjukhuset Ryhov.

Trygg och säker vård och omsorg

Kommunernas och Region Jönköping läns utveckling av samordnad vårdplanering vid in- och utskrivning från sjukhus fortsätter liksom utvecklingen av vård och stöd i hemmet. Målet för arbetet med Trygg och säker vård och omsorg är att invånarna i Jönköpings län ska kunna säga "Jag får den vård jag behöver, när jag behöver den och där jag behöver den". Vårdcentralens vård-samordnare är koordinatör och fast vårdkontakt vid in- och utskrivning från sjukhus. Vårdsamordnaren samverkar med sjukhus, kommun, patient och närstående för att säkerställa att god och effektiv vård sker i hemmet. Ledtiderna vid utskrivning från den slutna vården ska hållas så korta som möjligt när vistelse på sjukhus är nödvändig. Läkarmedverkan i hemsjukvården ska förstärkas.

Kroniska sjukdomar

Den nära vården ska erbjuda invånare med kroniska sjukdomar det stöd och den tillgänglighet de behöver för att kunna leva med så hög livskvalitet som möjligt. Utvecklingsarbetet omfattar bland annat fördjupad kartläggning av invånarnas behov, förbättrade arbetssätt och uppföljningsrutiner, kompetensutveckling, e-hälsa och effektiva självhjälpsstöd. Insatserna ska minska behandling med flera samtidiga läkemedel, inskrivningar på sjukhus, återinläggningar och undvikbar sjukhusvård. Patientens egna erfarenheter ska tas tillvara.

Somatisk hälsa vid psykisk sjukdom

Under planperioden genomförs förbättringsarbeten i samverkan mellan den specialiserade psykiatriska vården, den nära vården och kommunen. Syftet är att förbättra resultaten för somatisk samsjuklighet, upprättade hälsoplaner, hälsofrämjande insatser, samordnade vårdplaneringar och patientnöjdhet. Äldres psykiska hälsa är ett viktigt område att satsa på.

STRATEGISKT MÅL: Bra munhälsa och god tandvård

Tandvårdens mål är bra munhälsa på lika villkor för länets befolkning. Sambandet mellan tandhälsa och allmän hälsa blir allt tydligare. Därför är det hälsofrämjande och förebyggande arbetet viktigt för alla patientgrupper. Inom allmäntandvården kan både vuxna, barn och ungdomar fritt välja vårdgivare. Tillgängligheten till Folk tandvården har

minskat och det förekommer väntetider både internt för revisionspatienter och för nya patienter. Satsningar för att möta behovet bör prioriteras. Vård och behandling ska så långt som möjligt utföras och genomföras i samråd med patienten. Tillgänglighet och bemötande ska prioriteras.

FRAMGÅNGSFAKTOR Integrera och utveckla det förebyggande arbetet för att nå hälsoeffekter hos befolkningen

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Andel kariesfria 19-åringar Resultaten kommer att redovisas i andel kvinnor och andel män.	IT-systemet T4	45 %	● 46,2 %, varav kvinnor 46,3 % och män 46,1 %	● 42 %, varav kvinnor 43,0 % och män 41,4 %

FRAMGÅNGSFAKTOR God tillgänglighet och bra bemötande

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Andel revisionspatienter i tid till undersökning och behandling – Folk tandvården totalt	T4/Diver	90 %	Nytt mått 2019	Nytt mått 2019
Specialisttandvården – antal remisspatienter som väntat mer än 60 dagar	T4/Diver	0		
Täckningsgrad för den uppsökande verksamheten	Statistik	90%	● 94 %	● 95 %
Andel berättigande till nödvändig tandvård som fått den utförd	Statistik	Bättre än föregående år	● 51 %, varav kvinnor 48 %, och män 55 %	● 50 %, varav kvinnor 47 % och män 54 %

Tillgänglig vård är en viktig grundförutsättning för Region Jönköpings läns övergripande befolkningsansvar och mål om god tandvård. I begreppet ”god tillgänglighet” ingår olika delar som kort väntetid för att få komma till en tandläkare, ökad tillgänglighet med längre öppettider och service alla vardagar samt rimligt avstånd till närmaste klinik.

Allt fler äldre har egna tänder kvar högt upp i åren, vilket ställer stora krav på samverkan mellan omsorg, vård och tandvård. För att möta det ökade behovet måste nya arbetssätt utvecklas så att rätt kompetens används inom olika områden. Informationen till patienter och anhöriga om nödvändig tandvård ska förbättras.

För att patienter ska känna förtroende för tandvården och bli nöjda, krävs bra bemötande och

bra omhändertagande. Alla patienter ska informeras om behandlingsalternativ, kostnad, tidsåtgång med mera. Det ökade vårdtrycket medför att arbetet med att förbättra tillgängligheten måste fortsätta.

För att solidariskt finansiera barn och ungdomar med stora tandvårdsbehov föreslås att en gemensam budget skapas. Definitionen för stora tandvårdsbehov är barn och ungdomar som har en årlig behandlingsskostnad som överstiger 15 000 kronor. I dagsläget motsvarar det cirka 90 stycken barn och ungdomar och en total behandlingsskostnad på cirka 600 000 kronor som överstiger 15 000 kronor (baserat på folktandvårdens prislista). För att skapa en budget på 600 000 kronor behöver barntandvårdspenget (2018: 1 340 kr/barn) reduceras med 8 kronor. Nuvarande differentiering av barntandvårdspenget påverkas inte av detta.

Perspektiv: Process och produktion

I huvuduppdraget ingår att medverka till god folkhälsa samt ge kunskapsbaserad, ändamålsenlig och säker vård. Verksamheterna ska kännetecknas av kund- och processorientering och ledas med utgångspunkt från vad som är bäst för invånarna, patienterna och deras närstående.

God folkhälsa är även en del i regional utveckling. Många aktörer i samhället kan tillsammans påverka hälsa och ohälsotal. Förebyggande arbete är viktiga satsningsområden för att minska risken för kroniska sjukdomar och cancer.

STRATEGISKT MÅL: Bra folkhälsoarbete

FRAMGÅNGSAKTOR Effektiva och ändamålsenliga processer

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Indikatorer i Öppna jämförelser	Värden i siffror	Förbättring		● 63 % förbättring

Handlingsplanen för jämlik hälsa revideras för perioden 2018-2019. Exempel på aktiviteter som fått genomslag är kompetenslyft inom socio-ekonomisk metodik och medborgarmedverkan, utvecklade av stöd för ungas psykiska hälsa, insatser för nyanländas hälsa samt digitalisering av hälsosamtalen som genomförs av barnhälsovården, elevhälsan och den nära vården. Samverkan kring idrottskolor för äldre, språkutveckling för barn och koncept för samtalsgrupper har prövats och sprids i hela länet.

Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser

Satsningar på hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser fortsätter i den nära vården. Vårdcentralerna ska delta i och initiera hälsofrämjande arbete i samverkan med kommunen, civilsamhället och andra aktörer i närområdet. Samverkan ska utgå från de befolkningsgrupper som har störst behov.

Vårdenheten ska lägga stor vikt vid behandling och förebyggande av sjukdom samt främja patienternas hälsa och livskvalitet genom att främja goda levnadsvanor och psykisk hälsa. Samtal om levnadsvanorna och psykisk hälsa ska vara en naturlig del i patientmötet. Vårdcentralen ska erbjuda alla hälsosamtal det år de fyller 40, 50, 60 och 70 år. Digital process för barnhälsovårdens och den nära vården hälsosamtal infördes under 2018. Under 2019 utvärderas effekterna av hälsosamtal.

Invånarprogram för tobaksavvänjning samt psykisk ohälsa och kronisk sjukdom införs via plattformen för stöd och behandling. Handlingsplaner för alkohol- och drogförebyggande insatser, sexuell hälsa, och våld i nära relationer är en grund för samverkan i folkhälsoarbetet.

Region Jönköpings län är medlem i nätverket Hälsofrämjande hälso- och sjukvård och ska arbeta aktivt för en hälsofrämjande hälso- och sjukvård och ha representanter i nationella temagrupper.

Samverkan med arbetsgivare, försäkringskassan och vården för att minska sjukskrivningar ska utvecklas utifrån erfarenheter från Hälsocenter i Värnamo.

Hälsa för livet

Hälsa för livet är Region Jönköpings län förbättringsarbete utifrån det nationella innovationsprojektet Flippen i den nära vården. I projektet utmanar vårdcentralerna rådande vårdssystem genom att utveckla och testa nya arbetssätt för att möta människors behov av hälsa på ett bättre sätt.

I delprojektet Meny till invånarna etableras ett samlat stöd som underlättar för invånarna att hantera sin egen hälsa. Den nära vården ska använda och hänvisa till utbudet av digitala invånartjänster och aktiviteter. Digitala tjänster är förstahandsvalet för egenvård.

Rehabilitering

Rehabiliteringsverksamheterna omfattar många olika professioner och kompetenser som erbjuder mångskiftande insatser och aktiviteter. En fortsatt utveckling sker för en samlad och strukturerad kunskapsbas för rehabilitering. Att ta tillvara individens resurser och erbjuda professionell kompetens för att stödja och utveckla dessa, är en viktig del i den personcentrerade vården. Inom området återfinns en bred och varierad rehabiliteringsresurs som riktar fokus mot

funktionsnedsättningar orsakade av sjukdomar, störningar och skador samt behandling mot smärta.

Rehabilitering inom den nära vården som basen för hälso- och sjukvården, är ett viktigt område där arbete för att säkerställa jämlika förutsättningar behöver ske. Samarbete med specialistsjukvården, den nära vården och kommunerna är nödvändig för trygga och säkra övergångar och en bra rehabiliteringsprocess för den enskilde. Under 2019 utreds om gemensamma mål för rehabilitering kan ske tillsammans med kommunerna, exempelvis inom rehabilitering efter stroke.

Rehabilitering – återgång i arbete

Effektiv rehabilitering är viktig för ett väl fungerande arbetsliv. Den är också en förutsättning för att gå från utanförskap till arbetsgemenskap. Rehabiliteringen ska ske till 100 procent av den egna förmågan. Det krävs ett lagarbete som omfattar medicinsk, arbetslivsinriktad och social rehabilitering för att åstadkomma goda resultat.

En överenskommelse för 2017-2018 har slutits mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). En länsövergripande organisation med processledare och rehab koordinatörer finns. Rehabkoordinatorer finns på alla vårdcentraler och kliniker med hög sjukskrivningsfrekvens.

Region Jönköpings län har successivt utvecklat samarbete med arbetsgivare, Arbetsförmedling och socialtjänst i sjukfall. Insatser ges för patienter med lindrig och medelsvår psykisk ohälsa och långvarig smärta inom ramen för ovanstående överenskommelse. Syftet är att förebygga sjukskrivningar och att stödja kvinnor och män med psykisk ohälsa eller långvarig smärta som är sjukskrivna till att återgå i arbete.

Samordningsförbunden

Länets tre samordningsförbund har bedrivit finansiell samordning inom exempelvis rehabiliteringsområdet under nästan tio år. De består av Region Jönköpings län, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och kommunerna. Samordningsförbunden stödjer samverkan och insatser som syftar till att personer i yrkesverksam ålder, med behov av samordnade rehabiliteringsinsatser från flera parter, ska nå eller förbättra sin förmåga att arbeta eller studera. Insatserna är både långsiktiga och i projektform. Detta är en viktig verksamhet som ska stödja personer att komma i arbete. För att säkerställa att samordningen sker på optimalt sätt ska verksamheten ses över. Under 2019 behöver det göras en översyn av samordningsförbundens organisation och framtida uppdrag.

Kulturunderstödd rehabilitering (KUR) erbjuds i majoriteten av länets kommuner till patienter som är sjukskrivna för psykisk ohälsa och/eller smärta. Framtagen samverkansmodell utgår från en delad kostnad mellan aktuell kommun och Region Jönköpings län. Från och med 2018 koordineras natur- och kulturunderstödd rehabilitering av en länsamordnare.

Naturunderstödd grön rehabilitering riktar sig till personer med stressrelaterade sjukdomar, som utmattningssyndrom, depressioner, ångest samt smärttillstånd som utvecklas i samband med långvarigt stresstillstånd. Syftet är att genom en naturunderstödd rehabilitering ge möjlighet till återhämtning, stärka självkänsla och börja en nyorientering genom förändrade vanor i det dagliga livet.

STRATEGISKT MÅL: Säker hälso- och sjukvård

FRAMGÅNGSAKTOR Effektiva och ändamålsenliga processer

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Vårdprevention - Andel av patienter som bedömts ha risk inom område fall, undernäring, trycksår som fått åtgärd insatt (riskpatienter)	Senior alert	– mål 90 %	Nytt mått 2017	● 79 %

Region Jönköpings län är bland de ledande i Sverige och ska vara i världsklass i patientsäkerhet. *Säker vård – alla gånger* är utgångspunkt för allt arbete och med målsättningen att patientsäkerheten är den bästa möjliga. Arbetet för patientsäkerhet

utvecklas och förbättras fortlöpande i takt med hälso- och sjukvårdens utveckling. Patienters och brukares erfarenheter och kunskaper tas tillvara för att utveckla nya arbetssätt.

Region Jönköpings läns värdegrund vägleder patientsäkerhetsarbetet och viktiga framgångsfaktorer är att hälso- och sjukvården är personcentrerad, kunskapsbaserad, resultatorienterad samt organiserad för att skapa förutsättningar för en säker vård.

Att ledning på alla nivåer är engagerad och tar ansvar för patientsäkerheten är avgörande. I säkerhetsarbetet behövs team och tvärprofessionella mötesplatser samt ett engagemang där alla tar ansvar, agerar och samverkar för bästa möjliga patientsäkerhet. Preventiva förhållningssätt är nödvändiga – att säkra steget före, att ta sidledes ansvar och horisontell integrering är viktiga principer. Pågående utvecklingsarbete visar också hur viktigt det är i säkerhetsarbetet att arbetsplatser analyserar varför något fungerar bra och hur man tar tillvara denna förståelse för att minska risken att fel uppstår.

Fortsatt satsning på patientsäkerhetsutbildning av vårdens professioner och av medarbetare och ledare på alla nivåer, samt utveckling och forskning i nationella och internationella nätverk möjliggör utveckling. Den kliniska utvecklingen är liksom rekrytering och kompetensutveckling avgörande komponenter. Metodikum, Region Jönköpings läns centrum för klinisk träning och medicinsk simulering, har en central betydelse för kompetensutveckling och teamträning, och verksamheten där utvecklas under planperioden.

Strategiska fokusområden för arbetet med patientsäkerhet är:

- Personcentrering och processutveckling med ständiga förbättringar där säker vård alla gånger är i fokus.
- Utveckla och använd bästa rutiner och riktlinjer enligt evidens och beprövad erfarenhet.
- Utveckla och använd arbetssätt för riskhantering.

- Utveckla och använd arbetssätt för kontroll, anpassning och reaktion i den dynamiska vården.
- Begränsning av vårdskadans effekt om den ändå inträffar (för patient, närstående och vårdpersonal).

Under planperioden utvecklas arbetssätt i linje med dessa strategiska fokusområden. Utvecklingen följs genom mätningar som dels stimulerar utvecklingsarbetet i fokusområden, dels redovisar resultatet av arbetet.

Särskilt viktiga områden i arbetet med patientsäkerhet är ledningens engagemang, att minska vårdrelaterade infektioner, Strama-arbetet för adekvat antibiotikaanvändning, arbetssätt och vårdmiljöer som minskar risken för spridning av multiresistenta bakterier, läkemedelsarbetet, vårdpreventionsarbetet för att minska risk för fallskada, trycksår, undernäring och dålig munhälsa, samt åtgärder för att minska risker i vårdens övergångar.

STRATEGISKT MÅL: Kunskapsbaserad och ändamålsenlig vård

FRAMGÅNGSAKTOR Effektiva och ändamålsenliga processer

Strategin för hälso- och sjukvården inklusive tandvården är att *"Gå från mycket bra till bästa möjliga"* för att skapa mer värde för invånarna och minska kostnaderna.

Kunskapsstyrning

Utgångspunkten är att bästa möjliga kunskap ska finnas tillgänglig vid varje möte mellan vårdpersonal och patient. Det ska vara lätt att göra

rätt och det ska finnas förutsättningar för lärande. Det är i mötet mellan vårdpersonal och patient som värdet skapas. Det är där det avgörs hur effektivt och ändamålsenligt kunskapsstyrningssystemet, på alla nivåer, är.

Nationell vision: Vår framgång räknas i liv och jämlik hälsa.

Landsting och regioner har etablerat en sammanhållen struktur för kunskapsstyrning i

hälso-och sjukvården. Genom en gemensam struktur som långsiktigt ger stöd för kunskapsstyrning på olika nivåer i systemet skapas förutsättningar för en mer kunskapsbaserad, jämlik och resurseffektiv vård av hög kvalitet. Etableringen innebär för Region Jönköpings län att vi åtar oss att i samverkan arbeta utifrån den gemensamma visionen, att samarbeta inom strukturen, anpassa och långsiktigt säkra en regional och lokal kunskapsorganisation samt avsätter resurser regionalt, i form av värdskap och tid för experter att delta i grupperingar.

Socialstyrelsens och Sveriges Kommuner och Landstings *Öppna jämförelser* har inneburit ökat fokus på kliniska resultat. Den nationella webbplatsen *Vården i siffror* är en viktig del i den kontinuerliga uppföljningen av kliniska resultat. Det är angeläget att kunskapsstyrningen tar sin plats tillsammans med tillgänglighet, patientsäkerhet och ekonomi i ledningssystemen på alla nivåer i systemet.

Region Jönköpings län använder och utvecklar *kliniska kunskapsstöd* för den nära vården (FAKTA) och den specialiserade vården. Syftet är att säkra att bästa möjliga resultat nås med så liten variation som möjligt. Nationellt pågår arbete med att samordna de kliniska kunskapsstöden med syfte att stärka förutsättningarna för god och jämlik hälso- och sjukvård.

Region Jönköpings län är ledande i utvecklingen av metoder för praktisk användning av *nationella kvalitetsregister*. Regionerna i sydöstra sjukvårdsregionen; Östergötland, Jönköping och Kalmar har även etablerat ett regionellt registercentrum, registercentrum sydost (RCSO). RCSO har speciell kompetens inom områden som patientmedverkan, patientrapporterade mått och förbättringskunskap.

Nationella riktlinjer

De senaste åren har Socialstyrelsen utarbetat nationella riktlinjer inom en rad områden. Arbetet inom verksamheterna anpassas successivt till riktlinjerna, vilket kan innebära både ökade och minskade kostnader för Region Jönköpings län.

Cancervård

Antalet patienter som får cancerdiagnos ökar med 0,5 procent för män och 1,8 procent för kvinnor. Samtidigt förbättras överlevnaden, vilket innebär att antalet människor som lever med cancer ökar med 5 procent årligen. Ökningen beror på att en allt större andel av befolkningen är äldre (>65år) samt bättre behandlingsmetoder och läkemedel.

En femårig satsning har genomförts över hela landet för att korta väntetiderna till cancervården.

Målet är att färre ska insjukna i cancer, fler ska överleva längre och få bättre livskvalitet. Vården ska vara jämlik, hålla samman bättre och patientens perspektiv och medverkan ska stärkas. Standardiserade vårdförlopp ska förkorta tiden mellan välgrundad misstanke om cancer till start av första behandling. Till hjälp i det arbetet finns Regionalt Cancercentrum, RCC.

Utifrån dessa förutsättningar har Region Jönköpings län tagit fram en ett antal prioriterade utvecklingsområden med löften som utgångspunkt.

Regionalt cancercentrum sydöst (RCC Sydöst) har utformat sex löften till invånarna. Alla patienter med cancer ska:

- få behandling inom fyra veckor (om inte annat anges i standardiserade vårdförlopp)
- erbjudas diagnostik och behandling enligt Best practice
- vara välinformerade och delaktiga genom hela vårdkedjan
- få lika god palliativ vård oavsett bostadsort
- erbjudas bästa möjliga hälsofrämjande insatser och välfungerande screeningprogram
- Regionalt cancercentrum sydöst ska prioritera patientnära forskning inom cancerområdet.

Nivåstruktureringsarbetet fortsätter utifrån nationella beslut och diskussion inom regionala cancercentra (RCC). Patienter som behandlas på sjukhus på längre avstånd från hemmet ska erbjudas kontakt och omhändertagande av den nära vården.

Sedan 2015 har Region Jönköpings län arbetat intensivt med att införa standardiserade vårdförlopp (SVF). Fram till och med 2018 har 31 SVF implementerats. Arbetet sker i nära samarbete mellan olika verksamhetsområden och den nära vården. Cancervården ska präglas av personcentrerat arbetssätt, där patientens delaktighet och medverkan är viktig. Alla patienter som påbörjar behandling ska erbjudas en kontaktsjuksköterska och få en skriftlig vårdplan. Mer avancerad vård förutsätter utvecklad kompetens, att vi arbetar i processer och har en väl fungerande multidisciplinär organisation. Kontaktsjuksköterskor ska erbjuda individuellt stöd till patienter och närstående, samordna och underlätta snabb tillgång till högkvalitativ medicinsk och psykosocial vård genom hela patientens process.

Nationella riktlinjer och standardiserade vårdförlopp kräver vid införande och utveckling att resurser anpassas, till exempel för övergång till mer och dyrare diagnostik och nya oftast kostsamma läkemedel. Under 2018 sker installation av PET-CT på Länssjukhuset Ryhov. Region Jönköpings län deltar aktivt i arbetet med så kallat ordnat införande, samtidigt som äldre behandlingar med

begränsat värde måste fasas ut. På grund av en vidare indikation för endoskopi vid misstanke om tjocktarmscancer samt som förberedelse för screening är en utökning av endoskopi verksamheten nödvändig. Ett diagnostiskt centrum för prostatacancer utreds under 2018 och inrättas under 2019.

Det förebyggande arbetet är viktigt inom cancersjukvården. En framtagen plan finns för detta inom RCC sydöst, med särskilt fokus på rökning. Nödvändiga screeningprogram införs i takt med nationella riktlinjer och beslut inom sydöstra sjukvårdsregionen. Regionen ska särskilt arbeta med att få ett högt deltagande i mammografiscreeningen.

Rehabiliteringskedjan efter cancersjukdom ska stärkas. Cancerrehabilitering är en viktig del som måste säkerställas och utvecklas. Processgrupp cancerrehabilitering har upprättats med uppdrag att utveckla en trygg personcentrerad, behovsriktad och resurseffektiv rehabilitering av hög kvalitet. Arbetet organiseras i rehabiliteringsförlopp som följer de standardiserade vårdförloppen för att redan under utredningstiden kunna ge stöd till patienten för olika rehabiliteringsformer och egenvård.

Medicinsk genetik

I cancerplanen 2016–2019 som utgår från Regionala cancercentrums uppdrag från riksdag och regering påtalas behovet av utveckling inom onkogenetisk verksamhet. En onkogenetisk mottagning finns vid onkologkliniken, Länssjukhuset Ryhov. Verksamheten är en länsövergripande resurs med uppdrag att erbjuda rådgivning till patienter och anhöriga om ärftlighet för cancer och om onkogenetisk utredning samt att vara ett kunskapsstöd till klinikerna. Mottagningen samverkar med den onkogenetiska mottagningen vid Universitetssjukhuset i Linköping vid högspecialiserade utredningar med genanalys och riskbedömning av ärftlighet för att utveckla cancersjukdom. Verksamheten ökar i omfattning i takt med att möjligheterna att spåra mutationer som kan utvecklas till tumörer ökar. Det pågår även en utveckling inom hjärt-kärlområdet.

Palliativ vård – vård i livets slutskede

Alla har rätt att få ett värdigt slut och att leva hela livet. Behoven hos personer med obotlig sjukdom varierar över tid och kan uppstå oavsett ålder, diagnos och var personen får sin vård. Den palliativa vården bedrivs utifrån det nationella vårdprogrammet i samspel mellan kommunal vård och omsorg, vårdcentraler och specialiserad vård i Jönköpings län. En god palliativ vård utgår från de fyra hörnstenarna symtomlindring, multi-professionellt samarbete, kommunikation och relation samt stöd till närstående, som samtliga är

väsentliga delar för livskvaliteten och för en god vård i livets slutskede. Den palliativa vården i livets slutskede omfattar fler diagnoser än cancer och ska integreras i vården av kroniska sjukdomar.

Allmän palliativ vård ska kunna erbjudas där personen befinner sig i hemmet, på sjukhus eller i kommunens särskilda boenden. Kompetensutveckling, teamarbete samt strukturer som stödjer ständiga förbättringar är grunden för en förbättrad palliativ vård utanför sjukhusen. Det är viktigt att patienter och anhöriga känner sig trygga med vården som ges i hemmet. Ett processarbete pågår för att synliggöra och genomföra de områden som behöver utvecklas i samverkan.

Specialiserad palliativ vård ska erbjudas när det behövs. En länsgemensam enhet som innefattar palliativa vårdenheter och mobila geriatriska team är bildad i länet. En kontinuerlig kompetensutveckling inom området palliativmedicin sker för berörd personal inom såväl slutenvård, specialiserad palliativ vård, primärvård och annan öppenvård där även kommunernas hemsjukvård innefattas.

Kvinnors hälsa och förlossning

Förlossningsvården behöver förstärkas och göras mer kunskapsbaserad och jämlik i en situation när länets befolkning växer. Det behöver anställas fler barnmorskor på de tre akutsjukhusen. Vårdkedjan och kunskapsstöd ska utvecklas för att skapa en trygg och säker vård för kvinnan i samband med graviditet, förlossning och eftervård, samt förbättring av neonatalvården. Arbetet med kvinnors hälsa och att förebygga våld i nära relation behöver intensifieras. Sjukvården ska ha en aktiv roll i att fånga upp och hantera frågor om våld.

Alternativ till våld (ATV)

Verksamheten Alternativ till våld (ATV) har de två senaste åren, i ett statsfinansierat projekt, erbjudit psykologisk behandling till personer som utvecklat en psykisk ohälsa till följd av utsatthet av våld i nära relationer. ATV erbjuder även psykologisk behandling till de som utövar våld i nära relationer. Projekttiden upphör vid årsskiftet 2018-2019 och behöver utvärderas. Samtidigt är det ett viktigt arbete som behöver fortsätta i någon form under tiden som utvärderingen sker

Habilitering

Habiliteringen ska ge stöd och behandling till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar. Socialstyrelsen har konstaterat att habilitering i Sverige är ett alldeles för lågt prioriterat område utifrån behov. Genom bra habilitering underlättas tillvaron för personer med funktionsnedsättningar

och därigenom skapas förutsättningar för större delaktighet i samhällslivet.

Tidiga adekvata insatser i livet har bästa effekt och sparar lidande för den enskilde och dess omgivning. Behovet av habiliteringsinsatser till barn har ökat markant under senare år. Inte minst inom neuro-psykiatriområdet, men också för barn med grava fysiska och psykiska funktionsnedsättningar. En ny grupp inom habiliteringssektorn är de barn som överlever tack vare en bättre hälso- och sjukvård, men med omfattande funktionsnedsättningar. Insatser för att underlätta övergången från barn- till vuxenhabiliteringen ska intensifieras.

Såväl den medicinska som den medicintekniska utvecklingen innebär att behoven av habiliteringsinsatser både har ökat och förändrats för grupper som exempelvis svårt sjuka barn med komplicerade missbildningar som överlever i större omfattning, liksom barn som föds mycket för tidigt. Andra exempel är döva barn med cochlea-implantat och barn med autism. Även nyanlända till Sverige med behov av specialisthabilitering ökar.

Under planperioden höjs standarden på habiliteringens lokaler i Värnamo så att habilitering kan bedrivas jämlikt i hela länet.

Funktionshinderområdet

Funktionsnedsättning innebär en nedsättning av fysisk, psykisk, sensorisk eller intellektuell funktionsförmåga. Funktionshinder definieras som den begränsning funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Begreppet tillgänglighet används för att beskriva hur väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för människor med funktionsnedsättning. Detta innefattar även tillgången till information och ett bra bemötande. För att skapa jämlika förutsättningar och en jämlik vård/hälsa arbetar vi för de nationella målen:

- principen om universell utformning,
- befintliga brister i tillgängligheten,
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet
- förebygga och motverka diskriminering

Insatser ska göras som stödjer att patienter med funktionsnedsättningar får vård på lika villkor. Region Jönköpings län har ansvar för rådgivning och annat stöd, enligt § 9 i LSS.

Hjälpmedelsverksamhet

Området omfattar övergripande funktionshinder- och hjälpmedelsfrågor, verksamhet vid hjälpmedelscentral, audionommottagning och syncentral samt ortopedtekniska hjälpmedel. Hjälpmedelscentralen ansvarar för hjälpmedelsförsörjning till både Region Jönköpings läns

verksamheter och till länets kommuner. Det är viktigt att den sammanhållna hjälpmedelsverksamheten fungerar på bästa möjliga sätt, för att kunna möta länsinvånarnas behov av hjälpmedel. Regelverket *Hjälpmedel i Jönköpings län* är gemensamt och målet är att länsinvånarna ska få samma möjlighet till hjälpmedel oavsett bostadsort och vem som är huvudman i det enskilda fallet. Från och med 2019 delas inga kostnadsfria halkskydd/broddar ut till personer över 65 år.

Psykiatri

En flerårig satsning pågår för utveckling inom området psykisk hälsa. Arbetet omfattar såväl främjande av psykisk hälsa, förebyggande och tidiga insatser som behandling, stöd och rehabilitering för personer med allvarliga psykiska sjukdomar och psykisk funktionsnedsättning. Den som söker psykiatrisk öppenvård ska ha rätt till utredning och behandling från personal med specialistkompetens inom sitt område. Teambaserat arbete som är specialiserat på olika typer av diagnosgrupper ger goda förutsättningar att möta behoven hos patienten. För att klara det krävs en sammanhållen vård och en förstärkt öppenvård med bättre samverkan mellan huvudmännen samt en ökad dialog med patient- och brukarföreningar. Vården behöver även bli bättre på att möta och behandla personer med trauma som kan utveckla posttraumatiskt stressyndrom (PTSD).

Arbete pågår för att uppnå jämlik psykiatrisk vård i länet och där vården är bland den bästa i landet, inom följande utvecklingsområden:

- En personcentrerad vård där den individuella vårdplanen utformas så att erfarenhet och kunskap om individens behov tas tillvara på bästa sätt för att erbjuda en vård på rätt nivå.
- Fortsatt utveckling av samarbetet med primärvård och kommun.
- Fortsatt utveckling av patient- och närståendeinflytande.
- Fortsätta förbättra den somatiska hälsan för personer med psykisk sjukdom.
- Fortsatt samverkan inom riskbruk, missbruk och beroende med fokus på att utveckla verksamheter över huvudmannagränser. Tillnyktringsenhet etableras. Integrerad beroendemottagning startar under 2019 i samverkan med kommunerna.

Rättspsykiatri

Köp av rättspsykiatriska vårdplatser regleras i *Överenskommelse om Samverkan och vård i Sydöstra sjukvårdsregionen samt Vård vid US 2017*. Sedan 2016 råder det brist på rättspsykiatriska vårdplatser i Sverige. I nuläget nyttjas fler än de avtalade platserna i Vadstena, därutöver köps platser i andra landsting. En optimal

användning av rättspsykiatriska vårdplatser i Vadstena är ett område att utveckla.

Läkemedelsanvändning

Region Jönköpings län arbetar för att nå en rationell, säker och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning.

Kostnaderna för läkemedel har ökat i Sverige och även i Jönköpings län. Nya läkemedel ger möjligheter till bättre behandlingsresultat, men leder samtidigt till ökade kostnader för läkemedelsbehandling, särskilt inom den specialiserade vården. Region Jönköpings län har en välfungerande rutin för införande av nya kostnadskrävande läkemedel. Region Jönköpings län deltar aktivt i arbetet med att utveckla samarbete i sydöstra sjukvårdsregionen och på nationell nivå.

Resultat i *Öppna jämförelser* visar att Region Jönköpings län har god följsamhet gentemot nationella riktlinjer där läkemedelsbehandling på rätt indikation ingår. Samtidigt är andel äldre (75 år och äldre) som har tio eller fler läkemedel (polyfarmaci) fler jämfört med övriga Sverige. En handlingsplan har tagits fram innehållande flera åtgärder för att minska polyfarmaci. Bland annat ingår uppföljning av detta på vårdcentralsnivå med stöd av Läkemedelskommitténs forskningsmål. Även fokus på uppföljning av medicinska resultat av läkemedelsbehandling har under senaste året ökat.

Ambulanstransporter med prehospital vård och transporter som ej kräver ambulans

En översyn har gjorts av ambulanssjukvården i länet med anledning av tidigare underskott, nytt arbetstidsavtal och behov av förändrad schemaläggning. Översynen har även utgått ifrån belägningsgrad och insatstider. Ambulansverksamheten behöver tillföras medel för befintligt underskott, förändring i avtal med SOS-Alarm och ökade kostnader för avskrivning. Personalförstärkning krävs för att anpassas till nytt arbetstidsavtal. En förstärkning sker även med två dagambulanser.

De två dagambulanserna kommer att placeras så att de tillsammans med befintliga ambulanser ger bästa möjliga tillgänglighet i hela länet, vilket innebär att insatstider kan minskas till Aneby och Mullsjö. Detta innebär en utökning med 17 medarbetare och en budgetförstärkning med 34,1 miljoner kronor per år.

En utredning görs kring en del av transporterna som idag sker med ambulans kan utföras på annat sätt.

Region Jönköpings län kommer att arbeta för att det finns utbildningsplatser för ambulanssjukvårdare så att nuvarande andel av ambulanssjukvårdare kan bibehållas.

På orter där inställetiden för ambulanser är lång, har Region Jönköpings län idag så kallade IVPA-larm (= I Väntan På Ambulans) i samverkan med kommunal räddningstjänst. Det innebär att räddningstjänsten på aktuell ort får larm via 112 och har då möjlighet att till exempel utföra defibrillering vid hjärtstopp i väntan på ambulans. Region Jönköpings län står för kostnader för del av utbildning och utrustning.

Region Jönköpings län är tillsammans med övriga landsting/regioner medlemmar i Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg (KSA). Kommunalförbundets uppdrag är att upphandla och äga flygplan samt administrera och sköta ambulansflygverksamheten. Verksamheten i kommunalförbundet beräknas vara i drift 2020, tillsvidare har Region Jönköpings län tillsammans med Region Östergötland och Kalmar läns landsting upphandlat ambulansflygstjänster.

Bidrag inom folkhälsoområdet

Region Jönköpings län lämnar bidrag till organisationer som arbetar inom ramen för de elva nationella målen för folkhälsoarbete där fokus är på samhällseliga förutsättningar för god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Bidragen är en viktig stimulans till civilsamhället för att möjliggöra mer stöd för invånarna att kunna hantera sin hälsa. Bidraget kan ges som organisationsstöd och/eller verksamhetsstöd men också som stöd till olika projekt. Bidrag till nykterhetsfrämjande organisationer, idrottsrörelsen och organisationer inom funktionhinderområdet är exempel på mottagare av stöd. Bidraget ska stödja föreningar att genom olika mötesplatser sprida information, upplysa och delge kunskap om funktionsnedsättningar. Syftet är öka medvetenheten i samhället om situationen för personer med funktionsnedsättningar samt stödja föreningarna till att verka för en förbättrad hälsa i gruppen.

Idéburet offentligt partnerskap

Samverkan mellan idéburna organisationer/föreningsliv/civilsamhället och det offentliga ska utvecklas i partnerskap. Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en samverkansmodell mellan det offentliga och den idéburna sektorn. IOP har bland annat använts för att motverka mäns våld mot kvinnor, minska utsatthet hos EU-migranter och i etableringsarbetet med nyanlända. Att utveckla nya modeller som bygger på att ta tillvara på människors engagemang kan skapa möjligheter som marknaden inte kan lösa.

Smittskydd och vårdhygien

Smittskyddet svarar för övervakningen av det epidemiologiska läget i länet för att begränsa spridningen av smittsamma sjukdomar. Totalt följs årligen över 2 000 fall upp av olika anmälningspliktiga sjukdomar. En annan viktig del i det förebyggande arbetet är uppföljningen av vaccinationstäckningen i länet för barnvaccinationsprogrammet, kompletterande vaccination av migranter och vaccination av olika riskgrupper. Ett samlat vaccinationspaket till länets 70-åringar med vaccin mot influensa, lunginflammation, bältros och påfyllt skydd mot stelkramp, difteri och kikhosta utreds under 2018.

Sprututbytesprogrammet, som är ett samarbete mellan infektionskliniken, missbruksvården och socialtjänsten, startade våren 2016 och har nu 110 personer inskrivna i verksamheten (hösten 2017). Detta är ett viktigt sätt att nå intravenösa missbrukare för att motivera till drogfrihet och förebygga blodsmittor som hepatit B, hepatit C och hiv.

Kris- och katastrofmedicinsk beredskap

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om katastrofmedicinsk beredskap (SOSFS 2013:22) beskrivs vilka förmågor och obligatoriska funktioner som ska finnas i Region Jönköpings län.

För att ha en god förmåga vid kris- och katastrofmedicinska händelser krävs planläggning, utbildning och övningar. Risker och sårbarheter samt förmågan måste analyseras fortlöpande och vara grunden för planeringsarbetet. Detta arbete genomförs delvis genom projektanställningar med hjälp av särskilt bidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Med de ökade antal händelser och det ökade uppdraget regeringen gett myndigheter att påbörja uppbyggnaden av det civila försvaret, samt det ökande antalet larm till tjänsteman i beredskap (TiB), bedöms kostnaden öka.

Tandvård

Arbetet med att förbättra kvalitet och säkerhet i vården ska fortsätta, genom att det kliniska förbättringsarbetet prioriteras. Samarbete mellan allmäntandvård och specialisttandvård är viktigt för kunskapsöverföring och utveckling och ska vara en naturlig del i verksamheten.

Allmäntandvård barn och ungdomar

Drygt 40 procent av länets 19-åringar har varken fyllningar eller kariesskador som behöver lagas när de lämnar den organiserade barn- och ungdomstandvården. Avgiftsfri tandvård för barn och unga vuxna upp till 22 års ålder har införts från och med

2018. Ytterligare en årskull tillkommer 2019, då barn- och ungdomstandvården blir kostnadsfri upp till 23 års ålder. Detta sker genom en förändring i tandvårdslagen och landstingets ansvar för tandvården utökas därmed. Region Jönköpings län kompenseras för ökade kostnader genom att det generella statsbidraget höjs. Den förebyggande tandvården behöver utvecklas både riktat till yngre och äldre för en bra munhälsa på lika villkor.

Folk tandvården har under många år tillsammans med andra aktörer genomfört ett framgångsrikt systematiskt och aktivt folkhälsoarbete, med målet att förbättra barn och ungdomars hälsa.

Tandvård för personer med särskilda behov

Region Jönköpings län har ansvar för att patienter med särskilda behov av tandvårdsinsatser och att patientgrupper med behov av särskilt stöd erbjuds tandvård. Det är personer i särskilda och egna boenden samt personer som omfattas av lagen om stöd och service till funktionshindrade.

Med giltigt intyg erbjuds dessa patientgrupper kostnadsfri munhälsobedömning (uppsökande verksamhet) och nödvändig tandvård. Munhälsobedömning är avgiftsfri. Tandvård ges även till andra patientgrupper som ett led i en sjukdomsbehandling. Den tandvård som här avses kan till exempel vara infektionssanering inför vissa kirurgiska ingrepp. Landstingen/regionerna ansvarar också för 11 grupper (diagnosbaserat) som har stora behov av tandvård på grund av långvariga sjukdomar och/eller funktionshinder.

Munhälsan har möjlighet att förbättras betydligt hos de äldre vilket är viktigt för välbefinnandet och hälsan. Det krävs ett förbättrat samarbete mellan tandvården, sjukvården och socialtjänsten. Region Jönköpings läns satsning på tandvård för äldre inklusive exempelvis fluorsköljningar på äldreboenden, uppsökande verksamhet av tandhygienister och implementering av särskilt vårdprogram för äldre ska fortsätta och utvecklas. Arbetet kommer följas kontinuerligt.

För nödvändig tandvård och tandvård som är ett led i sjukdomsbehandling och tandvård till vissa grupper med långvariga sjukdomar eller funktionshinder betalas öppenvårdsavgift. Denna tandvård omfattas inte av tandvårdsförsäkringen, utan finansieras helt av Region Jönköpings län inom ramen för hälso- och sjukvårdens högkostnadsskydd.

Det är en stor utmaning att alla de personer som har "Intyg om nödvändig tandvård" får sitt tandvårdsbehov bedömt och eventuell tandvård utförd.

Specialisttandvård

Länsinvånarnas behov av specialisttandvård tillgodoses huvudsakligen genom Folktandvårdens odontologiska institution. Konsultation och kompetensstödande arbete gentemot allmäntandvården är ett viktigt arbete för att öka allmäntandvårdens möjligheter till ett bredare omhändertagande. Ett led i detta arbete ska vara att specialisttandvård också utförs av specialister på allmäntandvårdskliniker.

Antalet patienter som behandlas inom specialisttandvården ökar. Befolkningen blir äldre och drabbas av sjukdomar som kan påverkas av bristande munhälsa. Ett stort fokus ligger på att förbättra tillgängligheten till specialisttandvården. Detta kan innebära behov av att disponera om resurser inom specialisttandvården till förstärkning av orofacial medicin (sjukhustandvården) på Högländssjukhuset och Värnamo sjukhus.

Perspektiv: Lärande och förnyelse

För att garantera en god hälsa behövs samverkan med patient, närstående och brukarorganisationer liksom samverkan och helhetssyn mellan vårdgivare. Region Jönköpings län är en av två internationella knutpunkter för forskning och utveckling av detta arbete under benämningen co-production. Utvecklings- och kvalitetsarbetet med öppenhet, helhetssyn och samverkan, tydliga mål och tidplaner samt uppföljning är en nyckel till fortsatt utveckling.

Värdegrund, motivation, idéer, och genomförandekraft är viktiga aspekter för att hälso- och sjukvården ska utvecklas så att verksamheterna åstadkommer bästa möjliga resultat till lägsta kostnad varje gång. Det stimuleras genom

- att fokusera på systemförståelse, processförbättringar och resultat som skapar mer värde för kunden
- stöd för såväl organisatoriskt, som personligt lärande varje dag

- en kultur med fokus på morgondagen
- Arbetet med värdeutveckling genom att öka kvalitet och minska kostnader förutsätter nya arbetssätt. Lärande och förnyelse är en självklar del i chefers och medarbetares vardag, liksom att se möjligheter, pröva nya vägar och att vara lyhörd för idéer och förslag. En grundläggande kvalitet för chefs- och ledarskap är därför att utifrån invånare och patienters behov skapa förutsättningar för lärande, utveckling och delaktighet. Det pågår utvecklingsprojekt, utbildningar och lärandeseminarier inom olika områden för att stödja och stimulera förbättringsarbetet. Lärande erbjuds idag med allt fler digitala inslag. Förbättringsarbetet är långsiktigt och präglas av ett förebyggande syn- och arbetssätt, som omfattar ständiga förbättringar, faktabaserade beslut och samverkan. En utmaning för verksamheter är att sprida kunskap och erfarenheter på ett ännu bättre och snabbare sätt.

Strategiskt mål: Professionell och förbättringskunskap

Framgångsfaktor: Lärande i vardagen

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Antal forskarutbildade medarbetare	Sammanställning hos Futurum	Fler än 125		133
Antal publikationer	Sammanställning	Fler än 150		182

Forskning och utveckling av hälso- och sjukvård

Forskning och utveckling (FoU) för hälso- och sjukvård är en central del i en kunskapsorganisation och Region Jönköping län har därför sedan lång tid stimulerat och finansierat klinisk forskning och skapat stödresurser till kunskapsbaserad vård som

till exempel biblioteksverksamhet. Detta har resulterat i att organisationen har många aktiva forskare och en mycket god vetenskaplig aktivitet vilket bidrar till sjukvårdens kvalitet och attraktionskraft. De FoU-aktiviteter som Region Jönköpings län stöder är till exempel medarbetares forskningsuppdrag, forskningstid,

forskningsprojekt, deltagande i vetenskapliga konferenser och forskarutbildning.

Den decentraliserade läkarutbildningen och universitetssjukvård i Sydöstra sjukvårdsregionen innebär ett ökat behov att stärka stödet till kliniska forskare och klinisk forskning. Under de senaste åren har också en klinisk prövningsenhet och en sjukvårdsregional stödstruktur för klinisk forskning, Forum Sydost, etablerats och utvecklats positivt vilka bland annat bidrar till att fler kliniska prövningar av läkemedel och medicinteknik genomförs i Sydöstra sjukvårdsregionen.

Medicinsk och klinisk forskning behöver öka med fokus på att implementera nya innovativa teknologier. Syd östra sjukvårdsregionen är därför en lämplig arena för att ta fram en Life Science strategi, arbete pågår och bör omfattas av ett antal vetenskapsgrenar såsom bland annat medicin- och bioteknik och hälsovård.

Det årliga regionala forskningsanslaget för Forskningsrådet i sydöstra Sverige (FORSS) debiteras landstingen/regionerna utifrån andelen invånare. Andelen för Region Jönköpings län är cirka fyra miljoner kronor. Från FORSS går

projektmedel tillbaka till länet för forskning och utveckling. Region Jönköpings län stöder i likhet med övriga sjukvårdshuvudmännen i Sverige nationellt sökbara forskningsmedel till klinisk behandlingsforskning. Region Jönköpings län bidrar med 2,7 miljoner kronor per år.

Jönköpings Academy for Improvement of Health and Welfare som skapats tillsammans med Högskolan och länets kommuner är en drivande aktör i utvecklingen av forskningsområdet Förbättringsvetenskap (Improvement Science) och utbildning, vilket sätter Jönköpings län på både den nationella och internationella forskningskartan.

Tandvård

Odontologiska institutionen är ett ledande centrum – såväl nationellt som internationellt – för specialistutbildning och annan kvalificerad efterutbildning av tandvårdspersonal. Utbildning sker inom specialiteterna endodonti, bettfysiologi, odontologisk radiologi, oral kirurgi (käkkirurgi), oral protetik, ortodonti, parodontologi och pedodonti. Totalt omfattar det nationella uppdraget tolv platser.

Perspektiv: Ekonomi

Tillgängliga resurser ska användas på bästa sätt för att nå målen. Det innebär att vården utformas och ges i samverkan mellan vårdens aktörer, baserat på hälsotillståndets svårighetsgrad och åtgärdernas kostnadseffektivitet.

Under 2019 görs en översyn av ersättningssystemet inom vårdval primärvård för att på ett bättre sätt ersätta vårdcentralerna för kroniskt sjuka patienter.

Det krävs lättillgänglig och rättvisande information om såväl prestationer som resultat, för att kostnader på ett bra sätt ska kunna ställas i relation till utförda prestationer och nådda resultat. Kostnad per patient (KPP) har införts som ett viktigt stöd för en kostnadseffektiv verksamhet. Andra viktiga utvecklingsområden som stödjer en kostnadseffektiv verksamhet är Kapacitets- och produktionsstyrning (KPS) och Rätt använd kompetens (RAK).

En förutsättning för fortsatt positiv utveckling av tandvården är tillgång på kompetent personal och att investeringar i ny och bättre teknik successivt kan ske. Befintliga resurser som personal, lokaler och utrustningar måste användas på ett så effektivt sätt som möjligt.

För att bedöma Region Jönköpings läns kostnadseffektivitet är det viktigt med jämförelser med övriga län/regioner. Inriktningsmål är att ligga i nedre kvartilen avseende:

- strukturjusterad hälso-och sjukvårdskostnad per invånare.

STRATEGISKT MÅL: God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt**Framgångsfaktor:** Kostnadseffektiv verksamhet

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Ekonomi i balans	Ekonomisystem	Inte överstiga budget	● negativ avvikelse	●

Regionsjukvård, rikssjukvård och EU-vård

I de fall specialistsjukvården är högspecialiserad sker remittering till regionsjukvård, i första hand vid Universitetssjukhuset i Linköping eller till rikssjukvård vid annat sjukhus för högspecialiserad vård i Sverige. Landsting och regioner inom sydöstra sjukvårdsregionen har en gemensam samverkansnämnd för att samordna och stärka sydöstra sjukvårdsregionens ställning inom områden av gemensam karaktär. Regiongemensam vård vid Universitetssjukhuset i Linköping finansieras med en fast och en rörlig del. Modellen för finansiering bygger långsiktigt på Kostnad per patient (KPP).

Tandvårdstaxor redovisas på Region Jönköpings läns webbplats rjl.se samt i särskild bilaga till budgeten.

Det är ett antal faktorer som kommer att påverka kostnadsutvecklingen inom regionsjukvården. Det pågår ett antal större ombyggnadsprojekt vid Universitetssjukhuset i Linköping. Den högspecialiserade vården blir allt mer avancerad och patienttrörligheten ökar. Traumaorganisationen i sjukvårdsregionen och behov av ambulanshelikopter håller på att ses över. Antalet genetiska utredningar blir fler och cancerläkemedlen dyrare. Nya riktlinjer med nya utredningar och behandlingar såsom utökad trombektomi (blodpropp i hjärnan tas ut via en kateter som förs upp via ett kärl i ljumsken) inom strokevården har införts.

Region Jönköpings läns kostnader för planerad EU-vård har ökat då antalet patienter som ansöker om detta blir allt fler.

Avgiftsnivåer

Hälso- och sjukvårdens avgifter redovisas i intranätet, på Region Jönköpings läns webbplats rjl.se samt i särskild bilaga till budgeten.

Patientavgifterna är under 2019 oförändrade.

Principer för hur Region Jönköpings läns priser inom folktandvården ska förhålla sig till referensprislistan är framtagen:

- Taxan ska i största möjliga utsträckning följa referensprislistan.
- Den totala intäkten (åtgärd*volym*pris) får avvika max 5 procent från referensprislistans totala intäkt (5 procent motsvarar ca 10 miljoner kronor för Region Jönköpings län).
- Frisktvårderna ska vara självfinansierad.

Medarbetare

Varje dag ska vara ett steg framåt när det gäller ett utvecklande, meningsfullt och hälsofrämjande arbete inom Region Jönköpings län.

Medarbetare inom regionen ska ha möjlighet till inflytande över sin arbetsplats. Som arbetsgivare ska regionen lyssna på medarbetarna och tillvarata idéer och förslag.

Framtidens hälso- och sjukvård kommer att behöva använda medarbetarnas resurser på ett mer ändamålsenligt och effektivt sätt. Ett motiverande ledarskap ska vara vägledande. En jämlik hälso- och sjukvård kräver förändrade arbetsätt för att ta tillvara på vårdens olika yrkeskompetenser. Medarbete ska ges möjlighet till utveckling och specialisering under arbetslivet. Inom ramen för "rätt använd kompetens" (RAK) utvecklas arbetsroller och arbetsätt som bidrar till att frigöra tid och resurser till välfärd för länets invånare. Digitaliseringen ska ske på ett sätt att den skapar värde för såväl invånarna som för medarbetare i det vardagliga arbetet.

Bristen på rätt utbildad personal är en av de viktigaste frågorna för Jönköpings län. Kompetensförsörjningen ska ha hög prioritet. Region Jönköpings län som arbetsgivare ska erbjuda heltid till alla som så önskar. Alla medarbetare ska ha ett hållbart arbetsliv. För att långsiktigt kunna säkerställa kompetensförsörjningen och vara en attraktiv arbetsgivare är en god arbetsmiljö och möjlighet till kompetensutveckling avgörande, både vad gäller att rekrytering och behålla viktig kompetens. I arbetet med ständiga förbättringar och klok resursanvändning krävs en öppenhet för nya arbetsätt.

Att vara bästa offentliga arbetsgivare är vår strategi, för att kunna erbjuda och bedriva en verksamhet med högsta kvalitet.

Befolkningens behov är grunden för Region Jönköpings läns verksamhet och medarbetarnas kompetens. Förmåga till lärande och samverkan har stor betydelse för kvaliteten på de tjänster som erbjuds. Att vara en arbetsgivare i toppklass är en framgångsfaktor för att kunna erbjuda och genomföra en verksamhet med hög kvalitet. Kännetecknande för oss som attraktiv arbetsgivare är utbudet av meningsfulla arbetsuppgifter och utvecklande yrken. Även insatser för att utveckla medarbetarnas delaktighet, engagemang och arbetsglädje bidrar starkt.

Planeringsförutsättningar

Kraven på Region Jönköpings läns verksamheter kommer att vara fortsatt höga och det är en utmaning att kontinuerligt ställa om till nya förutsättningar. Balans mellan verksamhetens uppdrag, personalkostnader och ekonomiska ramar måste upprätthållas för att behålla en långsiktig och stabil utveckling. Verksamheternas anpassning till befintliga budgetramar fortsätter. Omställningsåtgärder kommer att behövas under hela planperioden kopplade till förändringar i verksamheten på grund av nya behov, effektiviseringar och utveckling. En framgångsfaktor i detta arbete är välfungerande samverkan och samarbete såväl internt inom organisationen som externt. Kompetensförsörjning

är av stor vikt för Region Jönköpings läns verksamheter, både på kort och på lång sikt. Förutsättningarna varierar inom länet och det är ibland svårt att rekrytera inom vissa områden. Kompetensutveckling och ett kontinuerligt rekryteringsarbete sker för att täcka kommande pensionsavgångar, annan rörlighet och behov av ny kompetens.

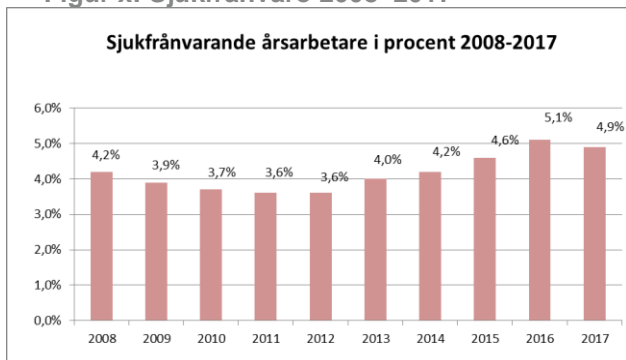
Utgångspunkter i siffror

Totalt har Region Jönköpings län cirka 10 600 medarbetare varav knappt 80 procent är kvinnor. 93 procent är tillsvidareanställda och 7 procent är visstidsanställda. Dessutom finns cirka 250 timavlönade årsarbetare. Drygt 13 procent av de anställda har utländsk bakgrund (utrikes födda samt inrikes födda vars båda föräldrar är utrikes födda), vilket kan jämföras med drygt 19 procent för befolkningen i länet. Andelen heltidsanställda månadsavlönade uppgår till 82 procent och medelåldern bland medarbetarna är 46,7 år. Ungefär 270 medarbetare, eller knappt 3 procent, går i pension varje år de närmaste tio åren.

Under 2017 minskade sjukfrånvaron för första gången sedan 2012. Sjukfrånvaron uppgick 2017 till 4,9 procent. [Se Figur s.X](#) Region Jönköpings läns sjukfrånvaro ligger i jämförelse med andra

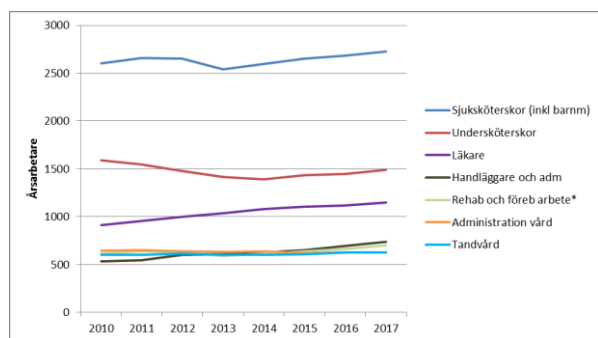
regioner och landsting under riksgenomsnittet. Sjukfrånvaron för kvinnor var 5,6 procent och för män 2,6 procent.

Figur x: Sjukfrånvaro 2008–2017

Fördelning och utveckling inom sju av regionens stora personalgrupper mätt i årsarbetare framgår av **Figur X, sidan X, utveckling av månadsavlönade årsarbetare.**

Verksamhetsövergångar inom hemsjukvård, länstrafik, sjukhusapotek, primärvård och regionbildning har påverkat antalet medarbetare i olika personalgrupper. Sedan verksamhetsövergången av hemsjukvården till kommunerna vid årsskiftet 2013 har antalet årsarbetare i Region Jönköpings län totalt sett ökat med 6 procent. Läkare har ökat med 8 procent och sjuksköterskor har ökat med knappt 6 procent. Den tidigare minskningen av undersköterskor har vänt och istället har en ökning skett de senaste åren. I årsarbetare räknat motsvarar det ungefär 185 sjuksköterskor, 110 läkare och 80 undersköterskor. Även gruppen handläggare och administratörer har ökat till följd av de nya verksamheter och uppdrag som tillkommit.

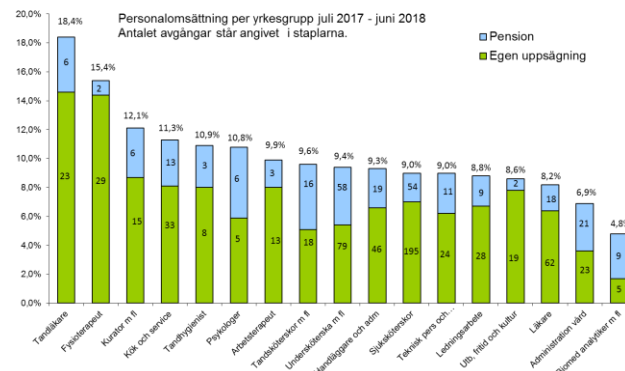

Figur x: Utveckling av månadsavlönade årsarbetare för de sju största personalgrupper per den sista december respektive år.

*Innehåller personalgrupperna Fysioterapeut/arbetsterapeut, kurator med flera, övrig rehabilitering och förebyggande arbete.

Även om antalet medarbetare i Region Jönköpings län totalt sett har ökat den senaste femårsperioden finns det bemanningsproblem och är svårrekryterat inom vissa verksamheter och områden. Nationella prognoser visar även att tillgången på flera av regionens större yrkesgrupper fortsatt kommer att vara begränsad. Det finns också utmaningar inom vissa yrkesgrupper med exempelvis generationsväxlingar eller förhållandevis hög personalomsättning.

Under andra halvåret 2017 till och med första halvåret 2018 var personalomsättningen 9,2 procent; 900 medarbetare slutade sin anställning. 258 är pensioneringar och resten är externa avgångar. Det är en ökning med 0,4 procentenheter jämfört med samma period föregående år. Under samma period tillsvidareanställdes 1033 medarbetare. Personalomsättningen skiljer sig åt i olika yrkesgrupper.

Figur x: Personalomsättning per yrkesgrupp andra halvåret 2017 – första halvåret 2018.

STRATEGISKT MÅL: Delaktiga, kompetenta och friska medarbetare.

Framgångsfaktorer En hälsofrämjande, hållbar och attraktiv arbetsplats

Regionövergripande systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Medarbetarsamtal	Heroma	Minst 90 % av alla medarbetare ska ha medarbetarsamtal	89 %	91 %
Personalhälsa	Heroma	Sjukfrånvaron för medarbetare ska inte öka i jämförelse med samma period föregående år	5,1 %	4,9 %
Kompetens-utvecklingsplan	Heroma	Minst 90 % av alla medarbetare ska ha en dokumenterad kompetensutvecklingsplan	82 %	85 %

Uppföljning av specifika aktiviteter, riktade insatser och åtgärder genomförs i berörda verksamheter och projekt. juni 2017 och ligger till grund för Region Jönköpings läns arbete.

HANDLINGSPLAN

Strategisk kompetensförsörjning

Sveriges befolkning fortsätter att växa och det finns en stor utmaning i att antalet barn, unga och äldre ökar snabbare än den arbetsföra befolkningen. Den demografiska utvecklingen i Region Jönköpings län stämmer väl överens med utvecklingen nationellt vilket innebär att det inte kommer finnas utrymme att öka personalstyrkan i förhållande till de krav som den totala befolkningstillväxten betingar. Det kommer därför krävas fler och andra insatser än bara rekrytering för att fortsatt kunna ha en god kompetensförsörjning av verksamheten.

Region Jönköpings län pågående arbete med Tillsammans för bästa möjliga hälsa och jämlik vård, innebär också att personalstrukturen och kompetensförsörjningen behöver anpassas för att stötta en förflyttning av hälso- och sjukvården från slutet till öppen vård, från sjukhus till vårdcentral och från vård till hälsofrämjande insatser tillsammans med andra samhällsaktörer och invånarna själva.

Kostnaderna för hyrläkare från bemanningsföretag har under 2017 fortsatt att öka även om de är låga per invånare i jämförelse med många andra landsting/regioner. Ett nationellt arbete pågår för att gemensamt, mellan alla landsting och regioner nå ett oberoende av bemanningsföretag. En handlingsplan för att uppnå oberoende av bemanningsföretag beslutades av regionstyrelsen i

En övergripande kompetensförsörjningsplan kommer att bidra till att Region Jönköpings län kan möta framtidens utmaningar genom att attrahera, rekrytera, utveckla, engagera och, när det är aktuellt, avveckla medarbetare. Planen kommer även att ligga till grund för verksamhetsområdenas konkreta arbete med kompetensförsörjning.

Försörjning av vårdpersonal

Region Jönköpings län behöver kraftsamla för att omvårdnadsprogrammet ska svara upp mot sjukvårdens behov och för att klara rekryteringen av undersköterskor, skötare och andra yrkeskategorier. Tillsammans med kommunerna pågår arbete att införa lokala vård- och omsorgscollege i hela länet som syftar till att höja statusen och intresset genom att kvalitetssäkra och utveckla utbildningen. Högskolan i Jönköping är viktig som utbildningsanordnare för flera yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården. Den decentraliserade utbildningen av sjuksköterskor är framgångsrik för att få fler att välja vårdyrket. Det behövs fler utbildningsplatser vid högskolan men också ett fördjupat samarbete mellan högskolan och Region Jönköpings län för att klara en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning.

Attrahera och rekrytera

Att stärka arbetsgivarvarumärket är en central strategi för att attrahera nya och engagera befintliga medarbetare. Arbetet sker inifrån och ut genom att en positiv kultur skapar stolta medarbetare och goda ambassadörer. Genom ökad synlighet i digitala kanaler och målgruppsanpassad kommunikation marknadsförs Region Jönköpings län som en attraktiv arbetsgivare och en framgångsrik region. En välfungerande hantering av alla arbetssökande är en viktig del såväl i rekryteringsprocessen som i strategin för att bygga arbetsgivarvarumärket.

Varje rekrytering är en stor investering och det är viktigt att rekryteringsarbetet genomförs professionellt och kvalitativt. Vår kompetensbaserade rekryteringsmodell säkerställer struktur och systematik i rekryteringsarbetet och ska leda till att den kandidat som bäst stämmer överens med behovsanalysen anställs.

Den nystartade kompetensförsörjningsenheten kommer att utveckla och samordna rekryteringsarbetet inom verksamhetsområdena Medicinsk vård, Kirurgisk vård och Psykiatri, rehabilitering och diagnostik. Enheten kommer stötta chefer i rekrytering av medarbetare, matcha kompetens mot verksamheternas behov samt bidra till att stärka arbetsgivarvarumärket.

Utveckla, engagera och behålla

Delaktiga och kompetenta medarbetare

Medarbetarpolicyn är grunden för medarbetarskapet i Region Jönköpings läns verksamheter. Medarbetarskapet bygger på ett välfungerande samarbete mellan kollegor och chefer i det dagliga arbetet. Det är allas gemensamma ansvar att bidra till god arbetsmiljö och god kommunikation. Medarbetarskapet är ansvarsfullt och krävande, samtidigt som det är meningsfullt och utvecklande. Alla medarbetare ska få tillgång till stöd, utbildning och utveckling utifrån verksamhetens behov.

Kompetensen och engagemanget hos medarbetarna är avgörande för organisationens framgång. Verksamhetens kompetenskartläggning, regelbundna medarbetarsamtal och individuella kompetensutvecklingsplaner ligger till grund för att utveckla och tillföra kompetens på ett sätt som stärker såväl individen som verksamheten i sin helhet.

Region Jönköpings län erbjuder goda möjligheter till att jobba med utveckling och förbättringsarbete. Genom att tydliggöra karriärmöjligheter och främja intern rörlighet ges medarbetare en möjlighet att utveckla både sig själva och verksamheten.

Stärkt introduktion med möjlighet till handledning och mentorskap för nyutbildad personal ska skapa en trygg väg in i arbetslivet inte minst i hälso- och sjukvården.

Utveckla Nässjö utbildningscentrum för att introducera även läkare från EU-länder som rekryterats till sjukhusen till svensk sjukvård.

Ökade krav på säkerhet och avancerad teknik, höjer kraven på utbildning och träning. Inom hälso- och sjukvården är Metodikum en läns-gemensam verksamhet som stödjer medarbetarnas möjligheter att träna sina färdigheter och teamsituationer kring patienten.

För att klara av att bedriva en högkvalitativ hälso- och sjukvård dygnet runt behövs en större grundbemanning av personal. För att kunna öka grundbemanningen och öka arbetsplatsernas attraktivitet behövs särskilda insatser. Arbetsbördan som krävs för att klara tjänstgöringen under nattetid samt kvällar och helger behöver ses över.

Verksamhetsförlagd utbildning under studietiden är av stor betydelse. Kontinuerlig samverkan med utbildningsanordnare skapar förutsättningar för integration av teori och praktik som studenterna behöver.

Ett tätt samarbete med lärosäten och utbildningsanordnare är viktigt för att säkra kompetensförsörjningen samt kvalitet och innehåll i utbildningarna. Samarbete pågår inom en rad olika områden och yrkesgrupper. Bland annat kommer Jönköping från 2019 att vara en av fyra huvudstudieorter för läkarprogrammet vid Linköpings universitet, arbete pågår tillsammans med kommunerna om vård- och omsorgscollege, och sedan tidigare finns ett tätt samarbete med flera högskolor kring både grund- och specialistutbildningar för sjuksköterskor. Inom Folk tandvården pågår förberedelser för att få tandläkarutbildning till Jönköping University samt YH-utbildning av tandsköterskor lokalt till länet.

För att säkerställa en långsiktigt hållbar rekrytering av tandläkare och tandsköterskor ska Region Jönköpings län tillsammans med Jönköping University satsa på att inrätta utbildningar för både tandläkare och för tandsköterskor i länet. Det finns kunskap och kompetens genom den Odontologiska institutionen som är en viktig grund i det arbetet. Det finns sedan tidigare en projektledare för tandläkarutbildningen och utbildningen kan bli unik i sitt slag i Sverige.

Region Jönköpings län erbjuder sedan tidigare förmånen att genom högskolestudier vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska med bibehållen

grundlön. För att stödja förflyttningen av hälso- och sjukvård mot primär och öppenvård behövs bland annat fler distriktsköterskor. Antalet platser för utbildningsanställningar utökas därför under planperioden med ytterligare 10, från 60 till 70 platser.

Undersköterskorna är en viktig yrkesgrupp som genom specialistutbildning kan utföra mer kvalificerade arbetsuppgifter och därmed få ett större ansvar.

Det kan även utifrån arbetet med rätt använd kompetens finnas behov av specialistutbildning för andra yrkesgrupper.

Den pågående satsningen på karriärtjänster för yrkesskickliga sjuksköterskor fortsätter och kommer att utökas under planperioden.

Arbetsätt och rätt använd kompetens

Pågående utveckling och krav på verksamheterna gör det viktigt att arbeta med och stödja ständiga förbättringar, förnyelse, spridning och innovation. Det behöver finnas en öppenhet för nya och flexibla arbetsätt och ny kompetens. Inom hälso- och sjukvården läggs stor vikt vid att utveckla personcentrerad vård.

Arbetet med att använda rätt kompetens är centralt på varje nivå och del i organisationen. En ändamålsenlig fördelning av arbetsuppgifter, ansvar och roller utifrån personalens kompetens och där de gör mest nytta är en förutsättning för kvalitet och effektivitet. Läkare, sjuksköterskor, undersköterskor och servicepersonal ska göra det som de är utbildade till och anställda för. Vårdpersonal ska ägna mer tid åt patienterna och mindre åt administration. Arbetet med Rätt använd kompetens (RAK) ska ha högsta prioritet och systematiseras.

Inom hälso- och sjukvården finns det möjligheter att omfördela arbetsuppgifter mellan olika professioner, vilket kan underlätta arbetet med att uppnå en effektiv, tillgänglig och säker vård där den samlade kompetensen används på bästa möjliga sätt. För att möta invånarnas behov krävs även ökad flexibilitet och effektiv planering av arbetstider och arbetstidsförläggning men även en ökad intern rörlighet av medarbetare, där befintlig kompetens matchas mot verksamheternas behov både lokalt och över klinik- och verksamhetsgränser.

För att så bra som möjligt ta vara på de äldre medarbetarnas kompetens ska deras möjligheter och förutsättningar att fortsätta arbeta ses över.

Flera av de statsbidragsfinansierade satsningar som påbörjades under 2018 fortsätter under 2019 och fokuseras ytterligare mot att utveckla nya arbetsätt och ökad digitalisering i syfte att stötta en

förflyttning av hälso- och sjukvården mot öppenvård. Riktade statsbidrag se [sid xx](#)

Region Jönköpings län samverkar alltmer med andra huvudmäns verksamheter, till exempel kommunerna, sydöstra sjukvårdsregionen och olika lärosäten och utbildningsanordnare. Det ställer höga krav på både verksamheten och medarbetarnas samverkansförmåga. Teamarbete och samarbete mellan olika yrkesgrupper, verksamheter och huvudmän är angeläget för att möta invånarnas behov. Varje medarbetare, team och arbetsplats ska ha förutsättningar för att klara sina arbetsuppgifter på bästa möjliga sätt. Det kräver planering och åtgärder för att kompetens, engagemang och delaktighet kontinuerligt upprätthålls och utvecklas.

En hälsofrämjande, hållbar och attraktiv arbetsplats

Region Jönköpings län arbetar aktivt med hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande insatser för en god organisatorisk och social arbetsmiljö. Syftet är att vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder en hållbar arbetsmiljö präglad av hälsa och säkerhet där medarbetarna upplever delaktighet, engagemang och arbetsglädje. Genom Region Jönköpings läns arbetsmiljöutbildningar får chefer och skyddsombud grundläggande kunskaper för att kunna verka aktivt för en hälsofrämjande och hållbar arbetsmiljö tillsammans med medarbetarna.

I det systematiska arbetsmiljöarbetet ska riskbedömningar, handlingsplaner, åtgärder och uppföljningar ske regelbundet för att främja en god arbetsmiljö och förebygga ohälsa och olycksfall. För att utveckla det systematiska hälso- och arbetsmiljöarbetet ytterligare behöver arbetsätt utvecklas med fokus på främjande och förebyggande faktorer och spridning av goda exempel inom regionen. Ett viktigt arbete för att skapa tryggare arbetsplatser är implementering av ny riktlinje för bemötande i riskfyllda situationer gällande frågor kopplade till hot och våld för medarbetare.

Ett antal initiativ pågår för att förbättra arbetsmiljön, öka hälsan och förebygga sjukfrånvaro bland regionens medarbetare. Under 2017-2019 genomförs ett projekt för att öka chefers och medarbetares kompetens när det gäller att arbeta förebyggande med psykisk ohälsa. Arbetsätt ska spridas och breddinföras. Projektet genomförs i samverkan med sju kommuner inom länet och finansieras delvis av Europeiska socialfonden. Goda resultat avseende rehabilitering kräver tidiga och aktiva insatser, bland annat i samverkan med företagshälsovården, hälso- och sjukvården och Försäkringskassan. Alla medarbetare ska erbjudas en likvärdig arbetslivsinriktad rehabilitering utifrån

sina behov. Målet är att medarbetare som är i pågående sjukskrivning ska få ökat stöd och tidigare komma tillbaka till arbete.

Ökat stöd och samverkan för medarbetare som är i pågående sjukskrivning ska prioriteras kommande året. För att sänka sjukfrånvaron ytterligare behövs även insatser för att minska upprepad korttidsfrånvaro.

Pröva arbetstidsmodeller i projektform

Medarbetarna inom vården ska orka arbeta heltid. Vårdpersonalen ska ha inflytande och makt över den egna arbetssituationen och möjlighet att påverka det dagliga arbetet och sina arbetstider. Region Jönköpings län ska i nära samarbete med personalen och fackliga organisationer pröva olika arbetstidsmodeller i projektform. Projekten kan med fördel göras i tillsammans med Hälsohögskolan och som forskningsarbete. Arbetet ska innehålla en översyn av måtten på veckoarbetstid utifrån arbetsinsats. Projektets innehåll och resultat kan leda till en utveckling av begreppet heltid som kan ligga till grund för framtidens kompetensförsörjning inom vården.

Arbetstidsmodellen 80-10-10 är planerad att införas på utvalda slutenvårdsavdelningar på Högländssjukhuset och Värnamo sjukhus under våren 2019. Om projektet faller väl ut bör modellen spridas till fler enheter.

Arbetsmiljöenheten som är regionens företagshälsovård, är en stödresurs för regionens arbetsplatser i det systematiska hälso- och arbetsmiljöarbetet.

Arbetet med ”heltid som norm” har varit framgångsrikt och fortsätter under 2019. Att erbjuda medarbetare möjlighet att arbeta heltid bidrar till att lösa de kommande demografiska utmaningarna samt gör det både attraktivt att arbeta i regionen och bidrar till ökad jämställdhet. Samtidigt är det viktigt att medarbetarna ges inflytande över den egna arbetssituationen och har en möjlighet att påverka sitt dagliga arbete och sina arbetstider utifrån verksamhetens behov.

En väl fungerande lönebildning är en viktig förutsättning för att fortsatt vara en attraktiv arbetsgivare. Det är också en del i verksamhetsstyrningen och drivkraften att motivera till bra arbetsprestationer.

Inom Region Jönköpings läns verksamheter är heltid norm. Deltid ska vara en möjlighet. Alla tjänster som utannonseras ska vara heltid. Med mer flexibla arbetstidsmodeller ska anställda ha möjlighet att påverka sin sysselsättningsgrad. För att Region Jönköpings län ska bli en attraktivare arbetsgivare ska löneläget inom vissa yrkesgrupper

och verksamheter där rekryteringen är särskilt svår ses över. Kommande kartläggning av löneläget ska vara en del i en handlingsplan för att göra riktade lönesattningar inom vissa yrkesgrupper.

Region Jönköpings län fortsätter sin lönepolitik med konkurrenskraftiga löner som kan hävda sig mot marknaden. Lönebildningen ska stimulera till ökat engagemang och utveckling av verksamhetens produktivitet och kvalitet. Löneöversynen ska vara en naturlig del i den löpande verksamheten och ge möjlighet till löneutveckling för de medarbetare som bidrar mest till verksamheten. För att överbygga en kommande generationsväxling är det viktigt att medarbetare har möjlighet att få en god löneutveckling under hela sitt yrkesliv, utan att byta karriär.

En kombinerad medarbetarskap- och säkerhetsundersökning inom hela Region Jönköpings län kommer att genomföras under 2019. Arbetet med resultat och handlingsplaner ingår i det ordinarie systematiska arbetsmiljö- och säkerhetsarbetet. Undersökningen har fokus på faktorer som driver en kultur som premierar aktivt medarbetarskap och säkerhet.

Aktiva åtgärder

Inom Region Jönköpings län råder nolltolerans mot diskriminering, trakasserier, repressalier och kränkande särbehandling. Region Jönköpings län ska fortsätta arbeta aktivt för att skapa goda och lika förutsättningar för alla medarbetare oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Utifrån regler om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen finns ett stödmaterial för att regionens verksamheter ska kunna arbeta främjande med likabehandling och förebyggande med diskriminering utifrån alla diskrimineringsgrunder.

De aktiva åtgärderna omfattar arbetsförhållanden, löner- och anställningsvillkor, rekrytering, utbildning och kompetensutveckling samt möjligheterna att förena arbete med föräldraskap. Arbetet ska ingå som en del i det ordinarie systematiska arbetsmiljöarbetet. Som stöd i det arbetet finns även en riktlinje för att förbygga och hantera kränkande särbehandling, diskriminering, trakasserier och repressalier. Arbete för likabehandling stärker bilden av regionen som en attraktiv arbetsgivare.

Mål för 2019:

- Främja en jämn könsfördelning inom ledning och olika yrkesgrupper.
- Öka andelen anställda med heltidsanställning.

- Minska andelen upplevda kränkande handlingar.
- Förhindra och åtgärda att inga osakliga skillnader i lön förekommer.

Region Jönköpings läns hållbarhetsprogram omfattar sociala förhållanden, ekonomiska villkor och miljöhänsyn. Det sociala hållbarhetsarbetet utgår från människors lika värde och att människor med olika bakgrund, färdigheter och livserfarenheter berikar varandra med ny kunskap och nya insikter.

Ett stärkt chef- och ledarskap

Ett framgångsrikt chef- och ledarskap vilar på Region Jönköpings läns grundläggande värderingar och är en nyckel till en attraktiv arbetsplats. Chefspolicyn ger vägledning och stöd. Med fokus på invånarnas behov ska chefen verka för verksamhetens resultat och utveckling, medarbetares kompetensutveckling, arbetstillfredsställelse och leda det systematiska förbättringsarbetet. Cheferna är arbetsgivarföreträdare och har ett helhetsansvar för sin verksamhet och att nå uppsatta mål. Region Jönköpings län har drygt 500 chefer på olika nivåer. Ett kontinuerligt rekryteringsbehov kommer att finnas under planperioden. Internt rekryterade chefer har kunskap om verksamheten,

organisationen och kulturen. Att bli chef är en möjlig intern karriärväg. Samtidigt är det positivt att en del chefer rekryteras externt, då nya kunskaper, synsätt och erfarenheter tillförs verksamheten.

Chefer behöver kontinuerligt stärkas i sin roll som arbetsgivarföreträdare och ledare. Program och utbildningar kring chefs- och ledarskap, samt talangutveckling är en viktig förutsättning för att kunna leda det systematiska förbättringsarbetet. Chefer deltar även i nätverk för engagerat ledarskap som ger utrymme att i dialog och nätverk med andra chefer, ge och få stöd och inspiration i aktuella frågor. Genom teori och praktiska övningar sker en fördjupning i konkreta frågeställningar som rör möjligheter och utmaningar i rollen som chef. Utbildningar med olika inriktningar som kunskap om ekonomi, arbetsmiljö, arbetsrätt, rekrytering, mentorprogram och reflektionsgrupper anordnas kontinuerligt.

Under planperioden kommer en översyn av förväntningar och förutsättningar för chefer och av regionens befintliga program och utbildningsinsatser att genomföras.

Stöd och service

Dessa funktioners övergripande uppdrag är att stödja verksamheterna utifrån deras behov och bidra till utveckling och kostnadseffektiv verksamhet.

Inriktning för stöd- och serviceverksamheter

En betydande andel, cirka 20 procent, av Region Jönköpings läns samlade verksamhet är olika typer av stöd- och servicefunktioner:

- Upphandling samt utrustningsprojektering
- Materialförsörjning
- Läkemedelsförsörjning
- Transporter
- Administrativ service
- Information och kommunikation
- Hjälpmedelsservice
- IT
- Vårdnära service
- Lokaler
- Medicinteknisk service
- Miljö
- Säkerhet
- Sjukvårdsrådgivning
- Kontaktcenter

Dessa funktioners övergripande uppdrag är att stödja verksamheterna utifrån deras behov och bidra till utveckling och kostnadseffektiv verksamhet. För att skapa utrymme för utveckling av välfärden krävs att dessa verksamheter i samråd med sina kunder ständigt prövar möjligheter till effektivisering.

Vårdnära service

Bra och välfungerande vårdnära servicetjänster är viktiga delar för att verksamheterna ska fungera. Arbetsuppgifter som idag till stor del sköts av sjukvårdsutbildad personal ska där det är möjligt, utan ökade kostnader, flyttas över till servicepersonal för rätt använd kompetens. Exempel på detta är patientnära städning, måltidshantering, förråds- och textilhantering samt patienttransporter. Vårdnära service är en viktig del i arbetet för rätt använd kompetens.

Upphandlingsstrategi, inköp och upphandling

Upphandling är en strategisk viktig fråga för Region Jönköpings Län. Upphandling ska utgå från välfärdens och medborgarnas behov Region Jönköpings län ställer krav på att det som upphandlas omfattas av långtgående krav på hållbarhet och socialt ansvarstagande. Region Jönköpings län ställer också långtgående miljökrav med grund i Regionens Hållbarhetsprogram. Vid

upphandlingar ges förutsättningar för innovationer och innovationsvänliga lösningar. Region Jönköpings län ska möjliggöra en hållbar tillväxt och resurseffektivitet utifrån ett helhetsperspektiv samt bidra till cirkulär ekonomi där returflöden skapas och material tas tillvara. Region Jönköpings län ska vid utformningen av upphandlingsavtal möjliggöra inköp av livsmedel som produceras med omfattande krav på god djurhållning och till stora delar ekologiskt.

Region Jönköpings län ska möjliggöra för små och medelstora aktörer, inte minst på landsbygden, samt den idéburna sektorn att konkurrera om Region Jönköpings län avtal när det är relevant. Vi ställer krav på kollektivavtalsliknande villkor inom de branscher det är behövligt. Kravet gäller i alla led, även underentreprenörer. En god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor ska även omfatta personal i upphandlad verksamhet. Krav på personalövertagande ska finnas med i de upphandlingar där det är relevant.

Region Jönköpings läns policy för upphandling av varor och tjänster baseras på:

- Offentlig upphandling som strategiskt verktyg för en god affär
- Effektiva inköp
- En mångfald av leverantörer och en väl fungerande konkurrens
- En rättssäker offentlig upphandling
- En upphandling som främjar innovationer och alternativa lösningar
- En miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling
- Offentlig upphandling som bidrar till ett socialt hållbart samhälle.

En bra process för upphandling av varor och tjänster har stor betydelse för verksamhetens effektivitet. Förutom bra kvalitet och användarvänlighet till lägsta pris, handlar det om att vid inköp ta hänsyn till intentionerna i Region Jönköpings läns program för hållbar utveckling. Fokus ska läggas på en fortsatt utveckling av inköpsprocessen och investeringsprocessen. För att minska kostnaderna ska arbetet med ett mer standardiserat produktsortiment fortsätta samt det elektroniska stödet i upphandling och i processen från beställning till betalning utvecklas. Region Jönköpings län arbetar kontinuerligt för att de

strategiska upphandlingarna ska ge så stora effekter som möjligt.. Under planperioden ska några områden definieras där innovationsvänlig upphandling ska främjas..

Kostpolicy

Mat som serveras inom verksamheten inom Region Jönköpings län ska vara nyttig och producerad under hållbara förhållanden. Region Jönköpings län ska ta fram en kostpolicy som ska användas i den egna verksamheten och vid arrangemang som utbildningar och konferenser.

Lokalförsörjning

Ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokaler med god arbetsmiljö är en förutsättning för att verksamheten ska kunna drivas på ett effektivt sätt. Hög nyttjandegrad och effektiv fastighetsförvaltning lägger grunden för detta. Sjukvården har lika hyressättning i länet för lika lokaltyp. Konkurrensutsatta verksamheter har en marknadshyra. Genom samverkan med andra landsting/regioner, Tekniska Högskolan vid Jönköpings University, Centrum för vårdens arkitektur vid Chalmers Tekniska Högskola samt Sveriges Lantbruksuniversitet, sker en aktiv kunskapssamverkan och vårdbyggnadsforskning i syfte att bygga rätt lokaler och effektivisera byggprocessen. Viktiga områden är att se till att lokalerna är tillgängliga för alla och att satsningen på energisparåtgärder fortsätter för att nå mål som sätts i program för hållbar utveckling, regionalt och nationellt. Inomhusklimatet är en viktig arbetsmiljöfråga att ta hänsyn till vid både ny- och ombyggnad.

I *Program för hållbar utveckling* har redovisats behov av energisparåtgärder samt åtgärder för att öka andelen förnyelsebar energi. Investeringsramen utvidgas med 30 miljoner kronor under 2017–2020 för att även inrymma projekt med byte till förnyelsebara energikällor, till exempel solceller.

Vid prioritering av fastighetsobjekt tas särskild hänsyn till behov att öka den fastighetstekniska och installationstekniska säkerheten. Under 2018 och kommande år sker flera större fastighetsinvesteringar inom de tre akutsjukhusen i syfte att framtidssäkra lokalmässiga förutsättningar för en fortsatt god vård.

IT

Region Jönköpings läns förmåga att digitalisera arbetsprocesser och utveckla enkla och användbara tjänster är avgörande för att kunna möta de förväntningar som såväl invånare som medarbetare har på effektiva, säkra och moderna arbetssätt och servicenivåer. Vi strävar alltid efter nationell och regional samverkan för att nå standardiserade arbetssätt, bättre e-hälsotjänster, effektivare administration och för att hushålla med våra resurser.

De IT-lösningar som tas fram behöver samverka med den nationella IT-infrastrukturen, för att underlätta integrationen mellan system och tjänster. Det gör det enklare att utbyta information mellan olika aktörer och system samt mellan patient och vårdgivare. Målet är att invånaren ska få en bättre och mer sammanhållen vård, oavsett vem som utför vården, och att aktörer som organisationer och företag ska kunna kommunicera med Region Jönköpings län på ett effektivt sätt, samtidigt som medarbetarna ska ha säkra och arbetsbesparande verktyg. Gemensamma satsningar kan aktualiseras under planperioden.

Kommunal utveckling

I och med regionbildningen bestämde länets kommuner att deras gemensamma arbete med kommunal utveckling blir en del i Region Jönköpings läns verksamhet. Verksamheten finansieras av kommunerna och via externa projektmedel.

Strategiskt mål: God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt**Framgångsfaktor:** Kostnadseffektiv verksamhet

Avser Regionstyrelsens budgetanslag

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2019	Resultat 2016	Resultat 2017
Ekonomi i balans	Ekonomisystem	Inte överstiga budget	●	●

Finansiella rapporter

Det övergripande finansiella målet för god hushållning är att vi över tid ska finansiera investeringarna med egna medel. Utgångspunkten är att Region Jönköpings läns verksamheter inte kostar mer än vad som kan finansieras genom skatteintäkter och statsbidrag.

RESULTATBUDGET

Resultatbudgeten omfattar verksamhetsförändringar som redovisats i tidigare avsnitt. Pris- och löneförändringar liksom förändringar i skatteintäkter och kommunal utjämning för åren 2019–2021 är baserade på Sveriges Kommuner och Landstings bedömningar per augusti 2018.

(miljoner kronor)

	Budget 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Verksamhetens nettokostnad	-10 470	-11 044	-11 508	-11 959
Skatteintäkter	8 456	9 116	9 410	9 773
Kommunal utjämning o statsbidrag	2 223	2 392	2 525	2 605
Finansnetto	6	-89	-142	-169
Resultat	215	375	285	250

FINANSIERINGSBUDGET (EGENFINANSIERING AV INVESTERINGAR)

Under perioden 2018-2021 är investeringarna inte egenfinansierade. Det finansiella målet som sträcker sig över perioden 2015-2025 förutsätter en lägre investeringsnivå under åren 2022-2025.

Budget 2019 med flerårsplan 2020-2021 samt scenario för 2022-2025

mnkr	2015	2016	2017	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021	Scenario 2022	Scenario 2023	Scenario 2024	Scenario 2025	Summa 2015-2025
Årets resultat	392	316	366	230	375	285	250	200	200	250	250	3 114
Avskrivningar	369	386	398	376	405	461	496	527	537	547	557	5 059
Egna medel	761	702	764	606	780	746	746	727	737	797	807	8 173
Investeringar detaljer	-337	-613	-837	-876	-1 339	-1 111	-763	-623	-555	-610	-535	-8 199
Framskjutna investeringar/reducering investeringar								-136	-96	-35	100	-167
Egenfinansiering	424	89	-73	-270	-560	-365	-16	-32	86	152	372	-193
Ianspråktagande placerade medel				200								200
Egenfinansiering efter ianspråktagna medel				-70	-560	-365	-16	-32	86	152	372	7

Kassaflöde

miljoner kronor	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Den löpande verksamheten				
Årets resultat	230	375	285	250
Avskrivningar	376	405	461	496
Avsättningar (netto)	243	267	347	383
Rörelsekapitalförändring	-36	-78	1	0
Kassaflöde från löpande verksamhet	813	969	1 094	1 129
Investeringsverksamhet	-876	-1 338	-1 111	-763
Förändring långfristiga fordringar och skulder	-3	-4	-4	-4
Förändring likvida medel – kassaflöde	-66	-373	-21	362

Balansbudget

miljoner kronor	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Tillgångar				
Anläggningstillgångar	4 691	5 624	6 274	6 541
Omsättningstillgångar	7 087	6 714	6 692	7 054
– varav finansiella omsättningstillgångar	6 292	5 919	5 898	6 260
Summa	11 778	12 338	12 966	13 595
Eget kapital, avsättningar och skulder				
Eget kapital	659	1 034	1 319	1 569
Avsättningar (pensioner mm)	8 825	9 076	9 423	9 806
Skulder	2 294	2 228	2 224	2 220
Summa	11 778	12 338	12 966	13 595

Finansiella nyckeltal

procent	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Resultat i förhållande till skatt och statsbidrag	3,5	2,2	3,3	2,4	2,0
Nettokostnadsförändring	5,5	3,9	6,1	4,2	3,9
Skatteintäkter och statsbidrag/ utjämning - förändring	5,1	3,5	7,7	3,7	3,7
Soliditet	3,8	5,6	8,4	10,2	11,5

Regionfullmäktiges direktiv till styrelse och nämnder avseende budget 2019

GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER

Beräkning av verksamhetens nettokostnad

Utgiftsramarna per nämnd och område utgår från beslutad budget för 2018 med hänsyn tagen till beslutade förändringar under året samt de utökningsramar som påverkar.

Regionfullmäktige fördelar budgeten på nivåerna regionstyrelse och nämnder samt utgiftsramar per område i enlighet med uppdelningen i VI 2000 (Verksamhetsindelning 2000). Utgiftsramarna är uppräknade med index för kostnadsökningar avseende löner och priser (LPIK Löne- och prisförändringar för landsting) vilket fastställs av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Utgiftsförändringar i budgeten för 2019 finns specificerade i [tabell x, sidan xx](#).

Generella och riktade statsbidrag

Regionens prioriteringar utgår från de grundläggande värderingarna, visionen, *målbild 2030* och de strategiska målen. Huvudprincipen för generella och riktade statsbidrag är att de är en del av finansieringen för Region Jönköpings län.

REGIONSTYRELSEN OCH NÄMNDERNAS ANSVAR – UTGIFTSOMRÅDEN

Regionstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av Region Jönköpings läns angelägenheter och ha uppsikt över nämndernas verksamhet. Regionsstyrelsen och nämnderna har att fatta beslut inom ramen för *Budget med verksamhetsplan 2019*. Regionfullmäktige anvisar budget på nämndnivå med fördelning på utgiftsramar [enligt tabell xx, sidan xxx sidxx](#).

Förändring av utgiftsramar, oförutsedda utgifter med mera

Regionstyrelse och nämnder har befogenhet att inom nämndens totala budgetram under året göra förändringar mellan utgiftsområden i de fall det är en del i att uppnå fullmäktiges beslutade *Budget*

med verksamhetsplan 2019. Utöver det har regionstyrelse och nämnder befogenhet att inom ram under året göra förändringar till följd av oförutsedda händelser eller annan händelse som till sin karaktär eller av tidsskäl inte kan avvakta beslut i regionfullmäktige.

Regionstyrelsens anslag för oförutsedda utgifter med mera uppgår till 26 miljoner kronor. Ur ramen ska följande finansieras:

- 12,5 miljoner kronor oförutsedda utgifter
- 3,5 miljoner kronor för eventuellt tillkommande åtgärd
- 10,0 miljoner kronor intäktsbortfall i samband med införande av elektroniska frikort

Regionstyrelsen har att pröva frågan om medel ska anvisas för ökade lokalkostnader i anslagsfinansierad verksamhet till följd av större fastighetsinvestering. Samma gäller vid ökade kapitalkostnader i anslagsfinansierad verksamhet till följd av större inventarieinvestering. Finansiering sker med utrymme för ökade avskrivningskostnader.

Uppföljning

Regionstyrelse och nämnder ska genom månadsrapporter från förvaltningen löpande följa verksamhet och ekonomi. Efter april ska regionstyrelsen till regionfullmäktige återrapportera en tertialrapport med sammanfattning av hur verksamheten utvecklas mot de mål som anges i budgeten samt ekonomisk helårsprognos. Efter augusti ska regionstyrelsen lämna delårsrapport samt för helåret årsredovisning till regionfullmäktige.

I delårsrapporten och årsredovisningen ska återrapporteringen spegla regionfullmäktiges fördelning per nämnd och utgiftsramar. Regionstyrelsen kan välja att särskilt följa vissa uppdrag och utökningsramar.

Budget 2019 mnkr

	Aktuell budget 2018	Budget 2019
Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet (ANA)		
Utbildning	-47,6	-49,0
Kultur	-149,8	-154,7
Allmän regional utveckling	-50,2	-54,0
Politisk verksamhet	-1,3	-1,3
Summa	-248,9	-259,0
Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö (TIM)		
Trafik och infrastruktur	-799,5	-828,5
Övrig hälso- och sjukvård	-69,2	-71,3
Politisk verksamhet	-1,3	-1,4
Summa	-870,1	-901,2
Nämnden för folkhälsa och sjukvård (FS)		
Primärvård	-1827,7	-1961,6
Specialiserad somatisk vård	-5571,7	-5846,9
Specialiserad psykiatrisk vård	-829,3	-857,2
Tandvård	-262,6	-275,2
Övrig hälso- och sjukvård	-424,5	-457,5
Politisk verksamhet	-0,9	-0,9
Medicinsk service	-21,1	-21,7
Summa	-8937,7	-9421,1
Regionstyrelsen (RS)		
Primärvård	-18,7	-23,7
Specialiserad somatisk vård	29,6	30,5
Specialiserad psykiatrisk vård	8,4	8,7
Övrig hälso- och sjukvård	-167,2	-196,6
Allmän regional utveckling	-4,0	-12,0
Politisk verksamhet	-57,0	-63,7
Medicinsk service	-1,0	-1,1
Allmän service	-362,5	-338,7
Fastighetsförvaltning	82,9	56,1
Summa	-489,6	-540,7
Parlamentariska nämnden (Politisk verksamhet)	-0,2	-0,2
Patientnämnden (Politisk verksamhet)	-1,9	-1,9
Verksamhetens nettokostnad	-10548,3	-11 124,1
Skatteintäkter och utjämning	10 683,9	11 508,0
Finansnetto (Inklusive intern räntor)	73,4	-8,8
Årets resultat	215,0	375,0

REGIONSTYRELSEN OCH NÄMNDERNAS ANSVAR – EGNA VERKSAMHETSOMRÅDEN

Budget för egna verksamhetsområden

Regionfullmäktiges beslutade *Budget med verksamhetsplan 2019* anger utgiftsramar och verksamhetsmål som ska nås för Region Jönköpings läns samlade åtagande, oavsett vem som utför verksamheten. För de delar av verksamheten som utförs i egen regi, ska regionstyrelse och nämnder senast i december 2018 fastställa budget per verksamhetsområde (förvaltningsbudget). Regionstyrelse och nämnder ska samtidigt fastställa en budget för de delar av styrelsens och nämndens utgiftsramar som inte fördelats till verksamhetsområden. Regionstyrelsen har ansvar för att samordna arbetet med

förvaltningsbudget i vilka verksamhetsuppdrag och budget konkretiseras.

Budgetprinciper för verksamhet i egen regi

Ersättningsformer

Huvudsakligen ges ett budgeterat anslag till respektive verksamhetsområde. Några verksamhetsområden omfattas helt eller delvis av andra ersättningsformer. Regionstyrelse och nämnder har att tillämpa följande former för fördelning av budget till verksamhetsområden (*se nedan*).

För de verksamhetsområden som har intäkter från köpande enheter regleras prissättningen enligt fullmäktiges inriktning för stöd- och serviceverksamheter (*se sidan xx-xx*).

Verksamhetsområde	Anslag	Annan ersättning
Hälso- och sjukvård		
Vårdcentralerna Bra Liv		Primärvård som ingår i vårdval ersätts enligt "Primärvård inom vårdval i Jönköpings län".
Psykatri, rehabilitering och diagnostik	Budgetram för psykiatri Budgetram vid specifika uppdrag (till exempel mammografi).	Intäkter från köpande enheter
Folktandvården	Budgetram för vissa delar av specialisttandvården: <ul style="list-style-type: none"> tandvård som inte kan finansieras genom intäkter från patient och försäkring. forskning och utveckling utbildning av specialisttandläkare med flera. 	Allmäntandvård och specialisttandvård för vuxna finansieras av patientavgifter enligt fastställda taxor och ersättning från den statliga tandvårds-försäkringen. Barntandvårdspeng enligt fastställd nivå. Rörlig ersättning för nytexaminerade tandläkare och tandhygienister.
Medicinsk vård	Budgetram	
Kirurgisk vård	Budgetram	Specialiserad ögonsjukvård i öppenvård, omfattande basuppdraget ögonläkarmottagning och de båda tilläggsuppdragen ögonbottenfotografering vid diabetes respektive kataraktoperationer ersätts enligt "Ögonsjukvård inom vårdval i Jönköpings län".
Regional utveckling		
Utbildning och kultur	Budgetram	
Länstrafiken	Budgetram	
Övrigt		
Politisk verksamhet	Budgetram	
Interna serviceverksamheter: IT-centrum, verksamhetsnära funktion, Verksamhetsstöd och service	Budgetram vid specifika uppdrag.	Intäkter från köpande enheter

Resultatbalansering

För anslagsfinansierad verksamhet avslutas budgetåret utan att årets resultat förs vidare till ett resultatsaldo. Samma princip gäller för de intäktfinansierade serviceverksamheterna. För verksamheter inom vårdval Jönköpings län förs årets nettoresultat vidare i ett resultatsaldo till kommande år. Regionstyrelsen fastställer resultatet på verksamhetsområdesnivå i samband med behandling av årsredovisning 2018.

För Folktandvårdens konkurrensutsatta delar förs årets nettoresultat vidare i ett resultatsaldo till kommande år. Regionstyrelsen fastställer resultatet i samband med behandling av årsredovisning 2018. Om ett verksamhetsområdes ackumulerade saldo är negativt ska en åtgärdsplan upprättas med en plan för återställande inom tre år. Åtgärdsplanen fastställs av respektive nämnd och delges regionstyrelsen.

Tandvård

Folktandvårdens prissättning bör inte avvika för mycket från TLV:s (Tandvård- och läkemedelsförmånsverket), referenspriser för att inte påverka högkostnadsskyddets ogynnsamt för den enskilde. Krav på konkurrensneutralitet förutsätter att prissättningen baseras på självkostnad. För att finansiera pris- och löneökningar höjs Folktandvårdens priser 2019 med i genomsnitt 2,5 procent. (2018 – 2,4 procent) I självkostnaden för Folktandvården ska av konkurrensskäl mervärdesskatt ingå, trots att den kommunala sektorn har generell avdragsrätt för mervärdesskatt. Avdragsrätten redovisas därför tekniskt som en intäkt utanför Folktandvården. För 2019 är denna beräknad till 20,6 miljoner kronor. (2018 – 20 mnkr)

Vuxentandvårdens utgiftsram på 12,3 miljoner kronor (2018 12 miljoner kronor) avser kostnader för läkemedel, utbildningsansvar och tolkkostnader som inte finansieras genom tandvårdstaxan samt ersättning till Folktandvården för vuxentandvårdens underskott vid tre underskottskliniker.

Inför 2019 förstärks budgeten för barntandvården med 4,6 miljoner kronor för den årskull som tillkommer. Nämnden för folkhälsa och sjukvård ska differentiera vårdpengen utifrån att tandhälsan varierar i länet.

Utgiftsramen för barntandvårdspengen 2019 uppgår med ovanstående förstärkning till 121,7 miljoner kronor. Antalet 3–23-åringar beräknas 2019 uppgå till 90 500 personer vilket ger en genomsnittlig barntandvårdspeng på 1 338 kronor.

För Folktandvårdens preventiva arbete inom barnhälsovård, förskola, grundskola och

gymnasium ges en särskild ersättning på 10,9 miljoner kronor. (2018: 10,6 miljoner kronor)

Utöver barntandvårdspengen och det preventiva folkhälsoarbetet finns en utgiftsram på 5,3 miljoner kronor (2018: 5,2 miljoner kronor) för Folktandvårdens och privattandvårdens kostnader avseende utbildningsansvar, läkemedel, tolkkostnader samt ersättning till Folktandvården för underskottskliniker.

Total utgiftsram barntandvård 2019: 138 miljoner kronor

Tandvård för personer med särskilda behov har 2019 en budget på 32,5 miljoner kronor (2018: 31,6 miljoner kronor).

Budgeten för specialisttandvården avseende barn och ungdomar utökas med hjälp av statsbidrag på grund av att åldersgruppen 20–23 år från och med 2019 har fri tandvård. Specialisttandvårdens budget 2019 är 114 miljoner kronor (2018: 109,5 miljoner kronor).

Det finns ett ersättningssystem för specialisttandvården med uppdragsbeskrivning och därtill kopplad ersättning för områdena:

- tandvård som inte kan finansieras genom intäkter från patient och försäkring
- forskning och utveckling
- utbildning av specialisttandläkare med flera

INVESTERINGAR

Beslut och genomförande

Regionfullmäktige beslutar om en årlig investeringsram och budget utifrån målet om egenfinansiering över en period om 10 år. Den beslutade ramen är fördelad mellan fastigheter och inventarier.

I budget beskrivs en investeringsplan över fem år där första året är en fastställd investeringsram och budget och år två till fem är en plan. Regionfullmäktige beslutar om alla enskilda investeringsärenden över 20 miljoner kronor eller investeringsärenden som är av principiell karaktär. Regionfullmäktige beslutar om byggnation av nya lokaler.

Regionstyrelsen beslutar löpande under året om genomförande av investeringar. Regionstyrelsen har att, utifrån finansiellt mål om egenfinansiering av investeringar, tillse att investeringar som beslutas ryms inom beslutad investeringsram och budget samt beakta hur dessa påverkar kommande års investeringsutrymme i lagd plan. Berörd nämnd ska ges möjlighet att yttra sig innan

Regionstyrelsen fattar beslut om genomförande av en investering.

Regionstyrelsens investeringsbeslut ska beskriva hur tillkommande eller avgående driftskostnader ska hanteras.

Inventarier

Utrymmet för inventarier är fördelat mellan ospecificerade investeringar och specificerade investeringar. Beslut om specificerade investeringar ska fattas av Regionstyrelsen. Beslut om ospecificerade investeringar fattas i verksamheten.

Ospecificerad investering

50 tusen kronor – 2 miljoner kronor

Specificerad investering

> 2 miljoner kronor

Regionstyrelsen ska i samband med att beslut om förvaltningsbudget besluta om hur utrymmet för ospecificerade investeringar fördelas inom förvaltningen.

Fastigheter, ombyggnationer:

Årliga insatser som görs för att vidmakthålla befintlig standard betraktas som fastighetsunderhåll.

Ombyggnader och utbyten av komponenter eller åtgärder som avsevärt förbättrar tillgångens prestanda betraktas som investering. Begränsade utgifter (lägre än 0,4 miljoner kronor) ska direktavskrivas. Beslut om ombyggnationer över 2 miljoner kronor fattas av Regionstyrelsen.

Uppföljning

Regionstyrelsen ska följa upp investeringar mellan 2–5 miljoner kronor genom anmälningsärenden från förvaltningen.

För investeringar över 5 miljoner kronor ska Regionstyrelsen till Regionfullmäktige upprätta en särskild slutredovisning. I slutredovisningen görs en avstämning mot budget samt ekonomiska och kvalitetsmässiga effekter av investeringen.

Tabell

miljoner kronor	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Fastigheter om- och nybyggnation	1 005	861	630	383	315
Övrigt, ej egen investering	219	0	0	0	0
Inventarier	353	447	267	240	240
TOTAL INVESTERINGSKALKYL	1 576	1 307	897	623	555
- varav pågående/beslutade projekt	1 198	644	127	281	231
- utrymme för nya beslut	141	467	636	478	420
BERÄKNAD UTBETALNING	1 339	1 111	763	759	651

VERKSAMHETSMÅTT

För ett urval av de verksamhetsmått som regionstyrelsen ska återredovisa i tertialrapport, delårsrapport och årsredovisning anges nedan utfall

för åren 2015–2016, prognos för utfallet 2017 samt riktning för 2018. Utfallet speglar i möjligaste mån länsinvånarnas konsumtion.

	2015	2016	2017	2018 prog	2019 plan
Primärvård*					
Totalt primärvård					
Antal besök, läkare	460 443	466 022	458 621	463 000	→
Antal besök, annan personalkategori	837 237	835 982	843 657	850 000	↑
Specialiserad somatisk vård*					
<i>Totalt somatisk vård</i>					
Vårdtid i dagar	237 986	221 061	208 757	185 000	↓
Antal läkarbesök	407 768	404 825	389 405	395 000	↓
Antal besök annan personalkategori	273 374	292 159	291 704	295 000	↓

	2015	2016	2017	2018 prog	2019 plan
Disponibla vårdplatser (egna) ***	732	662	612	585	↑
Vårdtillfällen (egen regi)	57 551	54 049	51 335	52 000	↓
*** Med målsättning att öppna tillfälligt stängda vårdplatser ska antalet disponibla vårdplatser öka i jämförelse med 2018 års genomsnitt.					
Specialiserad psykiatrisk vård*					
<i>Totalt psykiatrisk vård</i>					
Vårdtid i dagar	59 044	57 533	56 458	56 000	↓
Antal läkarbesök	23 021	23 967	25 309	25 000	→
Antal besök annan personalkategori	104 209	103 772	108 258	110 000	→
Disponibla vårdplatser (egna)	145	141	137	130	→
Vårdtillfällen (egen regi)	4 321	4 276	4 177	4 200	↓
*Avser länets invånares vårdkonsumtion					
Övrig hälso- och sjukvård					
Besök för utprovning av ortopedtekniska hjälpm.	14 933	14 687	16 377	17 000	→
Antal ambulanstransporter	43 558	45 600	46 701	49 500	→
Tandvård**					
<i>Barn- och ungdomstandvård</i>					
Antal behandlade barn	60 168	60 801	66 650	69 000	↑
<i>Allmäntandvård vuxna</i>					
Antal behandlade patienter	89 146	88 535	83 495	83 000	→
<i>Specialisttandvård</i>					
Antal behandlade patienter	11 716	11 323	10 796	11 000	→
<i>Tandvård för patienter med rätt till tandvårdsstöd</i>					
Antal patienter, munhälsobedömning	4 194	4 409	4 469	4 400	↑
Antal patienter, nödvändig tandvård	3 649	3 802	3 727	3 700	↑
**from 2017 ingår 20 och 21-åringar, from 2018 ingår 22-åringar och from 2019 även 23-åringar i barn-och ungdomstandvården					
Utbildning					
Egna folkhögskolor - elevveckor	12 542	13 711	14 740	14 700	→
Egna folkhögskolor - uppdragsutbildning	1 032	1 750	2 334	1 100	→
Övriga folkhögskolor - elevveckor	34 478	33 748	33 625	33 600	→
<i>Summa</i>	<i>48 052</i>	<i>49 209</i>	<i>50 699</i>	<i>49 400</i>	
<i>Gymnasieutbildning - elevveckor</i>					
Gymnasieutbildning - naturbruk	12 420	13 244	13 990	14 700	↑
Uppdragsutbildning - naturbruk	2 366	2 825	2 829	2 400	→
<i>Summa</i>	<i>14 786</i>	<i>16 069</i>	<i>16 819</i>	<i>17 100</i>	
Smålands Musik och Teater					
Totalt antal publik	112 918	119 576	103 415	100 000	→
Totalt antal föreställningar	907	1 441	644	600	→
Publik per föreställning	124	83	161	167	→
* från och med 2017 exkl Teateri					
Länstrafiken					
Antal resor - buss o tågtrafik, tusental	20 700	22 425	22 393	22 300	↑

	2015	2016	2017	2018 prog	2019 plan
Andel regelbundna resenärer (% av länets inv.)	25,8	27,2	23,0	24,0	➡
Antal serviceresor, tusental	644	669	681	680	➡

AVGIFTER OCH PRISER

Avgifter och priser för hälso- och sjukvård, tandvård, kultur och kollektivtrafik redovisas i bilagor till *Budget med verksamhetsplan 2019*. Hälso- och sjukvårdens avgifter redovisas förutom i bilaga även på Region Jönköping läns webbplatser. Om behov uppstår att under året förändra avgifter ska dessa förändringar föreläggas regionfullmäktige för beslut. Beslut om tillfälliga prisförändringar/erbjudanden inom kollektivtrafik och folktandvård kan fattas av respektive nämnd.

Bilagor som beslutats i fullmäktige i anslutning till beslut om budget 2019:

- Patientavgifter i hälso- och sjukvården
- Tandvårdstaxa folktandvården
- Egenavgifter och bidrag hjälpmedel
- Regelbok – Primärvård inom vårdval i Jönköpings län
- Regelbok – Ögonsjukvård inom vårdval i Jönköpings län
- Kollektivtrafikpriser
- Regelverk sjukresor, färdtjänst, riksfärdtjänst
- Principer för prissättning vid Kulturhuset Spira